

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
dla Miasta i Gminy Susz

NA LATA 2004-2007
z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008-2011

MAJ 2004

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP.....	2
II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	2
III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	8
1. POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA.....	8
1.1 II Polityka Ekologiczna Państwa.....	8
1.2 Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010.....	11
1.3 Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010.....	11
2. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ZAWARTA W DOKUMENTACH WOJEWÓDZKICH....	12
2.1 Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego	12
2.2 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego.....	14
2.3 Programy wojewódzkie.....	15
3. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ZAWARTA W DOKUMENTACH POWIATOWYCH....	18
3.1 Strategia Rozwoju Powiatu Iławskiego na lata 2001-2010.....	18
3.2 Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Iławskiego na lata 2004 – 2007 z uwzględnieniem lat 2008 - 2011	19
4. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ZAWARTA W DOKUMENTACH GMINNYCH	20
4.1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Susz	20
4.2 Strategia rozwoju gminy i miasta Susz.....	22
IV. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY NA LATA 2004 – 2011	24
1. OCHRONA I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH	24
1.1 Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej.....	24
1.2 Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie	33
1.3 Ochrona gleb.....	34
1.4 Kopaliny	37
1.5 Racjonalizacja zużycia wody, materiałów i energii	39
1.6 Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych	40
2. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA.....	42
2.1 Jakość wód i poprawa stosunków wodnych	42
2.2 Stan sanitarny powietrza.....	54
2.3 Gospodarka odpadami.....	58
2.4 Zagrożenia wynikające z awarii przemysłowych i chemikaliów	58
2.5 Hałas.....	59
2.6 Promieniowanie jonizujące i niejonizujące.....	60
3. EDUKACJA EKOLOGICZNA	62
V. HARMONOGRAM REALIZACJI	66
VI. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU.....	78
1. INSTRUMENTY PRAWNE	78
2. INSTRUMENTY FINANSOWE	80
3. INSTRUMENTY SPOŁECZNE	81
4. MONITORING ŚRODOWISKA	83
VII. OCENA REALIZACJI PROGRAMU.....	86
1. KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU.....	86
2. WSKAŹNIKI OCENY REALIZACJI PROGRAMU.....	87
VIII. NAKŁADY FINANSOWE NA REALIZACJĘ PROGRAMU W LATACH 2004-2007.....	89
1. FINANSOWANIE PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	89

I. WSTĘP

Obowiązek opracowania programu ochrony środowiska wynika z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.). Zgodnie z art. 17 i 18 ustawy program ten sporządza gmina, a następnie uchwała go rada gminy.

Opracowanie programu ochrony środowiska służy realizacji polityki ekologicznej państwa i regionu. Program stanowi pierwszą edycję tego rodzaju opracowania dla obszaru gminy Susz. Jego sporządzenie odpowiada, stosowanej w Unii Europejskiej, od wielu lat, praktyce opracowywania średniookresowych programów działań na rzecz środowiska.

Do prac nad niniejszym programem wykorzystano następujące opracowania i dokumenty:

- dokumenty rządowe, określające politykę ekologiczną państwa;
- dokumenty wojewódzkie,
- ustawy i rozporządzenia, zawierające regulacje prawne w zakresie środowiska.

Opracowanie programu zlecone zostało firmie zewnętrznej. Projekt Programu ochrony środowiska poddany został opiniowaniu przez samorząd powiatowy i wojewódzki, organizacje ekologiczne oraz najważniejsze instytucje, działające w obszarze środowisko.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina i miasto Susz położona jest w północno-zachodniej części powiatu iławskiego w województwie warmińsko-mazurskim i graniczy z niżej wymienionymi gminami:

- o powiat Sztum (województwo pomorskie) - gmina St. Dzierżoń
- o powiat Kwidzyn (województwo pomorskie) - gmina Prabuty
- o powiat Iława (województwo warmińsko – mazurskie)
 - gmina Kisielice
 - gmina Iława
 - gmina Zalewo

Gmina Susz jest gminą rolniczą. W gospodarstwach rolnych na terenie gminy dominuje produkcja roślinna. Wielkość gospodarstw wynosi średnio około 26 ha. Liczące się na rynku podmioty gospodarcze związane są z przetwórstwem spożywczym oraz z przemysłem drzewnym. Główne źródła dochodów gminy Susz to subwencje i dotacje z budżetu państwa, stanowiące ok. 55%, środki własne (podatki i opłaty) stanowią ok. 38%, pozostałe wpływy pochodzą ze źródeł pozabudżetowych. Z budżetu gminy ok. 20% środków finansowych przeznacza się na wydatki majątkowe, pozostałą część stanowią wydatki bieżące.

Niekorzystne położenie geograficzne gminy Susz (poza ciągiem głównych szlaków komunikacyjnych), brak bazy turystycznej oraz niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna, ogranicza rozwój turystyki mimo dużej atrakcyjności gminy pod względem bogactwa środowiska przyrodniczego. Niedogodne położenie geograficzne gminy Susz oraz brak uzbrojonych terenów przeznaczonych pod inwestycje hamuje rozwój przedsiębiorczości.

Gmina i Miasto Susz należy do Związku Gmin „Jeziorak”. Celem związku jest m. in. promocja walorów turystycznych gmin wchodzących w skład związku oraz prowadzenie i wspieranie wspólnych inwestycji komunalnych, turystycznych oraz z zakresu ochrony środowiska.

Całkowita powierzchnia gminy wynosi 259 km², w tym tereny miejskie stanowią 6,67 km² powierzchni, a pozostałe to tereny wiejskie. Użytkowanie gruntów na terenie gminy kształtuje się następująco:

- Użytki rolne, w tym grunty orne, łąki, pastwiska, grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami, grunty pod rowami – 15 330 ha (m.in. grunty orne – 11 003 ha, pastwiska – 1891 ha, łąki – 1955 ha)
- Grunty leśne i zadrzewienia, w tym lasy, grunty leśne i zadrzewione – 8 179 ha
- Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym tereny mieszkaniowe, przemysłowe, inne tereny zabudowane, tereny rekreacji i wypoczynku, tereny komunikacji, użytki kopalne – 773 ha
- Grunty pod wodami, w tym wody powierzchniowe płynące i powierzchniowe stojące – 549 ha
- Nieużytki – 1 058 ha

Gmina podzielona jest na 29 sołectw, a miasto na 4 osiedla:

a) miasto Susz

- Osiedle Korczaka
- Osiedle Koszarowe
- Osiedle Prabuckie
- Osiedle Stare Miasto.

b) sołectwa:

Adamowo, Ulnowo, Babięty Wik., Bornice, Brusiny, Januszewo, Chełmżyca, Falknowo, Czerwona Woda, Emilianowo, Bałszyce, Grabowiec, Jakubowo Kis., Jawty Małe, Jawty Wielkie., Nipkowie, Żakowice, Krzywiec, Michałowo, Olbrachtowo, Lubnowy Małe, Rudniki, Olbrachtówko, Piotrkowo, Redaki, Bronowo, Dąbrówka, Różnowo, Kamieniec.

Teren gminy zamieszkiwało w 2003 r. 13 390 osób. Z tego 5 888 osób zamieszkiwało miasto Susz.

Na terenie gminy znajdują się następujące drogi i linie kolejowe stanowiące szkielet komunikacyjny:

a) Linia kolejowa 2-torowa z kierunku Warszawa-Gdynia - 14 km

b) Drogi z kierunków

- Iława - Susz - Dzierzgoń - Malbork (Elbląg),
- Iława - Susz - Prabuty - Sztum,
- Iława - Susz -- Prabuty - Kwidzyn,
- Iława - Susz - Kisielice – Grudziądz.

Odległość od głównych miast wynosi:

- stolica województwa Olsztyn - 100 km
- stolica powiatu Iława - 22 km
- miasto Kwidzyn - 31 km
- miasto Malbork - 50 km
- miasto Gdańsk - 100 km

Miejsca najatrakcyjniejsze pod względem turystycznym na terenie gminy:

- Susz (malownicze miasteczko położone na wzgórzu do którego przylega jezioro Suskie),
- Bałoszyce (pałac z XVIII w., który jest repliką zamku Babelsberg w Poczdamie – obecnie mieszczący hotel i restaurację),
- Kamieniec (ruiny późnobarokowego, największego pałacu na terenie dawnych Prus),
- Januszewo (ruiny pałacu z pozostałością zabudowań folwarcznych),
- Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego wraz z rezerwatami przyrody – Jezioro Gaudy i Jezioro Czerwica

Na terenie gminy Susz znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków. Można tu znaleźć przykłady miejskiej i regionalnej wiejskiej zabudowy mieszkaniowej, budowle rezydencjalne wraz z parkami związane z ziemiaństwem pruskim, przykłady architektury sakralnej, a także średniowieczne grodziska. Spis obiektów wpisanych do rejestru zabytków przedstawiono w tabeli poniżej.

Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru
Susz miasto	Kościół parafialny p.w. św. Rozalii przy ul. Słowiańskiej	267/93
	Dzwon wieżowy z 1927 r.	B-256
	Układ urbanistyczny	A-190/T
	Pozostałości murów obronnych	A-505/E
	Miejskie mury obronne	1161
	Grodzisko wczesnośredniowieczne wyżynne	AA-50
	Kościół p.w. św. Antoniego z wyposażeniem przy ul. Kościelnej	276/57/515/96
	Domy Podmurna 3 i 9	1162,A-189/T
	Budynek poczty wraz z ogrodzeniem i działką nr 103 przy ul. Słowiańskiej nr 4	525/97
	Dom mieszkalny Stary Rynek nr 1	518/96
	Dawna Bożnica Żydowska przy ul. Wąskiej nr 5	524/97
	<i>Wieża ciśnień przy ul. Kopernika</i>	<i>A-1658/0</i>
	<i>Gazownia (obecnie rozdzielnia gazu) przy ul. Kajki 7</i>	<i>A-1686/0</i>
	<i>Układ urbanistyczny</i>	<i>5/77</i>
Bałoszyce	Zespół rezydencjonalny	261/93
	Pałac	A-736/E
	Kościół p.w. Św. Rodziny	737/504/96
Januszewo	Pałac wraz z parkiem	727/67/491/96
	Budynek gospodarczy – obecnie kaplica	79/85
Kamieniec	Czworaki	742/67
	Stajnia i spichlerz (w obrębie folwarku)	730,729/67
	Budynek mieszkalny – oficyna pałacowa	1144
	Kościół p.w. Matki Boskiej Królowej Świata wraz z wyposażeniem	K/46/57/559/98
	Pałac wraz z pawilonem, bramami wjazdowymi i parkiem	K/47
	Rozplanowanie i zabudowa wsi Kamieniec	K.S.M.-13C-1/50
Nipkowie	Pałac z parkiem	L/13,14
Olbrachtowo	Kościół filialny	725/67
Wiśniówek	Budynek mieszkalny-dwór	96/87
Ulnowo	Dom	A-750/E

Budowa geologiczna

Obszar gminy Susz znajduje się na południowym krańcu Obniżenia Perybałtyckiego (Syneklizy Perybałtyckiej), które jest jednym z elementów strukturalnych Platformy Wschodnioeuropejskiej. Tektonika Obniżenia Perybałtyckiego jest skomplikowana przez istnienie różnokierunkowych uskoków, wzdłuż których nastąpiło potrzaskanie i poprzesuwanie fundamentu krystalicznego na bloki. Krystaliczne podłoże zbudowane jest głównie z granitów i granodiorytów. Strop ich leży na głębokości około 3000 m.

Utwory budujące przypowierzchniową warstwę reprezentowane są przez osady czwartorzędowe. Czwartorzęd liczący około półtora miliona lat został wydzielony jako górne

ogniwo kenozoiku na podstawie danych klimatycznych. Miąższość utworów czwartorzędowych na obszarze gminy Susz wynosi od 100 do 150 m. Czwartorzęd zbudowany jest głównie przez osady plejstoceny oraz najmłodsze osady holoceny z obecnego okresu geologicznego.

Utwory plejstoceny reprezentowane są przez gliny zwałowe, piaski, żwiry, mułki, ropy oraz gazy narzutowe rozrzucone pojedynczo lub w niewielkich skupiskach. Ułożenie wymienionych utworów, jakkolwiek zmienne, pozwala się ująć w pewien uproszczony schemat. Gлина zwałowa jako produkt bezpośredniej akumulacji lodolodu zalega w co najwyżej trzech pokładach. Dolny pokład wiąże się ze zlodowaceniem środkowopolskim i charakteryzuje się ciemnoszarym kolorem, a także dużym udziałem materiału wapiennego i piaskowego oraz obecności gazyków kwarcowych. Na utworach zlodowacenia środkowopolskiego leżą osady interglacjalne eemskiego, reprezentowane przez kilkudziesięciometrową serię piasków i żwirów. Lokalnie napotyka się w niej niewielkie soczewki ropy i mułków, przeważnie w części spagowej. Utwory zlodowacenia bałtyckiego reprezentowane są przez dwa pokłady gliny morenowej, przedzielone serią piaszczysto - żwirową oraz wkładkami ropy. Utwory piaszczysto - żwirowe i ilaste tworzą tak zwane serie międzymorenowe i są produktem akumulacji wodnolodowcowej. Ułożenie utworów plejstoceny zakłócają miejscami zaburzenia glaciotektoniczne zaznaczające się spiętrzeniami warstw gliniastych i piaszczysto - żwirowych. W osadach tych występują porwaki trzeciorzędowe, a nawet mezozoiczne.

Powierzchniowe rozmieszczenie utworów plejstoceny na obszarze gminy jest dość zróżnicowane. Związane jest ono głównie z procesami morfotwórczymi, a zwłaszcza z morfogenezą glacialną. Dominującym osadem na terenie gminy Susz jest gлина zwałowa. Występują takie utwory piaszczysto - żwirowe w postaci sandru w północno - wschodniej części gminy oraz w formie niewielkich płytków na pozostałym obszarze.

Holocen stanowi najmłodszą epokę czwartorzędu, trwającą około dziesięciu tysięcy lat. Cały obszar w czasie holocenu podlega z jednej strony procesom denudacyjnym, w których erozja jest głównym czynnikiem, z drugiej zaś strony procesom akumulacyjnym, dążącym do wyrównania powierzchni.

Materiał wietrzeniowy znajdujący się na wzniesieniach zostaje przenoszony, głównie transportem wodnym, w obręb zagłębień i dolin rzecznych. W zagłębieniach terenu powstają osady organiczne, przede wszystkim torfy. W jeziorach odbywają się procesy akumulacji substancji organicznej - gytii. W dolinach rzecznych tworzą się osady piaszczyste, żwirowe i mułkowe (często z zawartością humusu). Holocen to okres kształtowania się gleb. Procesy glebotwórcze są procesami ciągłymi, zatem każdorazowy ich stan jest formą przejściową.

Duże zróżnicowanie osadów zarówno wgłębnych, jak i powierzchniowych świadczy o dużej ilości procesów, jakie tu zachodziły. Procesy te nadal trwają i są dodatkowo stymulowane działalnością człowieka.

Geomorfologia

Obszar gminy Susz położony jest w obrębie Pojezierza Iławskiego. Rzeźba terenu gminy jest w decydującej mierze efektem działalności lądolodu skandynawskiego w okresie zlodowaceń plejstoceńskich. Istotną i decydującą rolę w tym względzie odegrało ostatnie zlodowacenie bałtyckie, a zwłaszcza stadiał pomorski. Uformowało się wówczas przestrzenne rozmieszczenie utworów powierzchniowych a równocześnie kształtowały się zespoły form geomorfologicznych. Rzeźba kształtowała się pod wpływem wielu czynników morfogenetycznych. Formy glacialne powstały na skutek erozyjnej i akumulacyjnej działalności lodowca i wód polodowcowych. Działalność erozyjna i akumulacyjna rzek powodowała powstanie dolin rzecznych.

Dominującą formą tego terenu jest morena denna falista urozmaicona poprzez wytopiska, doliny rzeczne oraz młode rozcięcia erozyjne. Morena denna formowała się pod lodem podczas stadiału pomorskiego i w czasie stopniowej regresji lądolodu. Zbudowana jest w przeważającej mierze z mocnej niezwięzłej jeszcze gliny morenowej. Zagłębienia wytopiskowe powstały na skutek wytapiania się brył martwego lodu zagrzebanych w osadach lodowcowych. Wielkość i kształt zagłębień wytopiskowych jest zależna od brył lodu. Część z nich wypełniona jest wodą tworząc oczka wodne względnie jeziora.

Doliny powstały wskutek erozyjnej działalności rzek stałe płynących lub okresowych. Młode rozcięcia erozyjne tworzą się w wyniku spływu wód roztopowych jak i wód pochodzących z ulewnych deszczów.

Północno - wschodnią część gminy zajmuje równina sandrowa powstała z topnienia lodowca. Zbudowana jest z piasków i żwirów fluwioglacjalnych. Na równinie sandrowej znajduje się ciąg jezior (Czerwica, Januszewskie, Kawki, Gaudy), których osią hydrograficzną jest rzeka Liwa.

Ukształtowanie powierzchni przejawia się w sposób najbardziej widoczny w zróżnicowaniu stosunków hipsometrycznych. Kulminację gminy stanowi wzgórze o wysokości 129,2 m n.p.m. położone na wschód od Bałszyc na terenie lasu. Natomiast najniższym punktem jest dolina rzeki Liwy (90 m n.p.m.) na granicy z gminą Prabuty.

Największe deniwelacje dochodzące do 30 m, występują sporadycznie na terenie gminy. Analiza rzeźby terenu wykazuje, że aż 65 % powierzchni gminy zalicza się do obszarów płaskorówninnych, 26 % do falistych i tylko 9 % do pagórkowatych.

Rzeźba terenu, jeziora, rozległe lasy wywierają decydujący wpływ na kształtowanie klimatu lokalnego. Na obszarze gminy można wyróżnić trzy najważniejsze typy klimatu lokalnego: - klimat wysoczyzny i wzniesień,

- klimat dolin i obniżeń terenowych,
- mezoklimat lasów.

III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1. POLITYKA EKOLOGICZNA PAŃSTWA

Przyjęta w 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stwierdza, że Rzeczypospolita Polska zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), ustala także, iż ochrona środowiska jest obowiązkiem, m.in. władz publicznych, które poprzez swą politykę powinny zapewnić bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom (art. 74).

Polityka ekologiczna Państwa została określona w następujących dokumentach rządowych:

- II Polityce Ekologicznej Państwa przyjętej przez Sejm 23 sierpnia 2001 r.
- „Programie wykonawczym do II Polityki ekologicznej państwa” – przyjętym przez Radę Ministrów 10 grudnia 2002r.
- „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w maju 2003r.

1.1. II Polityka Ekologiczna Państwa

II Polityka Ekologiczna Państwa, jako główny cel określa zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego kraju (mieszkańców, infrastruktury, zasobów przyrodniczych), przy założeniu, że strategia zrównoważonego rozwoju Polski pozwoli na wdrożenie takiego modelu rozwoju, który nie stworzy zagrożenia dla jakości i trwałości zasobów przyrodniczych.

Określone w tym dokumencie cele krótko i średniookresowe o charakterze ogólnym, to: istotna poprawa stanu środowiska oraz praktyczne wdrożenie przepisów i standardów ekologicznych Unii Europejskiej, umów i konwencji międzynarodowych, a także wzmocnienie instytucjonalne, umożliwiające realizację strategii zrównoważonego rozwoju kraju.

Cele długookresowe, wiążące się z perspektywną wizją zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego to:

- doprowadzenie do ugruntowania zasad zrównoważonego rozwoju, jako trwałej podstawy dla polityki gospodarczej i społecznej państwa, organów samorządowych, instytucji społecznych i obywateli;
- utrwalenie skutecznej kontroli państwa nad strategicznymi zasobami przyrodniczymi (wody, lasy, surowce mineralne);
- pełna integracja polityki ekologicznej z politykami sektorów gospodarczych, z polityką przestrzenną i regionalną oraz polityką konsumencką;
- gruntowna przebudowa modelu produkcji i konsumpcji dla poprawy efektywności energetycznej i surowcowej;
- maksymalnie możliwa odbudowa zniszczeń w środowisku i stworzenie systemów zabezpieczających przed ich ponownym powstaniem;
- utrzymanie i ochrona istniejących ekosystemów (w tym naturalnych siedlisk roślin i zwierząt) cennych przyrodniczo, a także obszarów o dużym znaczeniu ekologicznym;
- zachowanie obszarów o wysokich walorach turystyczno-rekreacyjnych, jako bazy dla wypoczynku ludności;
- renaturyzacja obszarów cennych przyrodniczo;
- wzrost produkcji w rolnictwie i leśnictwie poprzez lepsze wykorzystanie biologicznego potencjału rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej przy jednoczesnym przeciwdziałaniu nadmiernej intensywności procesów produkcji oraz metod upraw i hodowli;
- rezygnacja z niektórych osiągnięć nauki i techniki, które mogłyby negatywnie wpływać na środowisko.

Nadrzędną zasadą jest, przyjęta w Konstytucji RP **zasada zrównoważonego rozwoju**.

Dla jej wdrożenia określono następujące zasady pomocnicze:

- ♦ **Zasada przezorności** - przewidywania i podejmowania działań wówczas, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania, a nie wtedy, kiedy istnieje już naukowe tego potwierdzenie. Związana z nią jest **zasada wysokiego poziomu ochrony środowiska**, która zakłada, że stosowanie zasady prewencji i przezorności powinno być ukierunkowane na wysoki i bezpieczny dla zdrowia ludzkiego poziom ochrony środowiska.
- ♦ **Zasada prewencji** - zakłada przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska, już na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć, w oparciu o posiadaną wiedzę, wdrożone procedury ocen oddziaływania na środowisko oraz monitorowanie prowadzonych przedsięwzięć. Oznacza to, że preferowane będą następujące działania:
 - zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń, w szczególności poprzez zastosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT);

- recykling – zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania;
 - zintegrowane podejście do ograniczania oraz likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń, zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania /kontroli/ zanieczyszczeń, (tzw. Dyrektywa IPPC);
 - wprowadzenie prośrodowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnościowymi i europejskimi wymaganiami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystej produkcji, Responsible Care itp.
- ♦ **Zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi** - polega na uwzględnianiu w politykach sektorowych celów ekologicznych, na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.
 - ♦ **Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego** - traktowana w kategoriach sprawiedliwości międzypokoleniowej (zaspokojenia potrzeb obecnego pokolenia i przyszłych pokoleń), sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej (zaspokojenia potrzeb grup społecznych i obywateli w ramach sprawiedliwego dostępu do zasobów i walorów środowiska, traktowanie na równi potrzeb ogólnospołecznych z potrzebami społeczności lokalnych i jednostek), równoważenia szans między człowiekiem a przyrodą.
 - ♦ **Zasada regionalizacji** - oznaczająca rozszerzenie uprawnień dla samorządu terytorialnego i wojewodów do ustalania regionalnych opłat, normatywów, ulg i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych. Regionalizacja ta dotyczyć będzie trzech rodzajów obszarów:
 - obszarów silnie przekształconych, zdegradowanych lub zagrożonych degradacją;
 - obszarów o wysokich walorach przyrodniczych, z przewagą funkcji ochronnych, naukowych i rekreacyjnych oraz znaczącą rolą leśnictwa i ekologicznego rolnictwa;
 - obszarów pośrednich, z przewagą intensywnego rolnictwa i umiarkowanie rozwijanego przemysłu głównie przetwórczego.Zasada ta oznacza również skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (m.in. Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, doliny rzeczne i obszary wodno-błotne w strefach przygranicznych).
 - ♦ **Zasada uspołeczniania** polityki ekologicznej - realizowana będzie przez stworzenie warunków do udziału obywateli, grup, stowarzyszeń w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, poszerzaniu edukacji ekologicznej, rozbudzaniu wrażliwości i świadomości ekologicznej.
 - ♦ **Zasada „zanieczyszczający płaci”** - oznacza nałożenie pełnej odpowiedzialności, w tym materialnej, za skutki zanieczyszczenia i stwarzanie zagrożeń dla środowiska na jednostki

użytkujące środowisko. Zasada ta odnosić się będzie także do uciążliwości powodowanych przez konsumentów, w sytuacji, gdy będą mieli możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.

1.2. Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010

Program wykonawczy opracowany przez Ministerstwo Środowiska zgodnie z zaleceniem tezy 185 „II Polityki Ekologicznej Państwa” i przyjęty przez Radę Ministrów w grudniu 2002 r., jest dokumentem o charakterze operacyjnym. W programie tym zostały określone sposoby osiągania celów polityki ekologicznej w formie zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych (działań w sferze prawa, programowania, instrumentów ekonomicznych, planowania przestrzennego, kontroli i innych) na lata 2002 – 2010.

Struktura programu wykonawczego generalnie odpowiada strukturze „II Polityki Ekologicznej Państwa”. Przedstawia zadania ukierunkowane na racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych, na poprawę jakości środowiska, zawiera narzędzia realizacji oraz szacunkowe nakłady na realizację polityki ekologicznej państwa.

Dla każdego zadania określono organ odpowiedzialny, jednostki współpracujące, termin realizacji i szacunkowe nakłady.

Spośród zadań przewidywanych do realizacji przez wojewodów, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska, parki krajobrazowe, organizacje i inne, wiele zostało wykorzystanych do zdefiniowania zadań zawartych w niniejszym Programie ochrony środowiska.

1.3. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010.

„Polityka Ekologiczna Państwa....” została sporządzona przez Ministerstwo Środowiska, stosownie do wymogu ustawy Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001r. Nr 62, poz. 627), która w art. 13-16 wprowadziła obowiązek przygotowania i aktualizowania co 4 lata polityki ekologicznej państwa.

Opracowanie tego dokumentu odpowiada, stosowanej od wielu lat w Unii Europejskiej, praktyce tworzenia średniookresowych programów działań na rzecz środowiska. Aktualny, szósty już program, obowiązuje do 2010 r.

Układ tego dokumentu generalnie zbliżony jest do struktury II Polityki Ekologicznej Państwa oraz „Programu wykonawczego do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010”. Omawiany dokument zawiera cele średniookresowe do 2010 r. oraz priorytetowe działania do wykonania w latach 2003-2006, pogrupowane w pięciu rozdziałach: cele i

zadania o charakterze systemowym, ochrony dziedzictwa przyrodniczego, zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii, dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz rozdziały, zawierające ocenę realizacji polityki ekologicznej i nakłady finansowe.

Opracowane przez Ministerstwo Środowiska „Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” obligują do przyjęcia takiej struktury gminnego programu ochrony środowiska, która uwzględniać będzie zakres tematyki zawartej w „Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”. Zaleca się wykorzystanie celów i zadań, ujętych w tym dokumencie oraz zadań wyszczególnionych w wykazach przedsięwzięć inwestycyjnych i pozainwestycyjnych, zawartych w „Programie wykonawczym do II Polityki Ekologicznej Państwa”, jako podstawy wyjściowej do konkretyzacji oraz analogii i inspiracji do formułowania celów i zadań, z uwzględnieniem specyfiki i potrzeb regionu.

2. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ZAWARTA W DOKUMENTACH WOJEWÓDZKICH

Do najważniejszych dokumentów wojewódzkich uchwalonych przez Sejmik Województwa, odnoszących się do środowiska należą:

- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego,
- Programy wojewódzkie.

2.1. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego

W Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego uchwalonej przez Sejmik Województwa w lipcu 2000 r., środowisko przyrodnicze jest jednym z ośmiu priorytetowych obszarów rozwoju.

Jako cel strategiczny w tym obszarze przyjęto: „Województwo warmińsko-mazurskie krajowym liderem czystości środowiska”.

Czyste środowisko, które powinno stanowić podstawę rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, nakłada obowiązek realizacji wszelkich zadań uwzględniających stan środowiska, potrzebę jego poprawy i ochrony.

Według założeń Strategii, cel generalny realizowany będzie poprzez następujące cele operacyjne:

- *wykorzystanie współpracy międzynarodowej dla ochrony środowiska*
- *dobry stan i jakość wód*
- *poprawa jakości i ochrony powierzchni ziemi*
- *poprawa jakości i ochrona powietrza*
- *hałas w normie*
- *zachowane walory krajobrazowe*
- *monitoring środowiska*
- *wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa – właściwa edukacja ekologiczna*

Zadania z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego będą również realizowane w innych, określonych w Strategii obszarach rozwoju:

- ♦ wspieranie przedsiębiorczości – poprzez realizację celu operacyjnego „Skuteczna polityka wspierania małych i średnich przedsiębiorstw”, który polegał będzie na pomocy w dostosowywaniu się producentów do norm, standardów i systemów zarządzania, m.in. środowiskiem, przyjętych w Unii Europejskiej;
- ♦ infrastruktura – ochrona środowiska będzie realizowana w takich celach operacyjnych, jak: „Restrukturyzacja i rozwój obszarów miejskich tworzących warunki dla nowych działalności” – poprzez tworzenie na terenach rozwojowych inwestycji przyjaznych dla środowiska przyrodniczego (eliminacja konfliktów), „Prawidłowa gospodarka wodna i sprawny system infrastruktury technicznej, przeciwpowodziowej i melioracyjnej” – poprzez modernizację i rozbudowę urządzeń osłony przeciwpowodziowej, a także istniejących urządzeń melioracyjnych na obszarze Elbląga, powiatów elbląskiego i braniewskiego oraz „Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska zgodna z normami Unii Europejskiej” – wdrażanie tego celu polegać powinno na dalszej rozbudowie kanalizacji na obszarach miejskich i wiejskich, budowie i modernizacji oczyszczalni ścieków, kotłowni przyjaznych środowisku oraz organizacji systemu gospodarki odpadami;
- ♦ restrukturyzacja obszarów wiejskich – poprzez realizację celu „Racjonalne wykorzystanie potencjału przyrodniczego regionu”. Ochrona środowiska realizowana będzie z jednoczesnym rozwojem obszarów wiejskich, m.in. poprzez tworzenie warunków do rozwoju agroturystyki, rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego, zalesienie gruntów o niskiej przydatności rolniczej;
- ♦ rozwój turystyki – jednym z ważniejszych działań jest kontynuacja i intensyfikacja prac nad utrzymaniem czystego i bezpiecznego środowiska.

2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego uchwalony został przez Sejmik Województwa Uchwałą Nr XXXIII/505/02 z dnia 12 lutego 2002 roku.

W planie ustalono, że nadrzędnym celem, do którego należy dążyć jest:

Ukształtowanie rozwoju przestrzennego województwa tak, by było to atrakcyjne, przyjazne i wyjątkowe miejsce zamieszkania, wypoczynku oraz rozwoju społeczno - gospodarczego w kraju i Europie.

Osiągnięcie tego celu nadrzędnego/misji możliwe będzie poprzez realizację celów generalnych, a w ich ramach, określonych celów strategicznych. W dziedzinie ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego, w tym dziedzictwa kulturowego cele te zostały sformułowane w następujący sposób:

- zachowanie równowagi w środowisku przyrodniczym;
- ochrona walorów i warunków funkcjonowania, w tym ciągłości przestrzennej systemów ekologicznych;
- ochrona jakości i zasobów wód powierzchniowych i podziemnych dla celów rozwoju społeczno - gospodarczego oraz zabezpieczenia zasobów wód w niezmienionym stanie dla przyszłych pokoleń;
- powiększanie świadomości ekologicznej społeczeństwa, między innymi poprzez stwarzanie warunków do bezpośredniego kontaktu ze środowiskiem na terenach o wysokich walorach przyrodniczych;
- zwiększenie lesistości regionu w celu utrzymania ciągłości systemów ekologicznych oraz zagospodarowania gruntów mało przydatnych dla rolnictwa;
- ochrona walorów krajobrazowych obszarów wiejskich, z uwzględnieniem zachowania ich wysokiego stopnia naturalności;
- utrzymanie tożsamości kulturowej regionu przez zachowanie istniejących wartości kulturowych;
- kształtowanie ładu przestrzennego w systemach osadniczych, w celu tworzenia harmonijnego krajobrazu współczesnego;
- ochrona przestrzeni nie zurbanizowanej przed chaotyczną zabudową niszczącą walory krajobrazowe.

Dla osiągnięcia wymienionych celów przyjęto w planie następujące naczelne zasady gospodarowania przestrzenią:

- utrzymanie w rozwoju zrównoważonym środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego poprzez zastosowanie właściwej skali i stopnia koncentracji zagospodarowania przestrzeni;
- wielofunkcyjny rozwój struktur przestrzennych, zarówno w miastach jak i na terenach wiejskich;
- nadrzędność rozwoju jakościowego nad ilościowym we wszystkich aspektach zagospodarowania przestrzennego.

2.3. Programy wojewódzkie

Z problematyką środowiska wiążą się uchwalone przez Sejmik Województwa niżej wymienione programy wojewódzkie:

- „Strategia rozwoju turystyki województwa warmińsko-mazurskiego” – przyjęta Uchwałą Nr XXX/445/01 z 9 października 2001 r.;
- „Wojewódzki program zwiększenia lesistości na lata 2001-2010” – przyjęty Uchwałą Nr XXXI/470/01 z 4 grudnia 2001 r.;
- „Regionalny program rozwoju rolnictwa na lata 2002-2006” – przyjęty Uchwałą Nr XXXIV/512/02 z 12 marca 2002 r.;
- „Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010.

Najistotniejsze cele i działania zawarte w tych programach, odnoszące się do środowiska przedstawiają się następująco:

Strategia rozwoju turystyki w województwie warmińsko-mazurskim.

W celu głównym, który brzmi „Maksymalne i dynamiczne wykorzystanie predyspozycji turystycznych regionu”, jako wiodący kierunek działań określa się oszczędne gospodarowanie zasobami środowiska przyrodniczego i kulturowego. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich warunkuje zachowanie walorów naturalnych, sprzyjających turystyce, stworzy również możliwości poszerzenia oferty usług turystycznych i paraturystycznych.

Wojewódzki program zwiększenia lesistości na lata 2001-2010.

Podstawą zrealizowania programu zwiększenia lesistości jest osiągnięcie celu głównego „Zalesienie - elementem zrównoważonego rozwoju województwa”. W ramach tego

celu przewiduje się zalesienie ponad 35 tys. ha gruntów rolnych i nieużytków. Wskaźnik lesistości województwa wzrośnie do 30,75 % w 2010 r. (29,3 % w 2000 r.)

Dla osiągnięcia tego celu konieczne są również działania zmierzające do wzbogacenia i pełnego wykorzystania walorów krajobrazowych. Odnowienia lasu, nowe zalesienia będą wzorowane na zbiorowiskach naturalnych, z uwzględnieniem rejonizacji dla poszczególnych ekotypów i odmian. Zalesienia i zadrzewienia należy realizować głównie nad zbiornikami wód podziemnych, na wododziałach i w obszarach źródliskowych.

Regionalny program rozwoju rolnictwa na lata 2002-2006.

Jeden z celów głównych „Racjonalne wykorzystanie potencjału przyrodniczego regionu” wskazuje na:

- ♦ optymalne ukierunkowanie produkcji rolniczej, stosownie do przyrodniczych predyspozycji poszczególnych rejonów województwa;
- ♦ racjonalne zagospodarowanie odłogów i gruntów marginalnych, głównie z przeznaczeniem pod zalesienie, zadrzewianie i trwałe zadarnienie;
- ♦ zalesianie i zadrzewianie gruntów rolnych o niskiej przydatności rolniczej, wprowadzenie zadrzewień w strefach izolacyjnych wokół zakładów przemysłowych, wysypisk, a także przy zbiornikach retencyjnych i ciekach wodnych;
- ♦ realizację programów wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- ♦ opracowanie wojewódzkiego programu rolno-środowiskowego;
- ♦ podjęcie działań zapobiegających dalszej degradacji Żuław;
- ♦ opracowanie kryteriów i zasad gospodarowania na obszarach cennych przyrodniczo.

Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010

Program przyjęty został Uchwałą Nr XIV/189/03 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 13 listopada 2003r. Obowiązek opracowania wojewódzkiego programu ochrony środowiska został ustanowiony przez ustawę z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62, poz. 627).

Program ochrony środowiska województwa zawiera:

- ogólną charakterystykę województwa,
- opis uwarunkowań zewnętrznych, wynikających z polityki ekologicznej państwa oraz zapisów, dotyczących ochrony środowiska, zawartych w uchwalonych przez Sejmik Województwa dokumentach, strategiach i programach,

- cele i działania średniookresowe do 2010 r., pogrupowane w następujących rozdziałach: ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych, poprawa jakości środowiska, edukacja ekologiczna,
- cele i zadania programu na lata 2003-2006,
- instrumenty i narzędzia, niezbędne do realizacji programu,
- zasady oceny realizacji programu,
- nakłady finansowe na realizację programu w latach 2003-2006.

Przy opracowaniu programu została wykorzystana metoda aktywnego planowania. Do prac nad programem powołano grupę roboczą reprezentującą jednostki administracji rządowej i samorządowej szczebla powiatowego i gminnego, najważniejsze instytucje, realizujące zadania w zakresie ochrony środowiska.

Celem głównym Programu jest: Dobry stan środowiska umożliwiający zrównoważony rozwój. W ramach tego celu sformułowano 19 celów szczegółowych zgrupowanych w trzech rozdziałach:

1. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych

Cel 1 - Wysokie walory krajobrazowe.

Cel 2 - Skuteczna ochrona przyrody.

Cel 3 - Bogactwo florystyczne i faunistyczne regionu.

Cel 4 - Równowaga gatunkowa.

Cel 5 - Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska.

Cel 6 - Jakość gleby powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów.

Cel 7 - Eksploatacja kopalin zgodna z zasadami rozwoju zrównoważonego.

Cel 8 - Racjonalne zużycie wody, materiałów i energii.

Cel 9 - Udział energii z odnawialnych zasobów energetycznych do co najmniej 7,5% w 2010 r., a 3,6% w roku 2006.

2. Poprawa jakości środowiska

Cel 1 - Dobry stan wód.

Cel 2 - Sprawny system osłony przeciwpowodziowej.

Cel 3 - Czyste powietrze.

Cel 4 - Minimalizacja zagrożeń środowiska powodowanych przez odpady.

Cel 5 - Sprawny system ochrony środowiska przed poważnymi awariami.

Cel 6 - Sprawny system pełnej kontroli dystrybucji, składowania i stosowania

Cel 7 - Dobry klimat akustyczny

Cel 8 - Poziomy pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych.

3. Edukacja ekologiczna.

Cel 1 - Wysoka świadomość ekologiczna.

Cel 2 - Skuteczna edukacja ekologiczna.

Cele i działania zawarte w wojewódzkim programie ochrony środowiska uwzględnione zostały przy tworzeniu Programu Ochrony Środowiska dla gminy Susz.

3. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ZAWARTA W DOKUMENTACH POWIATOWYCH

3.1. Strategia Rozwoju Powiatu Iławskiego na lata 2001-2010

W Strategii (uchwała nr XXVI/203/2001 Rady Powiatu Iławskiego z 22.02.2001 r.) jako podstawę przyjęto wizję, która brzmi:

Osiągnięcie wysokiego poziomu zadowolenia mieszkańców powiatu iławskiego będącego rezultatem wzrostu stopy życiowej, uzyskania warunków trwałego rozwoju opartego na systemowych rozwiązaniach w ramach zasobnego i gospodarnego Regionu Warmii i Mazur

Misję Powiatu, określono w następujący sposób:

Umocnienie wspólnoty terytorialnej poprzez inwestycje w kapitał ludzki i podniesienie konkurencyjności powiatu w warunkach poprawy wykorzystania zasobów i przy użyciu technik przyjaznych środowisku

Celem strategicznym jest natomiast:

Spójny rozwój wspólnoty samorządowej poprzez doskonalenie wykonywanych zadań publicznych w dziedzinie: współtworzenia warunków do rozwoju gospodarczego, rozwoju osobowości, bezpieczeństwa publicznego i socjalnego, zdrowia, infrastruktury dla podniesienia poziomu jakości życia mieszkańców powiatu

W dokumencie określono ponadto następujące kierunki rozwoju Powiatu w perspektywie 10 lat. I tak dla gminy Susz są to:

1. Rozwój turystyki - obszar wzdłuż zachodniej granicy PK Pojezierze Iławskie obejmujący miejscowości: Chełmżyca, Januszewo, Brusiny, Olbrachtówko, Zieleń, Olbrachtowo, Różnowo, Rudniki, Kamieniec i Bornice.
2. Rozwój sektorów pozarolniczych - tereny wzdłuż dróg wojewódzkich Iława-Malbork i miasto Susz
3. Wzmocnienie rolnictwa - pozostały obszar gminy

3.2. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Iławskiego na lata 2004 – 2007 z uwzględnieniem lat 2008 - 2011

Powiatowy program ochrony środowiska przyjęty został uchwałą Rady Powiatu Iławskiego z dnia 30.12.2003r. Dokument został opracowany w celu realizacji polityki ekologicznej państwa.

Program podaje cele ekologiczne średniookresowe do 2011 roku wraz z kierunkami działań poprzedzone stanem wyjściowym oraz listę przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 – 2007.

Cele, działania oraz przedsięwzięcia sformułowane zostały w czterech rozdziałach: „Ochrona dziedzictwa przyrodniczego”; „Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne”; „Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii” oraz „Edukacja ekologiczna”. Ponadto w Programie znalazł się rozdział: „Cele i zadania o charakterze systemowym”, w którym zawarto działania ograniczające wpływ transportu, rolnictwa, przemysłu i turystyki oraz rekreacji na środowisko.

Dokument określa następujące cele średniookresowe:

1. Zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych obszaru powiatu,
2. Zwiększenie lesistości powiatu,
3. Jakość gleb na poziomie wymaganych standardów,
4. Poprawa jakości i ochrony powierzchni ziemi,
5. Poprawa efektywności działania sieci wodociągowej na terenie powiatu,
6. Zwiększenie stopnia skanalizowania powiatu,
7. Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów w sektorze komunalnym oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich odzysku i unieszkodliwiania,
8. Poprawa jakości i ochrona powietrza,
9. Ograniczenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego dla mieszkańców najgęściej zaludnionych obszarów powiatu,

10. Zapewnienie dobrych warunków akustycznych na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno – wypoczynkowe,
11. Bieżąca kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego,
12. Eliminowanie i zmniejszanie skutków dla mieszkańców i środowiska z tytułu poważnych awarii,
13. Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych w zlewniach, w tym zmniejszenie zużycia wody podziemnej do celów przemysłowych,
14. Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych,
15. Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa – właściwa edukacja ekologiczna.

W ramach tych celów sformułowano szereg zadań do realizacji dla gminy Susz. Zadania te uwzględnione zostały w Programie ochrony środowiska dla gminy Susz.

Program ochrony środowiska opisuje również instrumenty zarządzania środowiskiem: prawne, finansowe, społeczne i strukturalne; wskaźniki monitorowania efektywności programu oraz aspekty finansowe wdrażania.

4. POLITYKA OCHRONY ŚRODOWISKA ZAWARTA W DOKUMENTACH GMINNYCH

4.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Susz

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęte zostało Uchwałą Nr XVI/153/2000 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 15.06.2000 r.

Studium zawiera analizę uwarunkowań, rozwoju i zagospodarowania przestrzennego, określa główne problemy i strategiczne cele rozwoju oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego i zadania dla realizacji celów publicznych.

Według dokumentu struktura zagospodarowania przestrzennego w obszarze gminy Susz stanowi syntezę następujących przekrojów makroprzestrzennych:

- a) zasobów środowiska przyrodniczego i jego elementów objętych ochroną prawną,
- b) zainwestowania obejmującego alokację przestrzenną sieci osadniczej i główny układ infrastruktury komunikacyjnej.

Na pierwszy z tych przekrojów składają się głównie:

- a) zasięg Ławskiego Zbiornika Wód Podziemnych,
- b) zasięg Parku Krajobrazowego Pojezierza Ławskiego i jego otuliny.

Są to zasadnicze makroprzestrzenne cechy strukturalne środowiska przyrodniczego w gminie Susz, ponieważ inne jego komponenty takie jak: warunki agroprzyrodnicze i cechy geomorficzne czy waloryzacja ekologiczna tworzą struktury mało zróżnicowane w skali gminy lub zbyt jednostronne w swoim charakterze. Stąd, traktując środowisko przyrodnicze jako bardzo istotny element uwarunkowań dla działalności w sferze społecznej i gospodarczej, jego wyróżnione wyżej cechy strukturalne są najbardziej odpowiednią składową strukturą zagospodarowania przestrzennego gminy Susz.

Drugi przekrój strukturalny obejmuje alokację przestrzenną sieci osadniczej w powiązaniu z głównym układem infrastruktury komunikacyjnej w obszarze gminy oraz miejscami koncentracji działalności gospodarczych w obszarze gminy. Alokację przestrzenną sieci osadniczej można zakwalifikować jako względnie równomierną, natomiast w układzie makroprzestrzennym główną strukturę zainwestowania stanowią ogniwa sieci osadniczej, położone w ciągach dróg wojewódzkich nr 515 (Susz – Malbork) i nr 521 (Susz – Iława). Tworzą one podstawowe w obszarze gminy pasmo koncentracji funkcji osadniczych i gospodarczych, skupiające ok. 20% ludności w obszarach wiejskich gminy, a razem z miastem Susz jako węzłem układu dróg krajowych i głównym ogniwem funkcji osadniczych i gospodarczych – 62% ludności całej jednostki gminy. Z powyższych danych wynika, że miasto Susz skupiając ok. 45% ludności i ok. 58% działalności większych podmiotów gospodarczych w granicach jednostki gminnej wyraźnie dominuje jako główne miejsce koncentracji funkcji osadniczych i gospodarczych w strukturze zagospodarowania przestrzennego. Jej istotnym dopełnieniem są powiązania obszaru gminy Susz z otoczeniem zewnętrznym. Składają się na nie przede wszystkim:

- a) ciągi komunikacyjne dróg wojewódzkich na kierunkach: Susz – Iława, Susz – Prabuty, Susz – Malbork i Susz – Kwidzyn;
- b) magistralna linia kolejowa relacji Warszawa – Gdańsk;
- c) ekosystemy: Iławskiego Zbiornika Wód Podziemnych, zlewni rz. Liwy oraz obszarów chronionych Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego.

Powiązania te stanowią w strukturze zagospodarowania przestrzennego gminy istotny element uwarunkowań jej rozwoju z uwagi na ponadlokalne aspekty możliwości lokalizacji i funkcjonowania działalności gospodarczych oraz koncentracji mieszkalnictwa i urządzeń turystyczno – wypoczynkowych.

Na podstawie analiz uwarunkowań rozwoju miasta i gminy Susz za główne strategiczne cele rozwoju jednostki samorządowej uznano:

- a) aktywizację gospodarczą miasta Susza i jego bezpośredniego otoczenia w kierunku stabilizacji działalności wytwórczych i usługowych, w tym ukształtowania węzła obsługi i rozrządu ruchu turystycznego w obszarze PKPi,

- b) restrukturyzację obszarów wiejskich w kierunku stabilizacji funkcji rolniczych i wzrostu aktywności gospodarczych nierolniczych w otoczeniu gospodarki rolnej.

W ramach tych celów sformułowano cele odcinkowe. Cele odcinkowe związane z ochroną środowiska to:

- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych i eliminacja zagrożeń dla zasobów wód wglębnych,
- rozwiązanie systemowe gospodarki odpadami,
- skanalizowanie głównych ogniw sieci osadniczej gminy w systemach zbiorczych odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Cele te realizowane będą poprzez m.in. takie zadania:

- doinwestowanie obszarów wiejskich w sieci wodociągowe,
- realizacja gminnego systemu odprowadzania ścieków z obszarów wiejskich do oczyszczalni w Suszu (*w dużej części zrealizowano*),
- budowa sieci gazowej niskiego ciśnienia dla zaopatrzenia w gaz obszarów wiejskich,
- gazyfikacja miasta (nowe przyłącza),
- realizacja systemu gospodarki odpadami obejmującego ich zbiórkę, segregację i utylizację,
- zagospodarowanie brzegów Jeziora Suskiego na system zieleni publicznej o funkcjach rekreacyjnych,
- budowa separatorów olejów i benzyn na wejściach wód opadowych do sieci kanalizacji deszczowej ,
- wymiana odcinków sieci kanalizacji deszczowej będących w złym stanie technicznym,
- zastosowanie automatyki i nowych technologii oczyszczania spalin istniejących ciepłowni,
- wymiana technologii ogrzewania na paliwa ekologiczne (gaz i inne),

4.2. Strategia rozwoju gminy i miasta Susz

Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Susz na lata 2000 – 2010 przyjęta została uchwałą nr XI/109/99 Rady Miejskiej w Suszu z dnia 9.12.1999r.

Opracowując Strategię oparto się na kilku podstawowych założeniach:

- współdziałaniu – co oznacza zapewnienie mieszkańcom, różnego rodzaju grupom społecznym i organizacjom gospodarczym wpływu na kształt dokumentu oraz

możliwości aktywnego włączenia się w proces jego realizacji poprzez sprzyjanie w tworzeniu się sieci współpracy pomiędzy nimi a władzą lokalną,

- wyborze działań – skuteczne i efektywne działania przy zawsze ograniczonych zasobach mogą zostać przeprowadzone tylko poprzez skupienie się na najważniejszych działaniach, takich, które tworzą nowe możliwości rozwojowe, stanowią wyzwanie, a jednocześnie są możliwe do wykonania,
- podtrzymywaniu inicjatyw lokalnych – najważniejszym „zasobem lokalnym” w mieście i gminie Susz są mieszkańcy. To oni tworzą wizerunek miasta i gminy w oparciu o zaangażowanie społeczne, solidną pracę i władze samorządowe.

W rozumieniu tego opracowania strategia określa długoterminowe cele, priorytety i ogólne kierunki rozwoju, dostosowuje pozycje jednostki do zmieniającego się środowiska.

Misją samorządu gminy i miasta Susz według Strategii jest: **Sprawnie zarządzane miasto i gmina Susz atrakcyjne dla mieszkańców, zapewniające wysoki poziom życia, bogacące się rozwojem turystyki i drobnej przedsiębiorczości, przyjazne odwiedzającym, otwarte na zmiany niesione przez otaczającą rzeczywistość. Takiej gminy i miasta chcemy i takie będziemy tworzyć.**

Jedną z intencji samorządu zadeklarowaną w dokumencie jest to, że „troska o środowisko, które nas otacza powinna być fundamentalną zasadą każdego przedsięwzięcia gospodarczego”.

W ramach celu zasadniczego: Poprawa warunków życia mieszkańców sformułowano m.in. priorytety: Środowisko przyrodnicze, Ścieki, Odpady. W celu realizacji tych priorytetów należy:

1. Ograniczyć hałas i emisję zanieczyszczeń do atmosfery,
2. Opracować i realizować program likwidacji kotłowni węglowych,
3. Budować wśród ludności zachowania proekologiczne,
4. Wspierać działania proekologiczne podejmowane przez organizacje pozarządowe,
5. Opracować program pełnego skanalizowania miasta,
6. Zlikwidować wyloty nieoczyszczonych ścieków komunalnych,
7. Poprawić funkcjonowanie kanalizacji deszczowej,
8. Przystąpić do realizacji instalacji kanalizacji wsi,
9. Edukować społeczeństwo w zakresie gospodarki odpadami oraz wprowadzić segregację odpadów w mieście,
10. Utylizować odpady stałe,
11. Likwidować dzikie wysypiska śmieci.

Działania te oraz zawarte w innych dokumentach gminnych znalazły swoje odzwierciedlenie w Programie Ochrony Środowiska Gminy Susz.

IV. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY NA LATA 2004 – 2011

1. OCHRONA I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

1.1. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej

Teren gminy jest terenem o charakterze morenowym bez większych spadków. Największą kulminację - 125,5 m n.p.m. stanowi wzniesienie położone 350 m od zachodniej granicy gminy w pobliżu wsi Jawty Wielkie. Najniżej położonym terenem jest brzeg jeziora (bez nazwy), leżącego w pobliżu zachodniej granicy gminy i doliny Liwy na wysokości 89,1 m n.p.m. Największym obszarem leżącym poniżej 90 m n.p.m. jest Polder Bronowski położony na zachód od wsi Dąbrówka, a największym leżącym powyżej 115 m n.p.m. jest obszar leśny położony na wschód od jeziora Kawki.

Świat roślin

Pod względem geobotanicznym obszar gminy Susz należy do Działu Bałtyckiego, Pododdziału Pasa Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich, Krainy Pojezierza Pomorskiego i Okręgu Ławskiego.

Głównym składnikiem szaty roślinnej są zbiorowiska leśne, mniejszy jest udział roślinności wodnej, bagienno - torfowiskowej i łąkowej.

W zespołach roślinności jezior występuje trzcina pospolita, oczeret jeziorny, pałka wąskolistna i szerokolistna, a także moczarka kanadyjska (Gaudy, Januszewskie, Czerwica).

Zagrożeniem dla szaty roślinnej są zarówno naturalne procesy sukcesji, jak i różnorodna działalność człowieka. Można tu wymienić negatywny wpływ zanieczyszczenia wody i powietrza na szatę roślinną. Poważnym zagrożeniem jest rekreacyjna presja, ukierunkowana na najcenniejsze ostoje przyrody (brzegi jezior, śródleśne polany, obrzeża lasów).

Znaczna część najbardziej wartościowych fragmentów roślinności w gminie objęta jest różnymi formami ochrony przyrody. Utrzymanie przyrodniczo cennych zbiorowisk otwartych wymagać będzie zabiegów ochrony czynnej, np. wypasania, koszenia, usuwania drzew.

Świat zwierząt

Obszar gminy i miasta zaliczany jest z zoogeograficznego punktu do krainy południowo - bałtyckiej. Na terenie tym występują następujące gatunki ssaków: dziki królik, zając szarak, wiewiórka, popielica, lis, borsuk, kuna leśna, gronostaj, wydra, bóbr, łasica, dzik, sarna, łoś, jeleń szlachetny. Sporadycznie pojawia się wilk, ryś i daniel.

W gminie można zlokalizować wiele miejsc lęgowych dużej grupy chronionych ptaków. Znajdują się tu kolonie lęgowe kormoranów i czapli (rezerwat „Jezioro Czerwica”), a także stanowiska lęgowe żurawi (Jezioro Januszewskie).

Teren gminy jest też miejscem gniazdowania wyjątkowo rzadkich ptaków: orła bielika, orła krzykliwego, rybołowa, a także orlika grubodziobego, bociana czarnego i puchacza. Odnaleziono w lasach gminy kilka gniazd myszołowa zwyczajnego. W sumie na naszym terenie występuje ok. 108 gatunków ptaków chronionych.

W licznych jeziorach występuje również wiele gatunków ryb: szczupak, lin, płoć, węgorz, karaś, okoń, leszcz i wiele innych.

Większość występujących na terenie gminy zwierząt kręgowych, a także pewna liczba gatunków bezkręgowców objęta jest ochroną gatunkową, bądź łowiecką. Niektóre gatunki ptaków objęte są ochroną strefową. Najważniejszą formą ochrony fauny jest ochrona siedlisk, która chroni całe zespoły gatunków.

Spośród zidentyfikowanych zagrożeń fauny do bardzo ważnych obecnie należą: nielegalna zabudowa brzegów jezior oraz urbanizacja innych miejsc przyrodniczo cennych; melioracje prowadzące się do drastycznego obniżania poziomu wód gruntowych; postępująca w wyniku eutrofizacji degradacja wód w jeziorach; gwałtowny rozwój motoryzacji; gwałtowny wzrost kłusownictwa; dewastacja zadrzewień śródpolnych; niedostatek dziuplastych drzewostanów; intensyfikacja działalności rolniczej; zalesianie bez uprzedniego rozpoznania przyrodniczego; zamiana trwałych użytków zielonych (łąki) na grunty orne; nagminna praktyka wczesnowiosennego wypalania suchych traw; znaczący wzrost liczby niektórych drapieżników; występujące w ostatnich latach susze.

Ochrona przyrody

W gminie Susz utworzono dotychczas dwa rezerваты ornitologiczne „Jezioro Gaudy” i „Jezioro Czerwica”.

Rezerwat „Jezioro Gaudy” ten utworzono w 1957 r. (MP nr 14, poz. 105). Położony jest koło wioski Kamieniec, w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Susz. Rezerwat jest trudno dostępny ze względu na rozległe i niebezpieczne bagna. Taflę jeziora można obserwować od strony wsi Rudniki i Kamieniec.

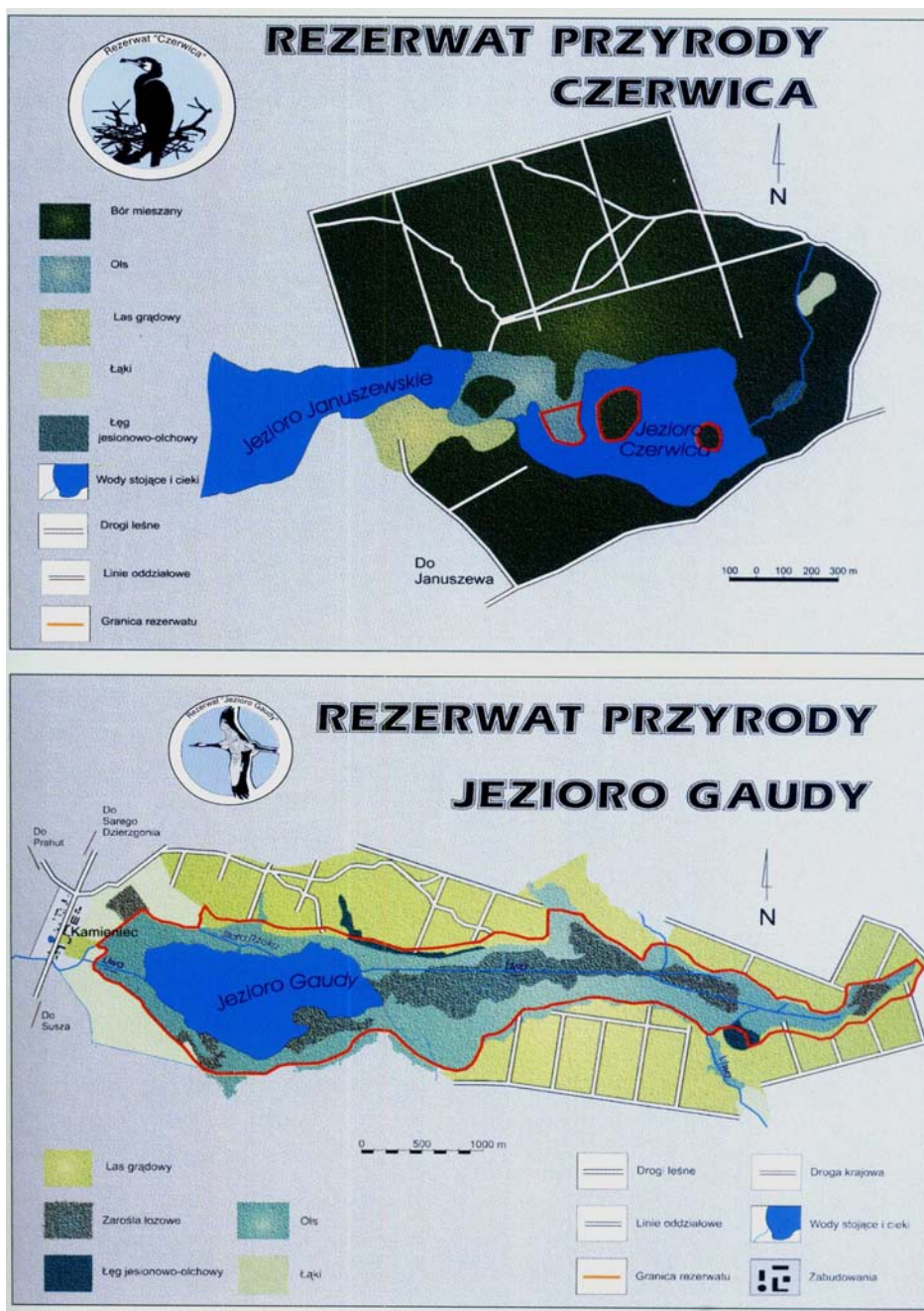
Obszar o powierzchni 332,53 ha objęto ochroną w celu zachowania miejsc lęgowych ptactwa wodno-błotnego, ostoi zwierzyny łownej oraz zespołów roślinności torfowiskowej. W skład rezerwatu wchodzi jezioro Gaudy oraz przylegające do niego bagna, torfowiska niskie zarośla wierzbowe i lasy olszowe. Jezioro zajmuje powierzchnię 152 ha, resztę stanowią zatorfienia i lasy olchowe.

Jezioro Gaudy jest typowym zbiornikiem morenowym, płytkim, eutroficznym, zarastającym jeziorem o płaskim, mulistym dnie. Średnia głębokość jeziora wynosi 2 m. Jego linia brzegowa jest słabo rozwinięta i w znacznej części porośnięta roślinnością szuwarową. Jezioro zajmuje środkową część wielkiego wytopiska lodowcowego, tworzącą dość wysoką rynną od Jeziora Płaskiego na wschodzie, niemal do wsi Kamieniec na zachodzie.

Na całym obszarze jeziora występują ramienice, rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum*, moczarka kanadyjska *Elodea canadensis* i rzęsa trójrowkowa *Lemna trisulca*. Rozległe tereny zatorfień okalających jezioro pokryte są zbiorowiskami roślinnymi charakterystycznymi dla torfowisk niskich. Wyróżniono tu trzy główne typy: torfowiska niskie porośnięte szuwarem, torfowiska niskie porośnięte łożą oraz torfowiska niskie porośnięte olchą czarną.

Bogate zbiorowiska z różnorodną roślinnością wodną i błotną stanowią doskonałe środowisko dla zwierząt, a zwłaszcza dla ptaków. Rezerwat i otaczające go Lasy Ławskie stanowią ostoję ptaków o znaczeniu europejskim. Z rezerwatem związane są m.in.: bąk, bocian czarny, krzyżówka, krakwa, cyranka, gagoł, kropiatka, zielonka, derkacz, strumieniówka, świerszczak *Locustella naevia*, podróżniczek *Luscinia svecica*, słowik szary *Luscinia luscinia*, wodnik, rybołów, bielik, orlik krzykliwy, orlik grubodzioby, puchacz, jastrząb, myszółw, kania czarna. W rezerwacie i w jego pobliżu znajdują się noclegowiska wędrownych żurawi. W latach 80-tych spotykano tu stada liczące do 3 tysięcy ptaków, obecnie obserwuje się zgrupowania kilkuset żurawi.

Z rzadkich ssaków spotkać tu można wydrę i łosia. W 1998 r. reintrodukowano tu bobry.

Rezerwat „Jezioro Czerwica” o pow.11,63 ha utworzono w 1957 r. (MP nr 83, poz. 503). Położony jest koło wsi Januszewo, w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Susz. Obszar o powierzchni 11,63 ha objęto ochroną w celu zachowania kolonii kormoranów, gniazdujących i odpoczywających na półwyspie i na dwóch wyspach jeziora Czerwica. Wraz z kormoranami gniazdują czaple siwe. Notuje się na tym terenie średnio ok.200 gniazd obu gatunków. W rezerwacie Czerwica kormorany najbardziej upodobały sobie stary pomnikowy buk, na którym istnieje aż 28 gniazd. Ponadto często można zobaczyć tu ptaki krukowate i bielika, chętnie żerujące w kolonii i przyczyniające się do pewnej redukcji młodych kormoranów.

Wyspy pokryte są drzewostanem olchowym w wieku 40-80 lat z pojedynczymi wiekowymi, martwymi sosnami. Półwysep pokryty jest starodrzewem. Na siedlisku boru mieszanego świeżego rosną 100-letnie sosny z domieszką buka, dębu, graba, brzozy. Na siedlisku lasu mieszanego świeżego rośnie 170-letni drzewostan bukowy z domieszką dębu i sosny. W tych starodrzewach znajduje się najwięcej gniazd.

Ponadto, na terenie gminy należy rozważyć możliwość utworzenia:

- dwóch rezerwatów przyrody:

- Rezerwat Bagno Karolewskie; cel ustanowienia: zachowanie terenów lęgowych ptactwa wodno-błotnego, w tym zespołów roślinności torfowiskowej i gytiowiska, a także ze względu na istotną rolę w funkcjonowaniu hydrologicznym
- Rezerwat Łąki Bronowskie; cel ustanowienia: zachowanie terenów lęgowych ptactwa wodno-błotnego, w tym wilgotnych łąk o wysokim stopniu naturalności powstałych w wyniku sukcesji wtórnej, a także ze względu na istotną rolę w funkcjonowaniu hydrologicznym;

oraz trzech użytków ekologicznych:

- Użytek ekologiczny Jezioro Suskie – akwen i tereny przyległe
- Użytek ekologiczny obejmujący pas terenu wzdłuż dopływu rz. Liwy na terenie miasta Susz
- Las ochronny obejmujący obszary leśne w południowo – zachodniej i północno – wschodniej części obszaru miasta Susz

W gminie wyznaczono również obszary chronionego krajobrazu w celu stworzenia optymalnych warunków dla utrzymania równowagi ekologicznej poprzez zahamowanie degradacji.

„Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Iławskiego” położony jest w całości na terenie powiatu iławskiego (powierzchnia – 13 031,7 ha)

„Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Liwy” obejmujący tereny leśne i użytki rolne przyległe do rzeki Liwy w zachodniej części gminy (powierzchnia – 1 937,2 ha).

Wymienione rezerваты, obszary chronionego krajobrazu wchodzą w skład Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego. Obejmuje on również lasy w północnej i wschodniej części gminy, a także jeziora Januszewskie i Kawki.

Park ten powstał na mocy rozporządzenia nr 120 Wojewody Olsztyńskiego i Elbląskiego z dnia 17.05.1993r. Zajmuje on centralną część Pojezierza Iławskiego, położoną na styku byłych województw: olsztyńskiego i elbląskiego. Teren parku jest stosunkowo rozległy, obejmuje bowiem 25 279 ha. W tym jest 62 % lasów, 19 % zajmują wody, 10 % grunty orne, 9 % inne użytki. Teren parku reprezentuje młody krajobraz polodowcowy

uksztalowany w swoich zasadniczych rysach w fazie poznańskiej i pomorskiej zlodowacenia bałtyckiego. Charakteryzuje go typowa rzeźba młodoglacjalna, reprezentowana na omawianym terenie przede wszystkim przez pagórki moreny czołowej, morenę denną, rozległe pola sandrowe i liczne zagłębienia po martwym lodzie, wypełnione wodami jezior.

W granicach gminy Susz teren Parku charakteryzuje się zróżnicowaną wartością przyrodniczą. Te jego fragmenty, które posiadają najwyższą wartość leżą w Strefie R – I Gaudy. Istotą jej ustanowienia jest zachowanie bioróżnorodności gatunkowej i genetycznej, między innymi świadczącej o międzynarodowej randze Parku (biocentrum o randze międzynarodowej według ECONET-PL). Strefa ta stanowi otulinę dla rezerwatu przyrody Jezioro Gaudy, a ponadto pełni funkcje naukowo - dydaktyczne oraz turystyczno - krajoznawcze (jedynie dla grup z przewodnikiem pod kontrolą ZPK). Teren objęty strefą R-1 jest przewidziany do restytucji naturalnego krajobrazu leśnego z pozostawieniem terenów trawiastych, a także renaturalizacji terenów zabagnionych na warunkach określonych przez Dyrektora Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego.

W rejonie suskim znajduje się również strefa P-2 Olbrachtowo - Januszewo - Starzykowo. Jest to teren buforowy, dla stref R, w tym oczywiście strefy R-1 Gaudy. P-2 obejmuje obszary wypoczynkowe i żerowiskowe na okresowo zalewanych łąkach, polach oraz nieużytkach dla ptaków wodno - błotnych między innymi żurawi, bekasów, kaczek i innych. Analizowaną strefę stanowią ponadto tereny łowieckie i lęgowe orlika krzykliwego, kani, orła bielika i innych.

Rzeka Liwa wraz z pasem podmokłych łąk i bagien tworzy korytarz ekologiczny dla zwierząt związanych z siedliskami podmokłymi. Strefa pełni funkcje turystyczno - krajoznawcze z nastawieniem na agroturystykę i turystykę rodzinną. Na cele rekreacyjne zakłada się ponadto wykorzystanie założeń pałacowo - parkowych w Kamieńcu i Januszewie oraz jeziora Merynos przeznaczonego na kąpielisko (zgodnie z aktualnym miejscowym planem ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Susz). Tereny przy drodze Olbrachtowo - Michałowo zostały częściowo przeznaczone na nowe gospodarstwa rolne. W strefie P-2 bardzo istotne jest zachowanie naturalnej szaty roślinnej na nieużytkach, miedzach oraz w enklawach śródpolnych. Bardzo ważne zadanie stanowi również renaturalizacja naturalnych zabagnień na warunkach sformułowanych przez Dyrektora Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego .

Dwie scharakteryzowane powyżej strefy Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, znajdujące się na obszarze gminy Susz, są uzupełnione przez strefy: B-2 i B-3. Strefa o symbolu B reprezentuje tereny Parku o mniejszych wartościach przyrodniczych, a także wyróżnia się stosunkowo silnym przekształceniem przez człowieka. Strefa B-2 leży w okolicach miejscowości Bornice (północna część regionu suskiego), zaś obszar B-3 usytuowany jest w okolicy Piotrkowa (południowo – wschodni kraniec gminy). Główną

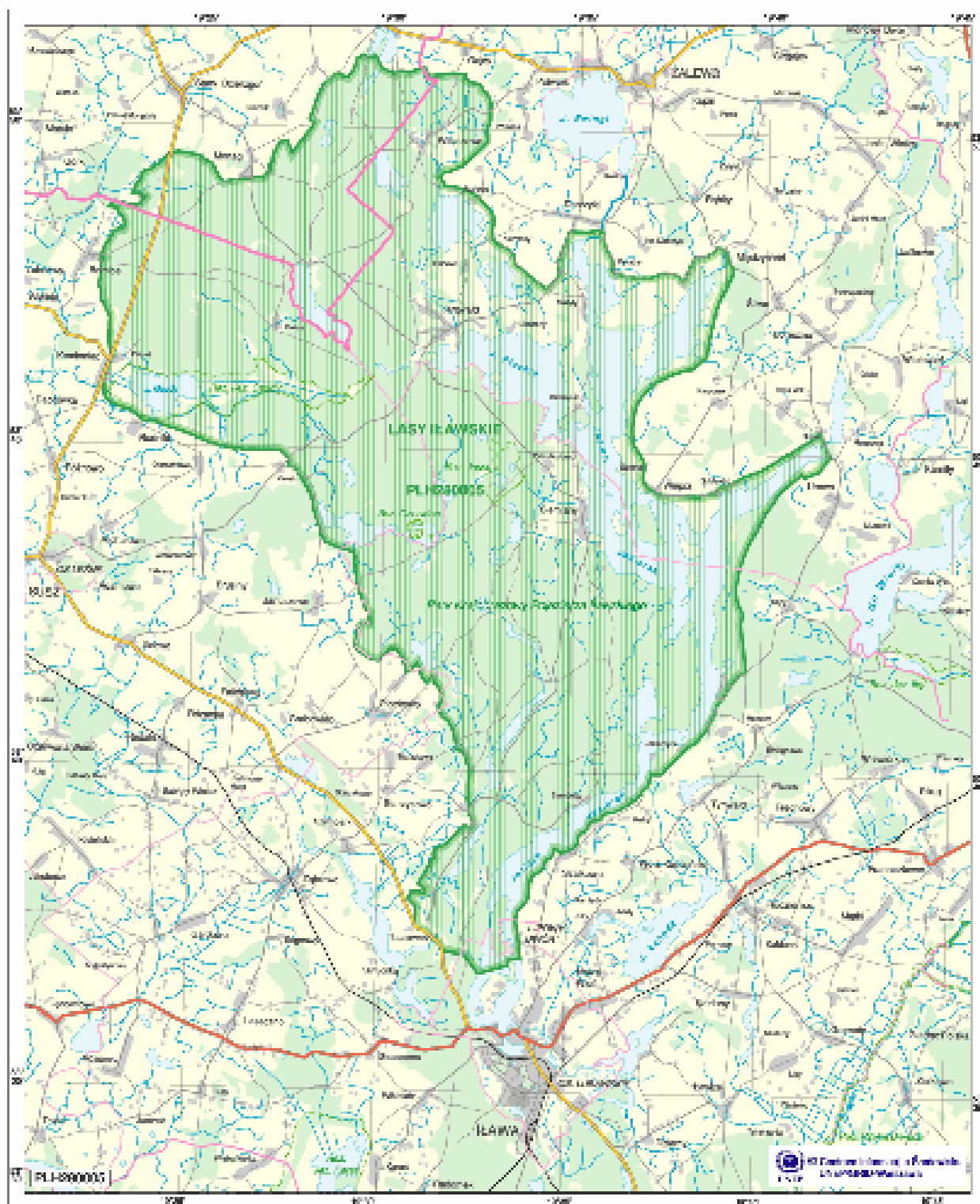
przesłanką do objęcia tych terenów ochroną stało się kształtowanie urozmaiconego krajobrazu rolniczego ze zwiększonym udziałem roślinności naturalnej oraz renaturalizacja występujących tu zabagnień. Poza tym wyżej wymienione strefy pełnią istotne funkcje turystyczno - krajoznawcze przede wszystkim w dziedzinie agroturystyki, turystyki rodzinnej, a także turystyki kwalifikowanej.

Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego planowany jest do objęcia **Europejską Siecią Ekologiczną Natura 2000**, tj. siecią obszarów przyrodniczo-cennych w skali europejskiej, mających specjalny status ochronny, zgodny z dyrektywami unijnymi: Siedliskową (Dyr. Rady Europy 92/43/EWG) i Ptasią (Dyr. Rady Europy 79/409/EWG).

Sieć Natura 2000 obejmuje:

- Specjalne obszary ochrony (SOO), wyznaczone na podstawie dyrektywy Siedliskowej, w celu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory
- Obszary specjalnej ochrony (OSO), wyznaczone na podstawie dyrektywy Ptasiej, ważne dla ochrony ptaków z punktu widzenia ich cyklu życiowego (miejsca odpoczynku podczas migracji, tereny lęgowe itp.).

Proponowany do objęcia siecią Natura 2000 obszar nosi nazwę „Lasy Iławskie”. Jego część związana z Dyrektywą siedliskową (PLH 280005) obejmuje 5 929,96 ha obszaru gminy, w tym obszar specjalnej ochrony ptaków (PLB 280006) obejmuje 5 107,3 ha obszaru gminy.

Na terenie gminy istnieją także objęte ochroną parki wiejskie we wsiach: Bałoszyce, Falknowo, Babięty Wielkie, Januszewo, Kamieniec, Nipkowie, Ulnowo, Brusiny, Bronowo, Piotrkowo, Jawty Wielkie oraz objęty częściową ochroną konserwatorską Park Miejski w Suszu.

Na terenie gminy Susz można również wyróżnić pojedyncze twory przyrody żywej, czyli pomniki przyrody (w liczbie 44). Są to formy „o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historycznej i krajobrazowej, odznaczające się szczególnymi cechami wyróżniającymi je wśród innych tworów”. Pomnikami przyrody ustanowione są najczęściej solidne i imponujących rozmiarów drzewa oraz krzewy gatunków rodzimych lub obcych.

Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz zwiększenie powierzchni obszarów chronionych stanowią jeden z najważniejszych obszarów w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego państwa.

Zaburzenia powstające w krajobrazie wynikają z nieumiejętnego gospodarowania krajobrazem, jako dobrem wspólnym. Przestrzeń jest często nadmiernie dzielona i degradowana przez przypadkową zabudowę, tak pod względem architektury, jak i miejsca.

Główne zagrożenia dla różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa, to przede wszystkim: zmiany struktury własności, wprowadzanie intensywnych form gospodarowania w rolnictwie, rybactwie i leśnictwie, intensywna zabudowa nowych terenów i rozbudowa systemów infrastrukturalnych, osuszanie terenów podmokłych (w tym torfowisk), zabudowa hydrotechniczna wód.

W obszarze „Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej regionu” wytyczono następujące cele:

- Cel 1 - Wysokie walory krajobrazowe.
- Cel 2 - Bogactwo florystyczne i faunistyczne regionu.
- Cel 3 - Równowaga gatunkowa.

Dla realizacji wyżej wymienionych celów określono poniższe działania:

Działania

1. Wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania i dostosowanie sposobu użytkowania do określonych form, celów i przedmiotów ochrony:
 - wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, w tym rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego,
 - rozwój eko- i agroturystyki.
2. Wyznaczenie korytarzy ekologicznych i właściwe ich zagospodarowanie poprzez m.in.:
 - zalesianie i zadrzewianie,
 - budowę przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych i przepławek na rzekach, w miejscach , gdzie jest to jest konieczne.

3. Rozważenie możliwości utworzenia form ochrony przyrody:
 - Rezerwat Bagno Karolewskie
 - Rezerwat Łąki Bronowskie
 - Użytek ekologiczny Jezioro Suskie – akwen i tereny przyległe
 - Użytek ekologiczny obejmujący pas terenu wzdłuż dopływu rz. Liwy na terenie miasta Susz
 - Las ochronny obejmujący obszary leśne w południowo – zachodniej i północno – wschodniej części obszaru miasta Susz
4. Wdrożenie sieci NATURA 2000
5. Renaturyzacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych i rzecznych.
8. Respektowanie potrzeb ochrony krajobrazu podczas prowadzenia inwestycji liniowych.
9. Ochrona obszarów naturalnej retencji i dolin rzecznych, powiększanie i odtwarzanie śródpolnych zadrzewień, zakrzaczeń i drobnych zbiorników wodnych.
10. Stosowanie czynnej ochrony rzadkich gatunków roślin.
11. Stosowanie czynnej ochrony rzadkich oraz zagrożonych gatunków zwierząt poprzez m.in.:
 - budowę i ochronę miejsc lęgowych,
 - odtworzenie i utrzymywanie siedlisk,
 - ochrona i tworzenie nowych schronień nietoperzy oraz niektórych gatunków ptaków, w tym schronień antropogenicznych,
 - wprowadzanie bardziej przyjaznych dla ptaków konstrukcji energetycznych (ich lepsze oznakowanie),
12. Ochrona stanu śródpolnych remiz, oczek wodnych, torfowisk i bagien.

1.2. Rozwój lasów i ich racjonalne wykorzystanie

Obszar gminy znajduje się w obrębie naturalnego zasięgu występowania buku, jaworu, dębu bezszypułkowego. Występujące drzewostany świerkowe są utworami sztucznymi, powstałymi w wyniku nasadzeń, bądź też w wyniku wypierania gatunków liściastych. Podstawowym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, ważnymi gatunkami są również buk i dąb, a w mniejszym stopniu olsza i brzoza. Wśród zbiorowisk leśnych dominuje las bukowo - sosnowo - dębowy. Mniejszy obszar zajmuje buczyna niżowa i olsza.

Lasy w gminie zajmują 30,18% powierzchni. Należy dodać, że w ostatnich kilku latach powierzchnie leśne i zadrzewień zostały zwiększone poprzez zalesienia gruntów rolnych słabych klas. W roku 2002 zalesiono 23,53 ha, a w 2003r. 46,07 ha gruntów rolnych w ramach Programu Zwiększania Lesistości Pojezierza Iławsko – Ostródzkiego ze środków

Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Obecnie istnieje potencjał do dalszych zalesień, który wynosi ok. 2000 ha (grunty kl. V i VI).

Aktualnie, większość zadań związanych z realizacją polityki leśnej prowadzą Lasy Państwowe. Wykonują one zalesienia na gruntach państwowych oraz wspomagają prace zalesieniowe na gruntach niepaństwowych. Najpoważniejszym problemem w realizacji zalesień są trudności finansowe oraz szeroki zakres prac, wymagających działań przygotowawczych z kilkuletnim wyprzedzeniem.

Cel 4 - Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska.

Cel 5 - Zwiększenie lesistości obszaru gminy, do co najmniej 33% do roku 2011.

Działania

1. Zalesienie gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego,.
2. Zalesianie gruntów (zwłaszcza marginalnych) w zlewniach jezior, obszarach wododziałowych zagrożonych erozją, obszarach źródliskowych, terenach zbiorników wód podziemnych bez izolacji.
3. Zachowanie naturalnych ekosystemów leśnych.
4. Intensyfikacja działań na rzecz wykorzystania lasów do rozwoju edukacji ekologicznej społeczeństwa.
5. Wykorzystanie walorów lasów do rozwoju ekoturystyki przy zachowaniu zasad ich ochrony.
6. Wytypowanie obszarów leśnych o wysokich walorach poznawczych oraz budowa i utrzymanie infrastruktury służącej celom poznawczo-dydaktycznym i turystycznym.
7. Opracowanie i realizacja programów zadrzewień.

1.3. Ochrona gleb

Charakter i rozmieszczenie skał glebotwórczych wiąże się ściśle z rozwojem rzeźby i budową geologiczną terenu. Cały obszar gminy pokryty jest osadami czwartorzędowymi. Należą do nich plejstocenyjskie osady lodowcowe i wodnolodowcowe w postaci glin, piasków i żwirów oraz osady holocenyjskie reprezentowane przez aluwia, torfy i gytie. Charakterystyczną cechą osadów polodowcowych jest duża zmienność przestrzenna. Wyraża się to zarówno w zróżnicowaniu ich składu mechanicznego, jak i mineralnego. Osady luźne w postaci piasków i żwirów prawie w całości znajdują się pod lasami. Utwory holocenyjskie znajdują się w obniżeniach terenowych silnie uwilgoconych. Na proces glebotwórczy decydujący wpływ wywiera rodzaj skał macierzystych, rzeźba terenu, klimat, stosunki wodne, szata roślinna oraz działalność człowieka.

Typ jest podstawową jednostką systematyki gleb i wyraża względnie trwałą fazę procesu glebotwórczego. Zgodnie z tą systematyką na obszarze gminy wyróżniamy gleby brunatne, hydrogeniczne, bielcowe oraz czarne ziemie.

Dominującym typem są gleby brunatne, które w zależności od odczynu i zawartości węgla wapnia dzielą się na brunatne właściwe oraz wylugowane i kwaśne. Gleby brunatne właściwe wykształciły się na glinach zwałowych zasobnych w węgiel wapnia. Charakterystyczną cechą tych gleb jest dobrze rozwinięty poziom próchniczny o zabarwieniu szarobrunatnym. Gleby brunatne właściwe zalicza się do kompleksu pszenno dobrego.

Gleby brunatne wylugowane i kwaśne wykazują podobne cechy morfologiczne do gleb brunatnych właściwych. Powstały głównie na glinach lekkich i piaskach. Poziom próchnicy i poziom brunatnienia są przeważnie zakwaszone. Właściwości i przydatność rolnicza tych gleb zależy od składu mechanicznego i profilu glebowego. Gleby wytworzone z glin piaszczystych i piasków gliniastych zalicza się do kompleksu pszenno - żytniego, natomiast gleby piaszkowe do kompleksów żytnich.

Ze środowiskiem obfitującym w wodę związane są gleby hydrogeniczne. Powstały one we wszystkich obniżeniach terenu silnie zawilgoconych, przy zasadniczym udziale roślinności wodolubnej, bagiennej i łąkowej. Należą do nich gleby torfowe, mułowo - torfowe, murszowo - mineralne i glejowe. Ze względu na trwałą lub okresową podmokłość nadają się pod użytki zielone. Po dokonaniu odpowiednich zabiegów melioracyjnych można na tych glebach uprawiać warzywa lub nawet zboża. W warunkach uprawy polowej zaliczamy je do kompleksu pastewnego słabego.

Czarne ziemie zajmują stosunkowo niewielką powierzchnię użytków rolnych. Występują w obniżeniach i na terenach płaskich, które w przeszłości były nadmiernie wilgotne. Charakteryzują się głębokim poziomem próchnicznym oraz znaczną zawartością próchnicy. Urodzajność i przydatność rolnicza czarnych ziem w dużym stopniu zależy od stosunków powietrzno - wodnych.

Na obszarze gminy gleby bielcowe i pseudobielcowe występują sporadycznie. Wytworzyły się głównie na piaskach gliniastych zalegających na glinie oraz glinach lekkich. Właściwości oraz wartość rolnicza tych gleb zależy głównie od składu mechanicznego, miąższości i stosunków wodnych.

Z obowiązujących dla gruntów ornych klas bonitacyjnych na obszarze gminy dominują, gleby dobre (klasa III a) i średnio dobre (klasa III b), które łącznie zajmują około 55% powierzchni gruntów ornych (klasy I i II nie występują). Głównie są, to gleby brunatne i koncentrują się one w okolicach miejscowości Brusiny, Bałoszyce, Jawty Małe, Jawty Wielkie, Michałowo, Olbrachtówko, Olbrachtowo, Róża, Różnowo, Żakowice.

Gleby średnie (klasa IV a) i gleby średnio gorsze (klasa IV b) zajmują łącznie około 28% powierzchni gruntów ornych. Występują one wokół Babięt Wielkich, Boleszowa, Brusin Małych, Czerwonej Wody, Jakubowa Kisielickiego, Januszewa, Piotrkowa, Zielenia.

Gleb słabych (klasa V) i najslabszych (klasa VI) jest najmniej około 17% powierzchni i zajmują one obszar w okolicach Bornic, Falknowa, Grabowca, Jawt Wielkich, Krzywca, Lubnowych Wielkich i Małych.

Na obszarze gminy przeważają gleby wykazujące odczyn kwaśny i bardzo kwaśny ($\text{pH} < 5,5$). Znaczącą rolę w ich zakwaszeniu odgrywają warunki naturalne: klimatyczne (przewaga opadów nad parowaniem, skład chemiczny opadów) i geologiczne (przewaga utworów piaszczystych). Zjawisko to pogłębia również działalność człowieka - uprawa roli, a przede wszystkim nawożenie mineralne. Jest to niekorzystny czynnik z punktu wydajności i jakości plonów, gdyż obniża wartości produkcyjne gleb (ubogie w substancje pokarmowe).

W obrębie gminy zaburzeniu struktury - naturalnego profilu uległy jedynie gleby przemieszane w czasie prac, związanych z zabudową części terenu, bądź z niewłaściwym wykorzystywaniem sprzętu mechanicznego w gospodarce rolnej.

Gleby nie wykazują również zanieczyszczeń metalami ciężkimi. Są to gleby, o małych zdolnościach sorpcyjnych, których znaczne zakwaszenie stwarza dobre warunki do migracji metali i przeciwdziała ich akumulacji. Stwarza natomiast niebezpieczeństwo zanieczyszczenia wód gruntowych.

Na zwiększanie się zawartości metali ciężkich narażone są jedynie gleby występujące w sąsiedztwie dróg oraz w rejonach miejskich, co związane jest z emisją spalin samochodowych i emisjami przemysłowymi. Zanieczyszczenia te nie stanowią jednak większego zagrożenia dla jakości gleb, ponieważ notowane są jedynie podwyższone wartości, nie przekraczające dopuszczalnych poziomów.

Obszary gminy narażone są na występowanie erozji wodnej oraz erozji wietrznej. Największe szkody wyrządza erozja wodna wąwozowa. Najbardziej zagrożone erozją są fragmenty terenów o spadkach powyżej 12%. Obszary te nie powinny być wykorzystywane jako grunty orne, nadają się na pastwiska lub do zalesienia. Erozja wietrzna występuje jedynie na terenach przesuszonych, ubogich gleb piaszczystych i nie stanowi większego zagrożenia na obszarze powiatu.

Kolejnym zagrożeniem są zmiany stosunków wodnych. Należą one do przekształceń antropogenicznych, związanych z procesem przesuszenia, a tym samym zahamowaniem procesu akumulacji substancji organicznej. Ulegają im głównie gleby trwałych użytków zielonych, wśród których fragmentami występują pobagienne gleby murszowo-mineralne. Gleby te wykształciły się pod wpływem sztucznego obniżenia, poprzez zabiegi melioracyjne, poziomu zwierciadła wód gruntowych, co spowodowało wiele przeobrażeń natury fizycznej,

chemicznej i biologicznej, składających się na proces murszenia torfów, a tym samym mineralizację materii organicznej. Zabiegi melioracyjne sprowadzają się przede wszystkim do odwadniania (drenowania) zarówno gruntów ornych, jak i użytków zielonych. W przypadku zabiegów, polegających na osuszaniu terenów podmokłych i bagien, bardzo często dochodzi do stopniowego pogarszania ich wartości rolniczej, której konsekwencją jest ich degradacja.

Cel 6 - Jakość gleby powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów.

Działania

1. Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej zgodnie z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej.
2. Wykonywanie i utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych, z zachowaniem zróżnicowanych biocenoz, w ścisłym dostosowaniu do właściwości przyrodniczo-rolniczych gleb.
3. Prowadzenie monitoringu jakości gleby i ziemi.
4. Opracowanie programów i realizacja rekultywacji terenów zdegradowanych.
5. Zakaz lokalizacji nowych ferm zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, na obszarach cennych przyrodniczo takich jak parki krajobrazowe wraz z otulinami, rezerваты, użytki ekologiczne oraz tereny podziemnych zbiorników wody bez izolacji. Na pozostałych obszarach wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółowych oraz modernizacji istniejących ferm w kierunku bezściółowym. Koncentracja stad zwierząt w pozostałych hodowlach musi być dostosowana do posiadanej powierzchni ziemi, pozwalającej na pełne zagospodarowanie odchodów zwierzęcych zgodnie z Dyrektywą azotanową i ustawą o nawożeniu oraz gwarantować dobrostan zwierząt. Fermę te powinny spełniać jednocześnie normatywne wymogi ochrony środowiska naturalnego w zakresie oddziaływania na wody powierzchniowe, gruntowe, podziemne, gleby i powietrze.

1.4. Kopaliny

W regionie suskim brak jest udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego grubego i drobnego. Pomimo tego kruszywo grube jest wydobywane na niewielką skalę w Bornicach i w Adamowie - w obu „na dziko”. Ponadto aktualny stan bazy surowcowej w gminie Susz prezentuje się następująco:

- kruszywo naturalne drobne wydobywane jest w 11 wyrobiskach (Bornice, Lipowo Duże 2, Olbrachtowo, Michałowo, Olbrachtówko, Adamowo, Brusiny, Grabowiec, Babięty Wielkie, Żakowice, Krzywiec), w których eksploatacja odbywa się na dziko,

- na terenie gminy umiejscowione jest udokumentowane złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej Lipowo Duże i tzw. Lipowo II,
- w regionie suchym stwierdzono brak punktów wydobywania surowców węglanowych, istnieje możliwość udokumentowania złóż kruszywa naturalnego grubego w Bornicach w ilości 300 - 500 tys. m³,
- na terenie gminy Susz można także znaleźć i udokumentować złoża kruszywa naturalnego drobnego, wytypowano 13 rejonów perspektywicznych,
- wytypowano dwa rejonu perspektywiczne (Dolina i Januszewo) w celu udokumentowania złóż kredy jeziornej.

Bardzo ciekawym zagadnieniem jeśli chodzi o bazę surowcową w gminie Susz jest zróżnicowanie 11 eksploatowanych wyrobisk kruszywa naturalnego drobnego. Wyrobisko w Babiętach Wielkich ma dno zalane wodą, wszystkie pozostałe są suche. Różna jest wysokość ścian w wyrobiskach - od 1 do 10 m. W nadkładzie najczęściej spotykana jest gleba, ale są miejsca gdzie piasek zalega bezpośrednio na powierzchni terenu. Tak jest na przykład w Krzywcu, zaś w Olbrachtowie miąższość pokrywy glebowej przybiera wartość maksymalną 0,5 m. We wszystkich wyrobiskach kruszywo drobne występuje w formie pokładu i jest łatwe w eksploatacji. Na terenie gminy występują iły warwowe. Największe ok. 5 ha zlokalizowane są w okolicach wsi Lubnowy Wielkie.

Istotnym problemem są dzikie wysypiska śmieci, które bardzo często sytuowane są w dołach wyrobiskowych. Po przeanalizowaniu obecnego zastosowania wybieranego kruszywa można stwierdzić, iż wszystkie istniejące wyrobiska mają charakter lokalny.

Szacowane złoża surowców mineralnych (największe na terenie gminy Susz) zostały zestawione w poniższej tabeli (według stanu na 30.06.1994 rok).

Złożo	Zasoby surowca wg opracowania	Właściciel
Lipowo Duże Lubnowy Wielkie	surowce ilaste ceramiki budowlanej, 372 tys. m ³ nieeksploatowane	Lubnowy s.c., 14-240 Susz
Lipowo II,	surowce ilaste ceramiki budowlanej, 658 tys. m ³ nieeksploatowane	Lubnowy s.c., 14-240 Susz

Źródło: Inwentaryzacja złóż i wyrobisk kopalin stałych oraz składowisk odpadów na obszarze gminy Susz, Polgeol, Gdańsk 1994.

Większość złóż znajduje się na gruntach gminnych, bądź na terenach należących do osób prywatnych. Wydobywany materiał wykorzystywany jest najczęściej przez miejscową ludność dla celów lokalnych, głównie przy budowie dróg, a także przez przemysł budowlany i w rolnictwie.

Podstawowe zmiany w środowisku związane z eksploatacją kopalin pospolitych, polegają na zmianie rzeźby terenu i degradacji pokrywy glebowej. W gminie skala tych zmian jest stosunkowo niewielka. Złoża położone na terenach leśnych i w obrębie obszaru chronionego nie powinny być eksploatowane. Dotyczy to szczególnie tych złóż, które leżą w granicach Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego. Na obszarze złóż pozostałych należy ograniczyć zainwestowanie trwałe (w tym realizację infrastruktury).

Cel 7 - Eksploatacja kopalin zgodna z zasadami rozwoju zrównoważonego.

Działania

1. Uzupełnienie rozpoznania zasobów kopalin w gminie.
2. Rozpoznanie zasobów energii geotermalnej.
3. Ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalin.
4. Stosowanie technologii niepowodujących istotnej zmiany poziomu wód.
5. Sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

1.5. Racjonalizacja zużycia wody, materiałów i energii

W sytuacji kurczenia się zasobów naturalnych, pogarszającej się dostępności surowców oraz rosnących kosztów ich pozyskania, coraz większego znaczenia nabiera zmniejszenie zużycia wody, materiałów i energii w procesach produkcyjnych, rolnictwie i bytowaniu człowieka.

Wobec tego, konieczne staje się zmniejszenie zużycia wody, materiałów i energii na jednostkę produktu, jednostkową wartość usługi, statystycznego konsumenta, bez pogarszania standardu życia ludności i perspektyw rozwojowych gospodarki.

Zgodnie z II Polityką Ekologiczną Państwa zakłada się do 2010 roku:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu z 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle);
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu z 1990 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- ograniczenie zużycia energii o 50 % w stosunku do 1990 r. i 25 % w stosunku do 2000 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB).

Powyższe wskaźniki (limity) zostały wprowadzone do niniejszego programu, stosownie do wymogów zawartych w „Wytucznych sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”.

W terminie do 2004 roku, wskaźniki zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności, zostaną wprowadzone do systemu statystyki publicznej oraz zostanie

określony zakres i sposób wykorzystania ich w programach ochrony środowiska. Powstanie wówczas potrzeba zaktualizowania programu ochrony środowiska w tym zakresie.

Cel 8 - Racjonalne zużycie wody, materiałów i energii.

Realizacja powyższego celu będzie wymagała takich działań, jak:

1. Wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji, w formie rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych, w przeliczeniu na jednostkę produktu.
2. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym, farmaceutycznym i niektórymi specjalnymi działami produkcji).
3. Stosowanie nowoczesnych technologii i surowców przyjaznych środowisku.
4. Intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystywania mniej zanieczyszczonych ścieków.
5. Zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT).
6. Zmniejszenie materiałochłonności gospodarki poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych
7. Zmniejszenie strat energii w systemach przesyłowych (energetycznych, ciepłych), poprawa parametrów termoizolacyjnych budynków.

1.6. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych

Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (OZE), tj. energii rzek, wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalnej i biomasy jest jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju, przynoszącego wymierne efekty ekologiczne – energetyczne. Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo – energetycznym powinien przyczyniać się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędzania zasobów energetycznych oraz do poprawy stanu środowiska. Ten rodzaj działań może przyczynić się do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa energetycznego, stworzenia nowych miejsc pracy. Jedną z zalet OZE jest to, że pozyskiwanie z tych źródeł energii nie wymaga budowy scentralizowanej instalacji oraz kosztownych linii przesyłowych, mają one, wynikający ze swej natury, charakter lokalny.

Wsparcie rozwoju OZE stało się ważnym celem polityki Unii Europejskiej. Wyrazem tego jest opublikowana w 1997 r. w Białej Księdze Komisji Europejskiej strategia rozwoju odnawialnych źródeł energii. Obecnie udział energii ze źródeł odnawialnych w państwach Unii

wynosi 6% zapotrzebowania na energię pierwotną. Do roku 2010 udział ten powinien wzrosnąć do 12 %.

Jedynym znaczącym źródłem energii odnawialnej w gminie Susz jest biomasa w postaci drewna i odpadów drzewnych, która wykorzystywana jest głównie do celów ciepłowniczych w kilku kotłowniach. Są to m.in.

- kotłownia Gdańskiego Przemysłu Drzewnego w Suszu (1,5 MWt),
- kotłownia Przedsiębiorstwa „Jagram” (1 MWt),
- kotłownia Szkoły Podstawowej w Piotrkowie (0,09 MWt),
- kotłownia Szkoły Podstawowej w Kamieńcu (0,115 MWt),
- kotłownia Zakładu Stolarskiego w Babiętach Wielkich (0,5 MWt),
- kotłownia Zakładu Stolarskiego w Olbrachtówku.

W 2003r. zmodernizowano system grzewczy zespołu hotelowego „Agro – Bał” s. c. w Bałoszykach z wykorzystaniem biomasy (drewno) i kolektorów słonecznych (0,27 kW).

Potencjalne możliwości rozwoju energetyki słonecznej jak i energetyki wiatrowej określa się na terenie gminy jako średnie. Również warunki geotermiczne nie są najlepsze. Można się tu spodziewać występowania wód geotermalnych o temperaturze 60 – 80°C, na głębokościach 2,5 – 3 km. Głównym możliwym kierunkiem ich wykorzystania wydaje się być ogrzewanie sieciowe. Ponadto powszechnie płytko pod powierzchnią ziemi występuje energia niskotemperaturowa, zawarta w gruntach i wodach. Z pomocą pomp ciepłych może ona służyć do ogrzewania pojedynczych budowli.

Cel 9 - Udział energii z odnawialnych zasobów energetycznych do co najmniej 8 % w 2011r., a 5 % w roku 2007.

Działania

1. Podjęcie działań promocyjnych i doradztwa związanego z wdrażaniem pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł.
2. Budowa instalacji umożliwiających wykorzystanie odnawialnych źródeł energii:
 - efektywniejszego wykorzystania potencjału hydroenergetycznego rzek;
 - zwiększenia udziału biogazu w bilansie OZE poprzez jego pozyskiwanie podczas procesów gazowych w oczyszczalni ścieków i składowisku odpadów;
 - zwiększenia udziału biomasy na cele energetyczne; uprawa roślin energetycznych, w tym głównie wierzby energetycznej;
 - wykorzystania potencjału wód geotermalnych oraz energii niskotemperaturowej, zawartej w gruntach i wodach.

2. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Zadania w zakresie poprawy środowiska należą do najważniejszych z uwagi na fakt, że ich realizacja i efekty w sposób znaczący wpływać będą na jakość życia i zdrowia ludności. Zadania te należą do najtrudniejszych do wykonania i najbardziej kosztownych. Są one związane z koniecznością spełnienia standardów Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska. W Programie Działań Wspólnoty w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001-2010 Komisja Europejska wśród czterech priorytetowych obszarów działań wymieniła „Środowisko i zdrowie”. Celem strategicznym w tym obszarze jest „osiągnięcie takiej jakości środowiska, w którym poziomy zanieczyszczeń spowodowanych przez człowieka nie prowadzą do znaczącego wpływu na zdrowie człowieka lub jego zagrożenia”.

2.1. Jakość wód i poprawa stosunków wodnych

Wody powierzchniowe gminy Susz reprezentowane są przez rzeki, rowy melioracyjne, jeziora oraz bagna i mokradła. Przez północny skrawek gminy (okolice wsi Bornice) przebiega dział "wodny I rzędu oddzielający dorzecze Wisły od dorzecza rzeki Elbląg.

Pod względem hydrograficznym przeważająca część gminy (75 %) należy do dorzecza Liwy. Zlewnia Osy obejmuje 22 % obszaru. Jest to południowo - wschodni teren gminy odwadniany przez Osówkę i Gardeję, prawobrzeżne dopływy Osy. Natomiast pozostałe 3 % należy do dorzecza rzeki Dzierzgoń, tj. górnego odcinka rzeki Elbląg.

Najważniejszą rzeką tego obszaru jest rzeka Liwa, wypływająca z Jeziora Piotrowskiego poza obszarem gminy. Długość rzeki na omawianym obszarze wynosi 20 km.

Średni spadek Liwy na omawianym obszarze jest niewielki i wynosi 7 ‰. Na terenie gminy Liwa przepływa przez Jezioro Januszewskie i Gaudy.

Pozostałe rzeki, Osówka i Gardeja odgrywają znaczenie mniejszą rolę w gospodarce wodnej gminy Susz. Związane to jest z tym, że jedynie krótkie odcinki tych rzek znajdują się na terenie gminy. Poza tym są to odcinki źródłowe o niewielkim przepływie wody.

Bardzo ważną pozycję w stosunkach wodnych gminy zajmują jeziora, występujące przede wszystkim w jej wschodniej części. Na terenie gminy znajduje się 10 jezior o powierzchni powyżej 1 ha. Pod względem genetycznym są to głównie jeziora wytopiskowe, których powstanie związane jest ze stopieniem brył martwego lodu oraz jeziora rynnowe, powstałe na skutek erozyjnej działalności wód subglacjalnych. Poza tym granica gminy przebiega wzdłuż brzegów czterech jezior (Bądze, Burgale, Grażymowskie, Łabędzie), co również ma pewien wpływ na gospodarkę wodną gminy.

Jezioro	Pow. [ha]	Głęb. max. [m]
Gaudy	141,0	2,0
Januszewskie	104,0	2,0
Suskie	62,7	5,3
Czerwica	46,3	1,5
Kolmowo (gm. Susz i Iława)	43,4	5,7
Kawki	23,7	7,0
Merynos	8,4	3,0
Czarne	5,3	1,0
Karpie		

Ważnym elementem hydrograficznym na terenie gminy są obszary podmokłe w postaci bagien i mokradeł. Obszary te spełniają bardzo ważną rolę retencyjną, oddając nadmiar wody w okresach niskiego stanu wód w ciekach. W związku z powyższym wymagają szczególnej ochrony. Mokradła występują na obszarach o wysokim poziomie wody gruntowej, spowodowanym nieprzepuszczalnym podłożem lub nacięciem warstwy wodonośnej. Warunki takie mają miejsce w zagłębieniach terenowych, dolinach rzecznych oraz rynnach polodowcowych. Mokradła występują w źródłowych odcinkach rzeki Liwy, Osówki i Gardei a także w obrębie zlewni Jeziora Januszewskiego i Gaudy. Duże obszary mokradeł zostały zmeliorowane na wschód od miejscowości Jawty Wielkie oraz na południe od Bronowa (Polder Bronowski) i są częściowo wykorzystywane jako łąki kośne lub pastwiska.

Bagna tworzą się przez zarastanie jezior roślinnością przy wysokim poziomie wód zaskórnych i utrudnionym powierzchniowym odpływie wody. Największym w gminie jest Bagno Karolewskie o powierzchni 105 ha, położone między Karolewem a doliną Liwy. Znaczne obszary bagienne towarzyszą jezioru Gaudy.

Opracowywany teren został zaliczony do obszarów zaawansowanej suszy. Największe straty z powodu suszy ponosi rolnictwo poprzez zmniejszenie plonów. Już od roku 1982 obserwuje się niedobór opadów, co stwarza niebezpieczeństwo występowania zjawiska posuchy to jest suszy glebowej i hydrologicznej, którą charakteryzuje wyczerpywanie zasobów wodnych. Susza hydrologiczna charakteryzuje się obniżeniem poziomu wód gruntowych oraz wysychaniem źródeł i małych cieków, a także powstawaniem głębokich niżówek w rzekach. Dla poprawy sytuacji konieczne jest zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych przez rozwijanie retencji naturalnej, a także budowę zbiorników retencyjnych. W gminie planowany jest jeden obiekt małej retencji. Jest to „System melioracyjny Piotrkowo”, zadaniem jego ma być podniesienie poziomu zwierciadła wody gruntowej na terenie użytków zielonych oraz podniesienie wydajności użytków zielonych.

Na monitoring wód powierzchniowych na terenie powiatu iławskiego składają się badania przeprowadzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) Delegatura w Elblągu, w ramach regionalnej sieci stacji i stanowisk pomiarowych, zarówno na rzekach jak i jeziorach. Badania prowadzi się raz w miesiącu, w zakresie uwzględniającym specyfikę zlewni oraz charakterystyczne zanieczyszczenia i ich źródła. Otrzymane wyniki porównywane są z zaleceniami, zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn. 5 listopada 1991r. (Dz.U. Nr 116, poz. 503) *w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi*, wg którego wody powierzchniowe zalicza się do trzech klas czystości, określających możliwość ich późniejszego wykorzystania gospodarczego:

- klasa I - wody do zaopatrzenia ludności w wodę do picia; zaopatrzenia zakładów przemysłowych, wymagających wody o jakości wody do picia i do bytowania w warunkach naturalnych ryb łososiowatych
- klasa II - wody do bytowania w warunkach naturalnych ryb innych niż łososiowate; chowu i hodowli zwierząt gospodarskich; urządzenia kąpielisk, rekreacji i uprawiania sportów wodnych
- klasa III - wody do zaopatrzenia zakładów przemysłowych innych, niż wymagające wód o jakości wody do picia; nawadniania terenów rolniczych wykorzystywanych do upraw ogrodnich oraz upraw pod szkłem i pod osłonami z innych materiałów.

Wody, w których choć jeden wskaźnik przekracza maksymalne wartości dopuszczalne dla klasy III, ocenia się jako pozaklasowe, nie odpowiadające normom (non).

Obecnie obowiązującym rozporządzeniem dotyczącym jakości wód powierzchniowych jest Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lipca 2004 r. (Dz.U. Nr 168, poz. 1763) *w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego*.

Część zbiorników pozostaje również pod stałą kontrolą Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej (WSSE), która bada ich wody pod względem przydatności do celów rekreacyjnych, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dn. 16 października 2002 r. (Dz. U. Nr 183, poz. 1530) *w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda w kąpieliskach*.

Stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych jest duży.

Jednym z lepiej zbadanych jezior gminy jest **Jezioro Suskie**. Jezioro położone jest w dorzeczu rzeki Liwy,. Zlewnia jeziora jest w 60% zagospodarowana rolniczo, 27% stanowią lasy, a 13% terenu jest zurbanizowane (miasto Susz). Jezioro nie posiada naturalnych dopływów powierzchniowych. Tereny zlewni są odwadniane niewielkimi rowami melioracyjnymi. Jezioro Suskie zaliczyć trzeba do zbiorników mało odpornych na wpływy z zewnątrz (III kategoria podatności). Decydują o tym przede wszystkim niewielka głębokość średnia i mała pojemność misy jeziorowej. Badania wykonane w latach 2000 i 2001 wykazały, że jezioro Suskie należy zaliczyć do zbiorników silnie zanieczyszczonych, pozaklasowych. Większość wskaźników branych pod uwagę znacznie przekraczała kryteria ustalone dla III klasy. Według badań Sanepidu wykonanych w 2003r. kąpiel oraz uprawianie sportów są w Jeziorze Suskim niedozwolone, ze względu na okresowe bakteryjne skażenie wody oraz przekroczone wartości dopuszczalne BZT₅.

Główną przyczyną degradacji tego jeziora były zanieczyszczenia wprowadzane przez wiele lat wraz ze ściekami miejskimi. Degradacja ta ma charakter trwały i bez zastosowania metod ochrony i rekultywacji, stan troficzny tego zbiornika będzie ulegał stałemu pogorszeniu.

Jezioro Gaudy jest płytkim i silnie zamulonym zbiornikiem przepływowym. Brzegi jeziora są trudnodostępne ze względu na zabagnienia i trzęsawiska. Przez jezioro przepływa rzeka Liwa. Miejsce wpływu rzeki do jeziora jest trudne do uchwycenia, gdyż Liwa ginie w trzęsawiskach i bagnach w znacznej odległości od linii brzegowej. Świadczy to o bardzo szybkim zarastaniu jeziora, co się wiąże ze zmniejszaniem jego powierzchni.

Zlewnia całkowita o powierzchni 125,5 km² jest obszarem w 80 % zalesionym. Na pozostałe 20 % przypadają głównie pola uprawne i łąki. W strukturze użytkowania gruntów w zlewni bezpośredniej przeważają lasy, które stanowią 80 %jej powierzchni. Występuje tutaj las mieszany a w bezpośredniej strefie brzegowej jeziora, las bagienny. Pozostałą część zlewni bezpośredniej zajmują podmokłe łąki.

Jezioro Gaudy ze względu na bardzo niekorzystne parametry morfometryczne jest poza kategorią podatności na degradację. Jest to zbiornik o małej odporności na zanieczyszczenia.

Na podstawie przeprowadzonych badań w 1998 roku przez WIOŚ Elbląg, jezioro określono jako pozaklasowe. Jest to akwen silnie przeżyźniony, zasobny w materię organiczną i mineralną z masowymi zakwitami fitoplanktonu. Jednak pod względem bakteriologicznym (Miano Coli) jezioro posiadało wody w I klasie czystości. W porównaniu do badań przeprowadzonych w 1992 roku stan czystości jeziora nie uległ zmianie. Jezioro jest rezerwatem przyrody.

Jezioro Januszewskie jest również płytkim, silnie zamulonym i szybko zarastającym zbiornikiem przepływowym. Przez jezioro przepływa rzeka Liwa. W przeważającej części brzegi jeziora są trudno dostępne z uwagi na trzęsawiska i zabagnienia.

Zlewnia całkowita o powierzchni 51,5 km² jest obszarem, na którym przeważają lasy, stanowiąc 85 % powierzchni. Pozostała część to głównie łąki i pola uprawne. Natomiast zlewnia bezpośrednia jest w całości pokryta lasem.

Cechy naturalne jeziora wskazują na jego małą odporność na degradację. Na podstawie przeprowadzonych badań w 1998 roku jezioro zakwalifikowano do III klasy czystości. Miano Coli charakteryzujące stan sanitarny zbiornika odpowiadało I klasie czystości. Nastąpiła tutaj poprawa jakości wód w stosunku do roku 1992, kiedy to zbiornik nie odpowiadał obowiązującym normom (NON).

Jezioro Czerwica to niewielki i bardzo płytki zbiornik z wyraźną tendencją do szybkiego zarastania. Brzegi jeziora w przeważającej części są zabagnione. Zlewnia całkowita o powierzchni 13,9 km² jest obszarem leśnym. Występuje tutaj las mieszany z przewagą iglastego. Warunki morfometryczne kwalifikują zbiornik poza kategorią podatności na degradację. Sumaryczna ocena stanu czystości wód jeziora Czerwica na podstawie badań przeprowadzonych w 1998 roku wskazuje na III klasę czystości. Stan bakteriologiczny odpowiadał I klasie czystości. Czystość jeziora uległa poprawie w porównaniu do 1992 roku.

Jezioro Kolmowo położone jest w południowo - wschodniej części gminy w dorzeczu rzeki Osy. Część zbiornika znajduje się na obszarze gminy Iława. Jest to akwen przepływowy. Jednak dopływ i odpływ posiadają okresowy charakter. Zlewnia całkowita zajmująca powierzchnię 6,3 km² jest obszarem użytkowanym rolniczo. Jezioro Kolmowo jest zbiornikiem podatnym na degradację i zostało zaliczone do III kategorii. Na podstawie badań przeprowadzonych w 1998 roku jakość wód jeziora została zakwalifikowana do pozaklasowych. Pod względem bakteriologicznym sytuacja przedstawia się stosunkowo korzystnie osiągając II klasę czystości.

Pozostałe jeziora z terenu gminy (**Kawki, Merynos, Czarne**) nie były poddane badaniom wód ze względu na brak planów batymetrycznych oraz znacznie mniejsze znaczenie w stosunkach wodnych omawianego terenu.

Rzeka Liwa, prawostronny dopływ Nogatu, swój początek bierze na wysokości 102 m n.p.m., gdzie wypływa z Jeziora Piotrkowskiego, po czym płynie w kierunku północno-zachodnim, łącząc m. in. jeziora: Januszewskie, Kawki i Gaudy. Poza granicami powiatu, w dolnym odcinku rzeka płynie równolegle do Wisły, w jej zmeliorowanej dolinie. Do Nogatu wpada jako Renawa pod Białą Górą, na wysokości 10 m n.p.m. Liwa jest rzeką III rzędu, o długości 111,4 km. Płynąc w krętej dolinie o stromych zboczach, odwadnia obszar 990,8 km².

Wody Liwy badane były w 2003r w miejscowościach Fabianki (100,7 km), Kamieniec (92,5 km) i Bronowo (86 km). Uzyskane wyniki wskazywały na zły stan jej wód - nie odpowiadający normom. Niska jakość wód związana była głównie ze zwiększonymi

stężeniami substancji biogenych, wysoką zawartością substancji organicznych oraz niskimi stężeniami tlenu, a nawet jego brakiem. Również stan sanitarny wskazywał na III klasę czystości, jedynie w miejscowości Fabianki wody rzeki osiągnęły I klasę czystości. Saprobowość sestonu we wszystkich przekrojach mieściła się w II czystości.

Rzeka Liwa w okolicach Kamieńca stanowi okresowe wiosenne zagrożenie podtopieniem. Nie jest to duże zagrożenie, w strefie podtopienia znajdują się tylko dwa budynki mieszkalne. Pogłębienie koryta Liwy rozwiązałoby problem.

Podstawowym i powszechnie eksploatowanym piętrem wodonośnym na terenie gminy jest czwartorzęd. Plejstocenijskie wody występują w piaskach i żwirach międzymorenowych. Brak jest jednolitego poziomu wodonośnego. Występuje duże zróżnicowanie w miąższości warstw wodonośnych ich rozprzestrzeniania i zasobności. Zmienna jest zatem wydajność wód plejstocenijskich. Wody podziemne plejstocenijskie wykazują zmienną liczbę poziomów od 1 do 3. Wody plejstocenijskie na wysoczyźnie morenowej posiadają przeważnie zwierciadło napięte, czyli są pod ciśnieniem artezyjskim.

Wody podziemne na obszarach sandrowych utrzymują się w warstwie spągowej i w stropie utworów nieprzepuszczalnych, którymi z reguły są gliny zwałowe. Przy braku warstwy nieprzepuszczalnej wody z tych obszarów narażone są na zanieczyszczenia antropogeniczne.

Obszar gminy wyróżnia się stosunkowo dobrze rozpoznanymi warunkami hydrogeologicznymi.

Gmina Susz zlokalizowana jest w zasięgu międzymorenowego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych GZWP - 210 Ława, dla którego oszacowano zasoby dyspozycyjne w wysokości 180 tys. m³/d. Średnia głębokość występowania wód wynosi 5-30 m p.p.t.

W 1996 roku została wykonana przez Przedsiębiorstwo Hydrogeologiczne w Gdańsku dokumentacja hydrogeologiczna GZWP 210. Dokumentacja została zatwierdzona decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25.06.1998 roku. Dokumentacja zawiera charakterystykę hydrogeologiczną zbiornika oraz propozycje wprowadzenia zakazów na obszarach ochronnych. Obszary ochronne GZWP 210 dzieli się na obszary ochronne oraz obszary o zastrzonych rygorach.

Na obszarze ochronnym proponuje się wprowadzić następujące zakazy:

- lokalizowanie wysypisk komunalnych i wylewisk nie zabezpieczonych przed przenikaniem do podłoża substancji szkodliwych dla środowiska,
- lokalizowanie wysypisk i składowisk odpadów niebezpiecznych dla środowiska,
- lokalizowanie baz i składów prowadzących przeładunek i dystrybucję produktów ropopochodnych i innych substancji niebezpiecznych,
- prowadzenie rurociągów transportujących substancje niebezpieczne dla środowiska,

- zrzutu ścieków sanitarnych, technologicznych, przemysłowych do gruntu lub wód powierzchniowych bez oczyszczenia,
- lokalizowanie wielkich ferm hodowlanych prowadzących bezściółkowy chów zwierząt oraz innych obiektów szczególnie niebezpiecznych dla środowiska (np. rafinerie, zakłady chemiczne).

Natomiast na obszarach o zaostrzonych rygorach dodatkowo proponuje się wprowadzić zakazy:

- lokalizowania wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych, przemysłowych i innych,
- zrzutu ścieków sanitarnych, przemysłowych, technologicznych i innych do gruntu lub wód powierzchniowych,
- magazynowania i składowania odpadów oraz substancji niebezpiecznych bez utwardzonego podłoża i izolacji wykluczającej możliwość przenikania zanieczyszczeń do gruntu,
- eksploatacji surowców mineralnych powodujących powstanie lejów depresyjnych.
- magazynowania i składowania odpadów oraz substancji niebezpiecznych bez utwardzonego podłoża i izolacji wykluczającej możliwość przenikania zanieczyszczeń do gruntu,
- eksploatacji surowców mineralnych powodujących powstanie lejów depresyjnych.

Na terenie gminy monitoring jakości wód podziemnych prowadzony jest w ramach badań krajowych i regionalnych. Punkt obserwacyjny sieci krajowej, gdzie badana jest jakość wód czwartorzędowych znajduje się w Suszu. Badania składu i własności fizykochemicznych 37 wskaźników wykonuje się raz w roku. Otrzymane wyniki analiz Państwowy Instytut Geologiczny PIG przetwarza w komputerowej bazie MONBADA. Badania wykonane w 2002r. wykazały II klasę czystości tych wód.

W ramach systemu regionalnego, którego głównym zadaniem jest rozpoznanie oraz stała kontrola jakości zbiorników wód o znaczeniu regionalnym, badania wód czwartorzędowego głównego poziomu użytkowego, prowadzone są 2 razy w roku na wiosnę i na jesieni, m.in. w 1 punkcie w miejscowości Susz. Również w tym punkcie wody wykazywały II klasę czystości.

Otrzymane wyniki porównywane są z zalecaną przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska "Klasyfikacją jakości zwykłych wód podziemnych dla potrzeb monitoringu" z 1995 roku. Klasyfikacja ta wydziela:

- klasę Ia - wód najwyższej jakości bez przekroczeń dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń, nadających się do celów pitnych bez uzdatnienia;

- klasę Ib - wód wysokiej jakości, nieznacznie zanieczyszczonych o naturalnym chemizmie, odpowiadających wodom do celów pitnych i gospodarczych wymagających prostego uzdatniania;
- klasę II - wód średniej jakości o naturalnym chemizmie, jak i zmienionych antropogenicznie, wymagających złożonego uzdatniania;
- klasę III - wód niskiej jakości, w których cechy fizyczne i zawartość głównych wskaźników zanieczyszczeń, znacznie przekraczają normy obowiązujące dla wód pitnych.

Przy kwalifikowaniu wody do odpowiedniej klasy, jako dopuszczalne przyjmuje się przekroczenie wartości granicznych 3 wskaźników nietoksycznych, które mieści się w granicach przypisanych bezpośrednio niższej klasie jakości. Nie dopuszcza się przekroczenia wartości granicznych każdego z 11 zbadanych wskaźników o charakterze toksycznym. Wody wykazujące wyższe stężenia wskaźników od określonych dla III klasy, określane są jako pozaklasowe.

Otrzymane wyniki porównywane są również z zaleceniami, zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002 roku (Dz. U. Nr 203, poz. 1718) w *sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi*.

Głównymi zagrożeniami dla czystości wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy są:

- o dopływy kanalizacji burzowej z miasta Susz,
- o ścieki bytowe z miejscowości opartych na szambach, a położonych w okolicy jezior,
- o ścieki odprowadzane z oczyszczalni ścieków w Suszu,
- o zakłady przemysłowe, obiekty usługowe,
- o składowiska odpadów,
- o wycieki z przyzm obornikowych i gnojówka rozlewana na pola,
- o spływy powierzchniowe i melioracyjne z obszarów rolnych.(duże gospodarstwa rolnicze i hodowlane: Piotrkowo, Różnowo, Jawty Małe, Babięty Wielkie, Olbrachtówko, Kamieniec, Chełmżyca, Krzywiec).

Zagrożeniem dla czystości wód jest również nieodpowiednie zagospodarowanie obszarów węzłów hydrograficznych, stref wododziałowych i stref przywodnych. W dwóch pierwszych przypadkach problem ten wynika ze zbyt niskiej lesistości i niedostatecznej, małej retencji wodnej. W strefach przywodnych głównym zagrożeniem jest nadmierne zainwestowanie, głównie rekreacyjne, a także często brak odpowiednich pasów zieleni izolacyjnej.

Prawo ochrony środowiska w art. 98 stanowi, że wody podziemne i obszary ich zasilania podlegają ochronie, polegającej w szczególności na zmniejszaniu ryzyka zanieczyszczenia tych wód poprzez ograniczenie oddziaływania na obszary ich zasilania oraz utrzymywaniu równowagi zasobów tych wód. W tych celach tworzone są *obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych* oraz *strefy ochronne ujęć wody* – na zasadach określonych ustawą Prawo wodne.

Gospodarka wodno – ściekowa

Na terenie gminy Susz stopień zwodociągowania wynosi: Miasto Susz - 98%, tereny wiejskie – 88% (Gmina Susz ogółem – 93 %).

Źródłem wody pitnej na terenie gminy są wody podziemne. Zużycie wody w gminie Susz wynosi średnio 57 l/m/d (763,2 m³/d). Istniejące ujęcia komunalne wód podziemnych na terenie gminy to:

- miasto Susz – 3 studnie do poboru wód podziemnych o wydajności odpowiednio: 1440 m³/d, 1452 m³/d i 1200 m³/d,
- Jawty Małe – 1 studnia, Ulnowo – 2 studnie (480 m³/d),
- Januszewo, Lubnowy Wielkie, Falknowo, Redaki, – po dwie studnie po 480 m³/d

Ponadto, na terenie gminy znajdują się następujące ujęcia wody należące do podmiotów gospodarczych. Część z niżej wymienionych ujęć zaopatruje także ludność terenów wiejskich w wodę do picia, dotyczy do przede wszystkim ujęć na terenie zakładów rolnych:

Gmina Susz

- Kamieniec, maksymalny dobowy pobór – 154 m³/d, dwie studnie, stacja uzdatniania, zrzut wód popłucznych do rowu melioracyjnego – *ujęcie dla potrzeb Gospodarstwa Rolnego w Kamieńcu i mieszkańców Kamieńca*
- Bronowo, maksymalny pobór dobowy – 106 m³/d, dwie studnie (jedna awaryjna), stacja uzdatniania, zrzut wód popłucznych do naturalnego zbiornika wodnego, – *ujęcie dla potrzeb wodociągu obsługującego budynki mieszkalne i gospodarcze należące do Gospodarstwa Rolnego w Bronowie,*
- Rudniki, maksymalny pobór dobowy – 45 m³/d, dwie studnie (jedna awaryjna), stacja uzdatniania, zrzut wód popłucznych do naturalnego zbiornika wodnego – *ujęcie dla potrzeb Gospodarstwa Rolnego w Rudnikach*
- Masarnia „Matis” Sp. z o.o. Różnowo (pobór wody 5602 m³ w 2003r.)
- Gorzelnia Rolnicza Jawty Wielkie (pobór wody 530 m³ w 2003r.)
- Gospodarstwo Rolne Dominika Pawlikowskiego w Bałszycach o wydajności 48 m³/h (planowane).

Miasto Susz

- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska, maksymalny dobowy pobór – 275 m³/d, jedna studnia, stacja uzdatniania, zrzut wód popłucznych przez kanalizację deszczową do Jeziora Suskiego,
- „Inco – Veritas” S.A. – jedna studnia, stacja uzdatniania, zrzut wód popłucznych do rowu melioracyjnego.

Od kilku lat gmina Susz systematycznie realizuje zadania związane z porządkowaniem gospodarki ściekowej. Wybudowanie w 1998 r. w Suszu nowoczesnej, biologiczno-chemicznej oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów, było jednym z ważniejszych kroków podjętych w kierunku zintegrowanego systemu zarządzania gospodarką ściekową. Przepustowość oczyszczalni wynosi 1260 m³/d. Obecnie średnia ilość ścieków odprowadzanych do oczyszczalni wynosi 730 m³/d w okresach bez opadów i 839 m³/d w okresach opadów. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rów melioracyjny, a następnie rzeka Liwa. Od momentu uruchomienia oczyszczalni w Suszu systematycznie wyłączano z eksploatacji popegeerowskie, przestarzałe i niesprawne technologicznie mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków, które znajdowały się na terenie gminy. W sierpniu 2003 roku wyłączono z użytkowania ostatnią (siódmą), nieefektywną oczyszczalnię w miejscowości Nipkowie.

W obecnej chwili wszystkie skanalizowane ścieki unieszkodliwiane są w suskiej oczyszczalni. Przyjmuje ona również ścieki przemysłowe, które stanowią około 16,5% (120m³/d) dopływających do oczyszczalni ścieków.

Jakość ścieków odprowadzanych do odbiornika po oczyszczeniu spełnia wszelkie normy określone w przepisach krajowych i dyrektywach Unii Europejskiej. Zestawienie wymaganej jakości ścieków oczyszczonych lub % redukcji zanieczyszczeń w ściekach w oczyszczalni komunalnej w Suszu według *Rozporządzenia Ministra Środowiska* z dnia 8 lipca 2004 r. (Dz.U. Nr 168, poz. 1763) w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego przedstawia poniższa tabela:

Nazwa wskaźnika	Wymagane parametry ścieków oczyszczonych		Jakość ścieków oczyszczonych mg/l
	mg/l	% redukcji	
BZT5	25	70-90	4,9
ChZT	125	75	40,2
Zawiesina ogólna	35	90	2,6
Azot ogólny	15 (w przypadku odprowadzania do jezior)	-	5,5
Fosfor ogólny	2 (w przypadku odprowadzania do jezior)	-	0,54

Zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych oczyszczalnia w Suszu będzie jednak musiała w terminie do 2015 r. ulec rozbudowie. Docelowa przepustowość oczyszczalni ma wynosić 2009 m³/d.

Ponadto na terenie gminy znajdują się oczyszczalnie: mechaniczna w Gorzelni Rolniczej Jawty Wielkie – 4 m³/d (42,8 m³ ścieków w 2003r.), która odprowadza ścieki do rzeki Liwa przez rów melioracyjny oraz Emilianowo (dawniej Igłozbyt). W chwili obecnej funkcjonują ponadto dwie przydomowe oczyszczalnie ścieków – w miejscowościach Bronowo i Emilianowo.

Od 1993 r. do roku bieżącego w gm. Susz wybudowano ok. 30 km sieci kanalizacji sanitarnej. Łącznie długość sieci kanalizacyjnej bez przykanalików wynosi 40,1 km. W chwili obecnej stopień skanalizowania miasta Susz wynosi 95 %, a terenów wiejskich 45 % (69% dla całej gminy – 7823 mieszkańców). Obecnie planowane jest osiągnięcie stopnia skanalizowania miasta i terenów wiejskich na poziomie 87% (11 640 mieszkańców gminy). Objęte kanalizacją zostaną miejscowości: Susz, Bałszyce, Kamieniec, Bronowo, Falknowo, Ulnowo, Nipkowie, Jawty Wlk., Lubnowo Wlk., Dąbrówka, Różanki, Emilianowo, Michałowo, Różnowo, Chełmżyca, Redaki Piotrkowo, Babięty Wlk., Bornice, Lubnowy Małe, Januszewo i Rudniki.

Zgodnie z wieloletnim planem inwestycyjnym do roku 2015 planowane jest wybudowanie ok. 24 km nowej sieci kanalizacyjno-sanitarnej, która zostanie włączona do suskiej oczyszczalni. W roku 2003 rozpoczęto także realizację dużej inwestycji z zakresu gospodarki ściekowej, polegającą na budowie kanalizacji burzowej dla wschodniej części miasta Susz. Przedsięwzięcie to zaplanowane jest do realizacji w ciągu najbliższych 2 lat, a jego efektem będzie zakończenie odprowadzania wód burzowych do Jeziora Suskiego.

Proces porządkowania gospodarki ściekowej w gminie Susz jest daleko zaawansowany. W ciągu najbliższych kilku lat skanalizowane zostaną wszystkie miejscowości, w których będzie to ekonomicznie uzasadnione. W poszczególnych miejscowościach będą budowane przepompownie, a ścieki będą kierowane do centralnej oczyszczalni w Suszu. Pozostałe miejscowości i zabudowa przysiółkowa zostaną wyposażone w grupowe zbiorniki szczelne lub przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Cel 10 - Dobry stan wód.

Działania

1. uporządkowanie obrzeża Jeziora Suskiego w części południowej (usunięcie dzikiego wysypiska odpadów) i zachodniej (okolice tartaku), stworzenie systemu zieleni publicznej o funkcjach rekreacyjnych,

2. Rekultywacja zdegradowanych systemów wodnych m.in. Jeziora Suskiego metodą inaktywacji fosforu lub inną.
3. Poprawa stosunków wodnych poprzez zmniejszenie nierównomierności przepływów cieków.
4. Pogłębienie koryta rzeki Liwy
5. Identyfikacja głównych obszarów zasilania wód podziemnych i odpowiednie ich zagospodarowanie.
6. Ustanowienie obszarów ochrony zbiornika wód podziemnych GZWP 210 Ława.
7. Odpowiednie zagospodarowanie obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych i stref ochronnych ujęć wód.
8. Opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć komunalnych oraz dla ujęć na obszarach podatnych na zanieczyszczenia z powierzchni terenu.
9. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.
10. Budowa i modernizacja systemów kanalizacji, m.in. poprzez:
 - budowę systemów kanalizacji sanitarnej, w pierwszej kolejności w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach występowania zbiorników wód podziemnych bez izolacji,
 - wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,
 - wymiana odcinków sieci kanalizacji deszczowej będących w złym stanie technicznym,
 - budowę lokalnych oczyszczalni ścieków w zabudowie rozproszonej z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska.
11. Tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych, zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych.
12. Renaturyzacja, polegająca głównie na odtworzeniu mokradł, zwiększeniu zadrzewień i lesistości oraz rozbudowie systemu małej retencji.
13. Radykalne ograniczenie dopływu do wód zanieczyszczeń biogennych, pochodzących z rolnictwa poprzez uwzględnianie zasad dobrej praktyki rolniczej.
14. Budowa urządzeń wstrzymujących erozję wodną.
15. Poprawa zdolności retencyjnych poprzez odpowiednie rozwijanie retencji naturalnej.
16. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracyjnych.

2.2. Stan sanitarny powietrza

W rejonie gminy stan powietrza związany jest z ilością zanieczyszczeń emitowanych głównie przez:

- szlaki komunikacyjne,
- kotłownie CO,
- źródła tzw. emisji niskiej:
 - lokalne kotłownie,
 - indywidualne systemy grzewcze,
- zakłady hodowlane – fermy,
- zakłady przemysłowe,
- obiekty gospodarki komunalnej :
 - oczyszczalnie ścieków
 - składowisko odpadów.

Zagrożenie ze strony ruchu samochodowego związane jest z emisją do powietrza metali ciężkich, głównie ołowiu oraz dwutlenku azotu i benzo(a)pirenu (motoryzacja jest źródłem, ok. 65%, emitowanego do powietrza dwutlenku azotu). Problem ten dotyczy przede wszystkim miasta Susz. Na duże zanieczyszczenie powietrza narażone są również otoczenia dróg, szczególnie o dużym natężeniu ruchu. Strefa większego zanieczyszczenia powietrza spalinami samochodowymi w gminie rozciąga się w większości wzdłuż dróg wojewódzkich nr 515 Malbork - Susz, 520 Prabuty - Kamieniec, 521 Kwidzyn - Iława.

Głównymi źródłami zorganizowanej emisji pozostają procesy energetycznego spalania paliw, przy nadal niewielkim udziale paliw ekologicznych. Największym źródłem zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy są kotłownie CO: w Suszu (zaopatruje 40 % mieszkańców miasta w ciepło sieciowe), w Ulnowie, Kamieńcu i Bałszycach (zaopatrują ok. 25 % mieszkańców gminy w ciepło sieciowe) oraz kotłownie w zakładach produkcyjnych:

Nazwa podmiotu	Źródło emisji	Wielkość emisji w Mg w 2003 roku						
		S02	N02	CO	C02	Pył	Sadza	Benzo- alfapiren
Przedsiębiorstwo "Promex" Morąg, Kotłownia CO Susz	kotłownia na węgiel 4,2 MWt	16,415	9,101	39,459	5799,400	19,615	0,573	0,0062
Gdański Przemysł Drzewny Gdańsk Oddział w Suszu	kotłownia na drewno 1,5 MWt	7,650	0,452	14,410		1,195		
OSM Susz	kotłownia na węgiel 0,6 MWt	4,020	0,760	50,140	927,590	2,005	1,002	0,0047
Gorzelnia Rolnicza Jawty Wielkie	kotłownia na węgiel	3,608	0,394	23,160	428,130	1,917	0,478	0,002
Spółdzielnia Mieszk "Wspólnota" Bałoszyce	kotłownia na węgiel 0,6 MWt	3,070	0,490	14,700	652,750	4,700	0,087	0,0045
Spółdzielnia Mieszk "Liwia" Kamieniec	kotłownia na węgiel 0,5 MWt	2,296	0,324	16,100	697,000	3,465	0,213	0,0048
Masarnia "Matis" Różnowo	kotłownia na węgiel 0,07 MWt	1,600	0,235	23,160	428,130	1,917	0,478	0,0016
Spółdzielnia Mieszk "Jedność" Ulnowo	kotłownia na węgiel 0,5 MWt	1,170	0,780	8,200	366,100	2,901	0,234	0,00205
Gminna Spółdzielnia Susz	kotłownia na węgiel	1,048	0,753	16,100	296,260	2,690	2,390	0,004
"Inco-Veritas" S.A. ZP Susz	kotłownia na węgiel 0,78 MWt	0,809	0,124	4,902	223,950	0,591		0,001

Ponadto na terenie gminy znajduje się szereg mniejszych kotłowni. Wykaz kotłowni zarządzanych przez gminę zawiera poniższa tabela:

Lokalizacja kotłowni	Moc kotłów	Paliwo
Gimnazjum w Suszu	0,69 MWt	gaz
Przedszkole w Suszu	0,17 MWt	gaz
SP w Suszu	0,14 MWt	gaz
SP w Piotrkowie	0,09 MWt	drewno
SP w Jawtach W	0,09 MWt	węgiel (wkrótce drewno)
SP w Lubnowych W.	0,09 MWt	węgiel
Suski Ośrodek Kultury	0,015 MWt	gaz
SP w Kamieńcu	0,115 MWt	drewno
SP w Babiętach	0,08 MWt	węgiel

Problem, związany z działalnością gminnych, osiedlowych i zakładowych kotłowni oraz palenisk domowych, dotyczy w szczególności sezonu zimowego. Obiekty te powodują okresowe zwiększanie się głównie stężeń pyłu zawieszonego, a także dwutlenku siarki, których głównym źródłem (do 60%) jest spalanie paliw w celach grzewczych. Problemem pozostają wysokie stosunkowo wartości pyłu, których główne źródło stanowią małe, lokalne kotłownie, nie posiadające urządzeń odpylających (filtrów), nadal opalane węglem kamiennym.

Należy jednak podkreślić, iż obecnie kotłownie stanowią coraz mniejsze zagrożenie dla jakości powietrza, ze względu na stopniowe przechodzenie z opalania węglem na opalanie olejem opałowym, drewnem lub gazem. Prowadzone są również sukcesywnie działania zmierzające do zwiększenia udziału biopaliw np. drewna i materiałów drewnopochodnych, czy biomasy, co wpłynęłoby na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza pyłów i SO₂.

Również z obiektami gospodarki komunalnej tj. oczyszczalnią, czy składowiskiem związane jest wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza. Poza gazami i pyłami emitują one aerozole, mikroorganizmy i odory.

Miasto Susz jest zgazyfikowane w 90 %. Wsie gminy Susz nie są zgazyfikowane, a mieszkańcy wsi korzystają z gazu propan butan.

Dystrybucją oraz sprzedażą gazu ziemnego na terenie gminy, jak również budową i eksploatacją sieci przesyłowej i stacji redukcyjnych zajmują się Pomorska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku-Zakład Gazowniczy w Olsztynie, działającą w strukturze Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa S.A.(PGNiG).

W Suszu znajduje się stacja redukcyjno-pomiarowa I-ego stopnia o przepustowości 2000 m³/h, której zadaniem jest redukcja ciśnienia do ok. 400 kPa oraz nawonnienie gazu, a także dwie stacje redukcyjno-pomiarowe II - ego stopnia o przepustowości 650 i 600 m³/h, których zadaniem jest redukcja ciśnienia średniego, doprowadzanego ze stacji I stopnia, do ciśnienia niskiego, a następnie rozprowadzenie gazu siecią niskiego ciśnienia do odbiorców.

Niezbędny jest dalszy postęp w doprowadzeniu gazu do poszczególnych odbiorców zwłaszcza do obiektów komunalnych i publicznych, gdyż warunkuje to zmianę źródeł ciepła z paliwa stałego na paliwo gazowe.

W roku 2002, zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska oraz ww. Rozporządzeniem MŚ w województwie warmińsko - mazurskim przeprowadzone zostały przez WIOŚ i WSSE wstępne badania dla potrzeb klasyfikacji terenów, pod kątem czystości powietrza. Na podstawie maksymalnych stężeń 24-godzinnych dwutlenku siarki (78 µg/m³) i pyłu

zawieszonego ($105 \mu\text{g}/\text{m}^3$) obszar powiatu iławskiego zaliczono do I klasy, tj. do klasy powietrza o najniższej czystości. Pod względem średniorocznych stężeń w powietrzu dwutlenku azotu ($26 \mu\text{g}/\text{m}^3$) teren ten zaklasyfikowano do klasy II, natomiast 8-godzinnych stężeń tlenku węgla ($2,15 \text{ mg}/\text{m}^3$) do III klasy czystości, tj. o najlepszej jakości powietrza. Zawartości w powietrzu benzenu oraz ołowiu w pyłe pozwoliły zaklasyfikować teren powiatu, podobnie jak całego woj. warmińsko-mazurskiego do klasy III.

Powyższe wyniki te odnosiły się do ochrony zdrowia ludzi. W odniesieniu do ochrony roślin teren powiatu iławskiego zaliczono do klasy III ze względu na średnioroczne zawartości tak SO_2 ($4,38 \mu\text{g}/\text{m}^3$) jak i NO_2 ($3,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

WIOŚ prowadzi ponadto doraźne, kontrolne pomiary zawartości substancji zanieczyszczających w powietrzu, na terenach zakładów przemysłowych. W roku 2001 pomiary poziomu zanieczyszczeń pyłowych i gazowych przeprowadzone zostały na terenie zakładu OSM w Suszu. Pomiary wykazały przekroczenie dopuszczalnej emisji dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i tlenku węgla. W celu ograniczenia emisji zakład dokonał regulacji nadmuchu powietrza na dopalaczach.

Cel 11 - Czyste powietrze

Działania

2. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji poprzez rozbudowę sieci ciepłowniczej.
3. Zamiana kotłowni węglowych na mniej obciążające atmosferę.
4. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowa nowoczesnych sieci ciepłowniczych, zastosowanie automatyki
5. Instalowanie urządzeń ochrony powietrza.
6. Termomodernizacja budynków.
7. Stosowanie technologii energooszczędnych.
8. Dalsza gazyfikacja gminy.
9. Ograniczenie emisji ze środków transportu:
 - stosowanie form transportu (w tym publicznego) mało obciążającego powietrze atmosferyczne;
 - usprawnienie systemu komunikacyjnego (obwodnice, modernizacja dróg).
 - ograniczenie ruchu kołowego w obrębie Starego Miasta w Suszu;
 - budowa ścieżki rowerowej wokół Jeziora Suskiego.
4. Opracowanie gminnego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii.

2.3. Gospodarka odpadami

Zagadnienie to stanowi odrębne opracowanie – Plan Gospodarki Odpadami dla gminy Susz.

2.4. Zagrożenia wynikające z awarii przemysłowych i chemikaliów

Przez sformułowanie „poważna awaria” rozumie się zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję powstałą w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu z udziałem substancji niebezpiecznych. W wyniku takich zdarzeń może powstać zagrożenie życia lub zdrowia ludzi oraz środowiska.

Aktualnie obowiązująca ustawa prawo ochrony środowiska uwzględnia przepisy dyrektywy Unii Europejskiej SEVESO II lub COMAH.

Nawiązując do ustawy rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 9 kwietnia 2002 ustala rodzaj i ilość substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo do zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Na terenie gminy znajduje się jeden zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii. Jest to rozlewnia gazu płynnego PB w Redakach. Ponadto znajduje się tu zakład posiadający substancje lub preparaty chemiczne – Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Suszu.

Na terenie gminy nie ma zakładów chemicznych produkujących substancje lub preparaty.

„Cetanol” Sp. z o.o. Skład Paliw w Suszu – na terenie bazy znajduje się 14 zbiorników naziemnych i 29 zbiorników podziemnych. Przeładunek paliw z cystern kolejowych odbywa się na bocznicy. W 2001r. zakład został skontrolowany przez WIOŚ. Wydane zarządzenia pokontrolne dotyczyły założenia rejestru wytwarzanych odpadów oraz uzyskania pozwolenia na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych. Zarządzono też zabezpieczyć miejsce przeładunku paliw przed możliwością przenikania produktów ropopochodnych do gruntu.

Cel 12. - Sprawny system ochrony środowiska przed poważnymi awariami.

Cel 13. - Sprawny system pełnej kontroli dystrybucji, składowania i stosowania chemikaliów dla osiągnięcia pełnego bezpieczeństwa zdrowia ludzi i środowiska.

Działania

1. Sporządzanie raportów o bezpieczeństwie, zakładowych programów zapobiegania awariom oraz wewnętrznych planów operacyjno-ratowniczych dla zakładu o dużym ryzyku.

2. Opracowanie zewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego dla zakładu o dużym ryzyku i obszarów położonych na zewnątrz tego zakładu.
3. Doposażenie jednostek ratowniczo-gaśniczych w specjalistyczny sprzęt do likwidacji skutków awarii.
4. Szkolenie osób zajmujących się obrotem chemikaliami oraz kontrolujących obrót.
5. Wdrożenie systemu i wykonywanie kompleksowych kontroli dystrybutorów chemikaliów.

2.5. Hałas

Hałas (dźwięki o częstotliwościach 16-16 000 Hz) jest jednym z czynników warunkujących jakość środowiska. Odczuwany jest jako jedno z najbardziej istotnych i dokuczliwych zanieczyszczeń, z którym stykamy się przez całą dobę, praktycznie w każdym miejscu, w jakim przebywamy.

Ocena poziomu hałasu lub stanu klimatu akustycznego środowiska dokonywana jest przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku $A L_{Aeq}$ wyrażonego w decybelach (dB). Obecnie obowiązuje *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 roku (Dz. U. Nr 8, poz. 81) w sprawie wartości progowych poziomów hałasu, określające progowe poziomy hałasu w środowisku*, których przekroczenie kwalifikuje dany obszar do terenów zagrożonych hałasem.

Rozróżnia się dwie podstawowe kategorie hałasu:

- hałas komunikacyjny - drogowy, kolejowy i lotniczy
- hałas przemysłowy - z pracy instalacji przemysłowych.

Rolniczo-turystyczny charakter gminy sprawia, iż na jego obszarze główną uciążliwość pod względem emisji hałasu stanowi intensywny ruch samochodowy. Uciążliwość ta, związana jest z powszechnością jego występowania oraz czasem oddziaływania. Wzrost poziomu hałasu komunikacyjnego w ostatnich latach spowodowany był wzrostem natężenia ruchu. Z powodu braku monitoringu nie ma możliwości dokładnej oceny skali tego problemu. Na uciążliwość hałasu w mieście i ciągach drogowych wpływa głównie nieodpowiedni stan nawierzchni dróg, wzrastający udział samochodów ciężarowych w ruchu oraz niezadowalający stan techniczny pojazdów. Problemem pozostaje również nadmierny hałas w otoczeniu szlaków komunikacyjnych, w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej.

Zlokalizowana 2 torowa linia kolejowa Warszawa - Gdynia jest źródłem uciążliwego hałasu, szczególnie dla ludzi mieszkających w okolicach torów.

Hałas przemysłowy ma na terenie gminy mniejsze znaczenie, ze względu na jego lokalny charakter. Odczuwalny jest bowiem głównie w sąsiedztwie jego źródeł (np.

pracujących urządzeń), głównie na terenie miasta. Prowadzone kontrole poziomów hałasu mają charakter sporadyczny i następują najczęściej w wyniku interwencji mieszkańców.

Do największych zakładów, które mogą wpływać znacząco na środowisko akustyczne należy OSM w Suszu. W roku 1999 przekroczenia stwierdzono w przypadku OSM w Suszu - o 7,2 dB.

Cel 14. - Dobry klimat akustyczny

Działania

1. Utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego.
2. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego (poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg).
3. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych,
4. Zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem drogowym i kolejowym, np.: budowa ekranów akustycznych, tworzenie pasów zadrzewień, wymiana okien na dźwiękoszczelne.

2.6. Promieniowanie jonizujące i niejonizujące

Promieniowanie jonizujące

Występujące w gminie promieniowanie jonizujące oparte jest jedynie na poziomie radiacji ze źródeł naturalnych, znajdujących się w glebie, wodzie i powietrzu, związanych z rozpadem pierwiastków promieniotwórczych naturalnie występujących w przyrodzie.

Promieniowanie niejonizujące

Promieniowanie niejonizujące związane jest z występowaniem pól elektromagnetycznych. Do głównych źródeł powstawania pól elektromagnetycznych na terenie gminy należą:

- linie elektroenergetyczne i stacje transformatorowe,
- stacje bazowe telefonii komórkowej,
- stacje radiolokacyjne.

Oddziaływanie pól elektromagnetycznych nie stanowi uciążliwości na terenie gminy Susz.

Gmina Susz zasilana jest w energię elektryczną, dostarczaną przez Elbląskie Zakłady Energetyczne EZE Elbląg S.A. Bezpośrednią obsługą odbiorców zajmuje się Rejon Energetyczny Kwidzyn - jeden z 4 terenowych oddziałów EZE. Zakłady te zajmują się przesyłaniem i sprzedażą energii oraz konserwacją i rozbudową linii przesyłowych oraz urządzeń elektroenergetycznych.

Istotny wpływ na środowisko mają linie i stacje elektroenergetyczne o napięciach znamionowych równych co najmniej 110 kV i wyższych. Na obszarze gminy znajduje się linia wysokiego napięcia 110 kV biegnąca poprzez miejscowości: Lubnowy Małe - Lubnowy Wlk.-Dąbrówka- -Susz - Emilianowo - Jakubowo Kisielickie.

W celu zabezpieczenia ludzi przed szkodliwym promieniowaniem elektromagnetycznym, wyznaczane są strefy ochronne od linii wysokich napięć.

W Suszu znajduje się Punkt Zasilania GPZ, w których następuje transformacja wysokiego napięcia NW - 110 kV na napięcie średnie SN - 15 kV, a następnie rozdzielnie na poszczególne ciągi sieciowe.

Energia elektryczna dostarczana jest do odbiorców siecią średniego i niskiego napięcia, którą tworzą głównie linie napowietrzne. Ok. 30 % sieci stanowią linie podziemne - kable. Transformacja napięcia z 15 na 0,4kV odbywa się za pomocą stacji transformatorowych, rozmieszczonych na obszarze całej gminy.

Na obszarze gminy obiektami radiokomunikacyjnymi, które mogą mieć wpływ na środowisko są stacje bazowe telefonii komórkowej. Dwie z nich znajdują się na terenie Susza: ul. Kopernika i Kościelnej oraz w miejscowościach: Różanka, Emilianowo, Karolewo, Ulnowo.

Z największą mocą pracują anteny umieszczone na obszarach o małym ruchu. Nawet wówczas jednak moc ich działania jest stosunkowo niewielka: jej wartość może wynosić maksymalnie 80 – 100 W, zwykle zaś 1 – 2 W. Na typowym maszcie stacji bazowej umieszczone są zwykle trzy anteny. Każda z nich emituje wiązkę fal radiowych o kształcie spłaszczonego stożka, która osiąga powierzchnię ziemi w odległości 50 – 200 m od stacji bazowej. Natężenie pola elektromagnetycznego generowanego przez stację jest w tym miejscu pięćdziesięciokrotnie niższe niż w przypadku pola generowanego przez telefon komórkowy w odległości 2,5 cm od anteny aparatu. Aby znaleźć się w obszarze, w którym natężenie fal elektromagnetycznych przekracza bezpieczne limity, należałoby się znaleźć na wprost anteny w odległości mniejszej niż 12 m. Zgodnie z normami technicznymi i przepisami aktualnie stosowanymi w Polsce stacje bazowe na terenie gminy Susz są dokładnie zabezpieczone przed taką możliwością przez swych konstruktorów. Są one mocowane na kratownicowych masztach lub na dachach budynków co uniemożliwia osobom postronnym znalezienie się w pobliżu anteny. Zwiększając liczbę stacji bazowych i zagęszczając ich siatkę zmniejsza się jednocześnie emitowaną moc. Rzeczywisty wpływ instalacji na otoczenie maleje wówczas jeszcze bardziej.

Według najnowszych badań również ryzyko zachorowania na skutek oddziaływania pola elektromagnetycznego emitowanego przez telefony komórkowe jest znikome.

Cel 15. - Poziomy pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych.

Działania

1. Prowadzenie okresowych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych.
2. Eliminacja stwierdzonych zagrożeń, spowodowanych przekroczeniem dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

3. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Skuteczna realizacja celów polityki ekologicznej wymaga udziału wszystkich zainteresowanych podmiotów korzystających w sposób bezpośredni lub pośredni ze środowiska, przede wszystkim zaś aktywnego udziału mieszkańców regionu.

Podstawowe znaczenie dla szerokiego udziału społecznego w urzeczywistnieniu określonych w programie celów ekologicznych, ma edukacja ekologiczna oraz zapewnienie dostępu do informacji o środowisku i stworzenie prawnego systemu umożliwiającego społeczeństwu wyrażanie opinii i wpływanie na podejmowane decyzje, istotne dla środowiska.

Podnoszenie stanu świadomości ekologicznej, zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i u ludzi dorosłych, zwłaszcza pracujących i podejmujących istotne dla społeczeństwa decyzje, jest potrzebą chwili oraz warunkiem zapewnienia naszemu krajowi właściwego miejsca w zjednoczonej Europie.

Edukacja ekologiczna staje się istotnym elementem społeczeństwa akceptującego zasadę zrównoważonego rozwoju, umiającego ocenić stan bezpieczeństwa ekologicznego i uczestniczącego w podejmowaniu decyzji wpływających na jakość środowiska.

Obecnie edukacja ekologiczna realizowana jest w formalnym systemie kształcenia z wykorzystaniem, w coraz większym, stopniu interaktywnych metod nauczania. Kształcenie ekologiczne wprowadzone jest do przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, liceów, techników i wyższych uczelni. Treści ekologiczne realizowane są na różnych przedmiotach. Za realizację ścieżki ekologicznej odpowiedzialni są wszyscy nauczyciele pracujący w szkole.

Szkolną edukację ekologiczną w gminie wspiera Centrum Edukacji Ekologicznej w Elblągu, działające w strukturze Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli. Głównym zadaniem Centrum jest promowanie, upowszechnianie oraz koordynowanie edukacji ekologicznej, zwłaszcza w placówkach oświatowych. Centrum przeprowadziło szereg szkoleń, warsztatów

terenowych i konferencji metodycznych dla nauczycieli. W roku szkolnym 2002/2003 Elbląskie Centrum koordynowało realizację przez szkoły programów: Lokalna Agenda 21, Bocian, Błękitny Kciuk, Zielony Pakiet, Globe oraz Green. Wspólnie z Olsztyńskim Centrum Edukacji Ekologicznej i Fundacją GAP realizuje również Program Ekozespołów.

Ponadto Centrum było współorganizatorem szeregu konkursów ekologicznych, np. „Program ekozespołów w mojej szkole”, „Program ekozespołów w moim przedszkolu”, o Certyfikat Warmińsko – Mazurskiego Kuratora Oświaty „Szkoła Przyjazna Środowisku”. Jak co roku przeprowadzono wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych Olimpiadę Wiedzy Ekologicznej.

Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej z ogromnym zaangażowaniem wspiera działalność szkół w zakresie edukacji ekologicznej, bo właśnie tu odbywa się najważniejsza praca nad kształtowaniem właściwych postaw młodego pokolenia. Pomoc ta polega na wsparciu merytorycznym i metodycznym, ale również finansowym. Między innymi dzięki tej pomocy uczniowie wyjeżdżają na zajęcia terenowe, w szkołach odbywają się sejmiki, organizowane są konkursy wiedzy ekologicznej. Ponadto Centrum prowadzi bibliotekę wydawnictw i czasopism ekologicznych a także inspirowa i organizuje przepływ informacji o osiągnięciach i nowościach z dziedziny ekologii i ochrony środowiska.

Urząd Gminy i Miasta Susz przyznał w 2003r. z Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dotacje dla:

1. Zespołu Parków Krajobrazowych Pojezierza Iławskiego na realizację VIII edycji Międzywojewódzkiego Konkursu Wiedzy Przyrodniczo – Ekologicznej; uczestnicy – uczniowie szkół gimnazjalnych z terenu gmin leżących w obrębie Parku
2. Koła Ekologicznego oraz Szkolnego Koła Ligi Ochrony Przyrody, działających przy SP w Suszu na:
 - realizację projektu „Jak żyć ekologicznie ?”,
 - zorganizowanie Obchodów Dni Ziemi (wystawy plastyczne, konkursy, występy „śpiewających ekologów)
 - wyjazd uczniów klas IV do Muzeum Przyrody w Olsztynie na zajęcia „Ochrona przyrody na Warmii i Mazurach”
3. Szkoły Podstawowej w Jawtach Wielkich na:
 - zorganizowanie sejmiku ekologicznego pn. „Wpływ zanieczyszczeń na zdrowie człowieka”, w ramach którego przeprowadzono konkurs plastyczny, konkurs wiedzy ekologicznej, quiz terenowy i recytację wierszy o tematyce przyrodniczej,
 - dofinansowanie wycieczki szkolnej do Tatrzańskiego Parku Narodowego
 - dofinansowanie konkursów przeprowadzonych podczas dożynek 2003 r:
 - konkurs plastyczny – „Moja Ziemia-Mój Świat”

- konkurs wiedzy ekologicznej
 - bieg terenowy połączony z rozpoznaniem roślin
4. Rady Sołeckiej we wsi Lubnowy na organizację festynu, w ramach którego zorganizowano:
- konkurs „Jeden z dziesięciu” – co wiesz o ekologii i ochronie przyrody
 - konkurs rysunkowy „Jak dzieci chronią przyrodę ?”
 - konkurs piosenki ekologicznej – „Każdy śpiewać może”
 - konkurs o tytuł „Sprzątacza świata”
5. Przedszkola w Suszu na zorganizowanie wyjazdu na wystawę przyrodniczo-łowiecką do Ławy.

W roku 2003 odbyły się ponadto 3 akcje sprzątania: Wiosenne Sprzątanie Warmii i Mazur, Sprzątanie Świata – Polska 2003 oraz Czyste Jeziora i Rzeki wiosna 2003 (pod patronatem Starosty Ławskiego). W akcji wzięły udział szkoły i sołectwa z terenu gminy.

Ośrodkiem prowadzącym edukację przyrodniczą i ekologiczną jest również Park Krajobrazowy Pojezierza Ławskiego. Posiada on ofertę ścieżek dydaktycznych dla szkół. Oddziałują głównie na szkoły i społeczności gmin, na terenie których się znajdują.

Realizowaniem edukacji ekologicznej skupionej na przyrodzie lasu, zajmuje się także Nadleśnictwo Susz. W lasach wytyczono i wyposażono sieć leśnych ścieżek dydaktycznych, tematycznie związanych z zagadnieniami przyrody, gospodarką leśną i łowiecką oraz kulturą i historią. Poprzez ich utworzenie realizowana jest edukacja różnych grup społecznych, szczególnie dzieci i młodzieży, w ramach szkolnych programów ekologicznych.

Ważną rolę w edukacji ekologicznej odgrywają w regionie pozarządowe organizacje ekologiczne.

W Suszu działa Koło Pszczelarskie, które raz w roku organizuje festyn, którego celem jest promocja kultury pszczelarskiej. Koło Pszczelarskie sprawuje także nadzór nad Skansenem Pszczelarskim, który mieści się w Suszu przy ul. Piastowskiej.

W 2002r. powstało w Suszu Stowarzyszenie na Rzecz Jeziora Suskiego. Celem Stowarzyszenia jest inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz ochrony i rekultywacji Jeziora Suskiego, a ponadto:

- Aktywizacja lokalnej społeczności do działań na rzecz ochrony Jeziora Suskiego.
- Wprowadzenie w życie szeroko pojętego ekorozwoju w celu zachowania walorów przyrodniczych i rekreacyjnych Jeziora Suskiego dla obecnej i przyszłej generacji.
- Inicjowanie i podejmowanie działań zmierzających do uregulowania gospodarki wodno-ściekowej w obrębie zlewni Jeziora Suskiego.
- Ochrona flory i fauny związanej z ekosystemem Jeziora Suskiego.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

- Współdziałanie w inicjowaniu i koordynacji działań na rzecz ochrony i rekultywacji Jeziora Suskiego.
- Organizację turystyki i rekreacji.
- Korzystanie z programów pomocowych dla realizacji celów Stowarzyszenia.
- Popularyzację proekologicznych zachowań wśród lokalnej społeczności.
- Współpracę z organami administracji, instytucjami i organizacjami w kraju i za granicą w zakresie realizacji celów Stowarzyszenia.
- Prowadzenie działalności propagandowej, informacyjnej i wydawniczej.
- Organizowanie spotkań, dyskusji, konferencji, seminariów, odczytów i wszelkich imprez o charakterze ekologiczno-kulturalnym.

Podstawowe cele edukacji ekologicznej to:

Cel 16. - Wysoka świadomość ekologiczna.

Działania:

1. Realizacja programów edukacji ekologicznej, od przedszkola poprzez wszystkie poziomy nauczania.
2. Organizacja imprez i festynów ekologicznych.
3. Częstsze i szersze poruszanie spraw ochrony środowiska w mediach (pozytywne przykłady).
4. Działania wydawniczo-popularyzacyjne.
5. Tworzenia systemu infrastruktury umożliwiającej poznawanie przyrody: ścieżki dydaktyczne, trasy rowerowe, muzea przyrodnicze.
6. Rozszerzenia działań w zakresie edukacji ekologicznej na terenach cennych przyrodniczo.
7. Promocja pszczelarstwa, rolnictwa ekologicznego oraz eko- i agroturystyki.

V. HARMONOGRAM REALIZACJI

Program ochrony środowiska gminy na lata 2004-2011, przedstawiony we wcześniejszej części stanowi podstawę do określenia celów i zadań programu na lata 2004-2007, zestawionych w formie harmonogramu realizacji.

Układ tematyczny harmonogramu odpowiada układowi programu ochrony środowiska. Zawiera on cele oraz konieczne do ich realizacji zadania, ujęte w trzech częściach:

I - Ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych.

II - Poprawa jakości środowiska.

III- Edukacja ekologiczna.

Ujęte w tabeli zadania podzielono na:

- a. zadania własne – przedsięwzięcia finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- b. zadania koordynowane – pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i centralnego.

Wyżej przedstawiony podział zadań został przyjęty zgodnie z sugestią zawartą w opracowanych przez Ministerstwo Środowiska „Wytycznych sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” .

Dla każdego z zadań określono termin realizacji i instytucję odpowiedzialną, oszacowano koszty oraz źródła finansowania, w stopniu szczegółowości możliwym do ustalenia na obecnym etapie prac.

Wykaz zadań ujętych w niniejszym harmonogramie nie ogranicza możliwości realizowania zadań w nim nie ujętych, które zgodne są z zapisami programu.

I. OCHRONA I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH

Cel 1. Wysokie walory krajobrazowe.

Cel 2. Skuteczna ochrona przyrody.

Cel 3. Równowaga gatunkowa.

Zadania (działania) podstawowe	Zadania szczegółowe (przedsięwzięcia)	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Szacowane nakłady (tys. zł)	Źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
Zadania własne					
Rozważenie możliwości utworzenia rezerwatów przyrody: Bagno Karolewskie Łąki Bronowskie		2007	Wojewoda /Wojewódzki Konserwator Przyrody (WKP)		Budżet Wojewody, WFOŚiGW, Inne źródła
W przypadku utworzenia w/w rezerwatów - Opracowanie planów ochrony.	Opracowanie planów ochrony dla 2 nowych rezerwatów.	2007	Wojewoda /WKP		Budżet Wojewody, WFOŚiGW, Inne źródła
Wdrożenie sieci NATURA 2000	objęcie siecią Natura 2000 obszaru „Lasy Iławskie”.	2004	Ministerstwo Środowiska, Wojewoda		Budżet Państwa, Fundusze UE
Wdrożenie na obszarach cennych przyrodniczo, proekologicznych form gospodarowania i dostosowanie sposobu użytkowania do określonych form, celów i przedmiotów ochrony.	Wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji, które nie naruszają równowagi przyrodniczej, w tym rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego.	Zadanie ciągłe 2004-2007	Jednostki samorządu terytorialnego, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza, Urząd Marszałkowski, Wojewoda, Właściciele gruntów		Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
	Rozwój eko- i agroturystyki				Środki własne właścicieli gruntów, WFOŚiGW, Środki budżetu województwa

Renaturyzacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych szczególnie wodno-błotnych i rzecznych.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Wojewoda, Dyrekcja Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, Lasy Państwowe, Jednostki samorządu terytorialnego, Właściciele, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych RZGW		Budżet Państwa, Fundusze UE
Wyznaczenie korytarzy ekologicznych i właściwe ich zagospodarowanie.	• Łączenie dużych kompleksów leśnych poprzez odpowiednie zalesianie i zadrzewianie.	Zadanie ciągłe 2004-2007	Wojewoda, Dyrekcja Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, Lasy Państwowe, Jednostki samorządu terytorialnego, Właściciele gruntów Inwestorzy,		Środki własne LP, Budżet gminy, Środki właścicieli gruntów
	• Budowa przejść dla zwierząt tam, gdzie to jest to konieczne	W zależności od potrzeb do 2007			Środki inwestora, Inne środki
Stosowanie czynnej ochrony rzadkich gatunków roślin.	• Koszenie łąk, usuwanie gatunków drzewiastych.	Zadanie ciągłe 2004-2007	Wojewoda, Zarząd Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, Lasy Państwowe, Samorząd gminny, Właściciele gruntów, Organizacje ekologiczne pozarządowe		Budżet Wojewody, Fundusze celowe, Fundusze UE, WFOŚiGW
Stosowanie czynnej ochrony rzadkich oraz zagrożonych gatunków zwierząt.	• Budowa i ochrona miejsc lęgowych (bocian biały, ptaki drapieżne) • Odtworzenie i utrzymanie siedlisk, w szczególności cietrzewia, ptaków wodno-błotnych • Ochrona i tworzenie nowych schronień nietoperzy i niektórych gatunków ptaków, w tym schronień antropogenicznych • Wprowadzenie bardziej przyjaznych dla ptaków konstrukcji energetycznych (ich lepsze oznakowanie)	Zadanie ciągłe 2004-2007	Wojewoda, Zarząd Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, Lasy Państwowe Samorząd gminny, Właściciele gruntów, Organizacje ekologiczne pozarządowe		Budżet Wojewody, Fundusze celowe, Fundusze UE, WFOŚiGW

Cel 4. Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska.					
Cel 5. Zwiększenie lesistości obszaru gminy do co najmniej 33% do roku 2011.					
Zadanie koordynowane					
Przeprowadzenie działań formalno-prawnych pod potrzeby zalesień.	Określenie gruntów przeznaczonych do zalesień i granic rolno-leśnych w planach zagospodarowania przestrzennego	2004-2007	Samorząd gminny Lasy Państwowe, Wojewoda, Starosta		Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych Budżet gminy Środki własne LP, Budżet Państwa, WFOŚiGW
Zalesienie gruntów rolnych wyłączonych z użytkowania rolniczego.		2007-2006	Wojewoda, Starostwo, Lasy Państwowe, Samorząd gminny, Właściciele gruntów		Budżet Państwa, NFOŚiGW, Środki własne LP, Środki właścicieli gruntów, Fundusze UE, AR i MR
Wytypowanie obszarów o wysokich walorach poznawczych oraz budowa i utrzymanie infrastruktury służącej celom poznawczo-dydaktycznym i turystycznym.		Zadanie ciągłe	Wojewoda, Zarząd Parku Krajobrazowego Pojezierza Iławskiego, Lasy Państwowe, Samorząd gminny, Właściciele lasów		Budżet Wojewody, Środki LP, WFOŚiGW, Budżet gminy, Środki własne właścicieli lasów
Cel 6. Jakość gleb powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów.					
Zadanie koordynowane					
Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej zgodnie z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Urząd Marszałkowski, Wojewoda, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, W-M Izba Rolnicza, Szkoly rolnicze, Właściciele gruntów		Budżet samorządu województwa, Budżet Wojewody, Środki właścicieli gruntów

Wykonywanie i utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych z zachowaniem zróżnicowanych biocenoz w ścisłym dostosowaniu do właściwości przyrodniczo-rolniczych gleb.	Wykonywanie melioracji na użytkach rolnych,	2004-2007 Zadanie ciągłe	Marszałek Województwa		Budżet Państwa
Opracowanie programów i realizacja rekultywacji terenów zdegradowanych.	Założenie i prowadzenie rejestru terenów, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleb lub ziemi.	2004 Zadanie ciągłe	Starostwo		Budżety Starostwa, Inne środki

Cel 7. Eksploatacja kopalin zgodna z zasadami rozwoju zrównoważonego.

Zadania koordynowane					
Ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalin.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Wojewoda, Minister Środowiska, Samorząd gminny		Budżet Państwa, Budżet gminy
Stosowanie technologii niepowodujących istotnej zmiany poziomu wód.		Zadanie ciągłe	Wojewoda, Starostwo, Samorząd gminny		Środki użytkowników złóż
Sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.		Zadanie ciągłe 2006-2007	Wojewoda, Starostwo, Użytkownicy złóż		Środki użytkowników złóż, Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych

Cel 8. Racjonalne zużycie wody, materiałów i energii.

Zadania koordynowane					
Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym, farmaceutycznym i niektórymi specjalnymi działami produkcji).		Zadanie ciągłe 2004-2007	Przedsiębiorstwa produkcyjne, RZGW Gdańsk, RZGW Warszawa		
Intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystywania mniej zanieczyszczonych ścieków.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Przedsiębiorstwa produkcyjne		
Zmniejszenie materiałochłonności gospodarki poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Przedsiębiorstwa produkcyjne		

Zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT).		Zadanie ciągłe 2004-2007	Przedsiębiorstwa produkcyjne		
Zadania własne					
Zmniejszenie strat energii w systemach przesyłowych (energetycznych, ciepłych). Zmniejszenie zużycia energii	Modernizacja systemu oświetlenia na terenie gminy Susz	2004-2005	Gmina Susz, Zakład Energetyczny	385,0	Środki własne samorządu (165,0) Fundusze UE (225,0)
Cel 9. Udział energii z odnawialnych zasobów energetycznych co najmniej 8 % w roku 2011, a 5 % w roku 2007.					
Podjęcie działań na rzecz rozwoju energetyki odnawialnej.	Podjęcie działań promocyjnych i doradztwa związanych z wdrażaniem pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł.	Zadanie ciągłe 2004-2007	Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Gospodarki Zarząd Województwa, Starostwo, Samorząd gminny		Budżet Państwa, Budżet samorządu województwa, PFOŚiGW, Budżet gminy
Budowa instalacji umożliwiających wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Inwestorzy, Samorząd gminny		WFOŚiGW, NFOŚiGW, Fundusze UE, Środki własne inwestorów

II. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Cel 10. Dobry stan wód.

Zadania (działania) podstawowe	Zadania szczegółowe (przedsięwzięcia)	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Szacowane nakłady	Źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
Zadania własne					
2. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.		Zadanie ciągłe 2005-2007	Właściciele ujęć	140	Środki własne właścicieli ujęć
Poprawa efektywności działania sieci wodociągowej	Budowa sieci wodociągowej Susz- Bronowo	2004-2005	Samorząd gminny	128,0	Środki własne samorządu (50,7) Fundusze UE (77,2)
	Rozbudowa stacji uzdatniania wody w Suszu	2004	Samorząd gminny	900,3	Środki własne samorządu (314,1) Fundusze UE (586,2)
	Dozbrojenie sieci wodociągowej na terenie gminy: Redaki-Babiety Małe, Lubnowy Wielkie, Lubnowy Małe, Olbrachtówko-Stawiec, Kamieniec, Michałowo	2004-2005	Samorząd gminny	239,9	Środki własne samorządu
	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej z ulicy Łławskiej do ulicy Piastowskiej	2004-2005	Samorząd gminny	298,5	Środki własne samorządu
	Rozbudowa stacji uzdatniania wody w Jawtach Małych	2006	Samorząd gminny	450,0	Środki własne samorządu (112,5) Fundusze UE (337,5)
	Rozbudowa stacji uzdatniania wody w Redakach	2005	Samorząd gminny	12000,0	Środki własne samorządu (300,0) Fundusze UE (900,0)

Budowa i modernizacja systemów kanalizacji .	Dozbrojenie sieci kanalizacyjnej na terenie miasta i gminy : ul. Wiejska, ul. Leśna, Januszewo, Brusiny, Nipkowie, pompownia na ul. Bocznej	2006	Samorząd gminny	865,0	Środki własne samorządu (415,0) Fundusze UE (450,0)
	Budowa sieci kanalizacji Susz- Emilianowo	2004-2005	Samorząd gminny	280,0	Środki własne samorządu (132,5) Fundusze UE (157,5)
	Budowa systemów kanalizacji sanitarnej na trasie Januszewo –Brusiny - Ulnowo	2004	Samorząd gminny	855,6	Środki własne samorządu (213,9) Fundusze UE (641,7)
	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Kamieniec	2004-2005	Samorząd gminny	410,0	Środki własne samorządu (215,0) Fundusze UE (195,0)
	Budowa sieci kanalizacyjnej w m. Lubnowy Wielkie	2004-2005	Samorząd gminny	200,0	Środki własne samorządu (100,0) Fundusze UE (100,0)
	Budowa sieci kanalizacji w m. Bałoszyce	2004-2005	Samorząd gminny	805,0	Środki własne samorządu (246,2) Fundusze UE (558,7)
	Budowa sieci kanalizacji Susz - Bronowo	2004-2005	Samorząd gminny	420,0	Środki własne samorządu (165,0) Fundusze UE (255,0)
	Budowa sieci kanalizacyjnej w m. Nipkowie	2006	Samorząd gminny	150,0	Środki własne samorządu (37,5) Fundusze UE (112,5)
	Budowa sieci kanalizacyjnej w Suszu, ul. Pieniężnego	2004	Samorząd gminny	70,0	Środki własne samorządu
	Likwidacja zamkniętych oczyszczalni ścieków: Bałoszyce, Ulnowo, Dąbrówka, Kamieniec	2006	Samorząd gminny	1200,0	Środki własne samorządu (300,0) Fundusze UE (900,0)
	Budowa kanalizacji deszczowej	2004-2006	Samorząd gminny	2940	Środki własne samorządu Fundusze UE

Zadania koordynowane					
Ograniczenie dopływu do wód zanieczyszczeń biogenych pochodzących z rolnictwa poprzez uwzględnienie zasad dobrej praktyki rolniczej.					
Rekultywacja zdegradowanych systemów wodnych	Rekultywacja jeziora Suskiego	Zadania ciągłe 2004-2007	Samorząd gminny		Środki własne samorządu, fundusze celowe Fundusze UE
Tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych		Zadania ciągłe 2004-2007	Samorząd gminny, właściciele gruntów RZGW		Środki własne samorządu, fundusze celowe, Fundusze UE
Renaturyzacja polegająca głównie na odtworzeniu mokradeł, zwiększeniu zadrzewień i lesistości oraz rozbudowie systemu małej retencji.		Zadania ciągłe 2004-2007	Starostwo Lasy Państwowe Właściciele gruntów Samorząd gminny		Środki własne samorządu, fundusze celowe, Fundusze UE
Budowa urządzeń wstrzymujących erozję wodną		2004-2007	Marszałek Województwa, RZGW Gdańsk, RZGW Warszawa		Budżet Państwa, Fundusze celowe
Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracyjnych		Zadanie ciągłe 2004-2007	RZGW, Zarząd Melioracji. Samorząd gminny		Środki własne samorządu, Fundusze celowe, Ekofundusze, Fundusze UE, Kredyty
Ustanowienie obszaru ochrony zbiornika wód podziemnych GZWP 210 Iława.		2004-2007	RZGW		Budżet Państwa, Fundusze UE
Cel 11. Czyste powietrze.					
Zadania koordynowane					
Ograniczenie emisji ze środków transportu.	Usprawnienie systemu komunikacyjnego (modernizacja dróg).	Zadanie ciągłe	Zarządcy dróg		Budżet gminy, Fundusze UE, Środki własne zarządów dróg, Inne środki
	Stosowanie form transportu miejskiego pozamiejskiego (w tym publicznego) mało obciążającego powietrze atmosferyczne.	Zadanie ciągłe 2004-2007	Samorząd gminny, Przedsiębiorstwa transportowe		Środki własne przedsiębiorstw transportowych, Budżet gminy, Inne środki

Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w , energii elektryczna i paliwa gazowe z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii.		2004-2007	Samorząd gminny		Budżety gminy Inne środki
Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji poprzez rozbudowę sieci ciepłowniczej.		Zadanie ciągłe 2003-2006	Samorząd gminny, Użytkownicy		Budżet gminy, Fundusze UE, WFOŚ GW, Środki inwestorów
Zamiana kotłowni węglowych na mniej obciążające atmosferę.		Zadanie ciągłe 2003-2006	Użytkownicy, Samorząd gminny		Budżet gminy, Fundusze UE, WFOŚiGW, Środki inwestorów
Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowa nowoczesnych sieci ciepłowniczych.		Zadanie ciągłe 2003-2006	Samorząd gminny, Użytkownicy		Fundusze UE, Fundusze celowe, Środki własne użytkowników inwestorów
Termomodernizacja budynków.	Termomodernizacja obiektu przedszkola w Suszu	2004-2005	Samorząd gminny	30,0	Środki własne samorządu
Stosowanie technologii energooszczędnych.		Zadanie ciągłe	Użytkownicy instalacji, Samorząd gminny		Środki własne użytkowników, Fundusze UE, Fundusze celowe
Dalsza gazyfikacja gminy.		Zadanie ciągłe	PGNiG		PGNiG, Fundusze celowe
Instalowanie urządzeń ochrony powietrza.		Zadanie ciągłe 2003-2006	Użytkownicy instalacji		Środki własne użytkowników instalacji, Fundusze celowe, Fundusze UE
Cel 12. Sprawny system ochrony środowiska przed poważnymi awariami.					
Cel 13. Sprawny system pełnej kontroli dystrybucji, składowania i stosowania chemikaliów dla osiągnięcia pełnego bezpieczeństwa zdrowia ludzi i środowiska.					
Zadania własne					
Doposażenie jednostek ratowniczo-gaśniczych w specjalistyczny sprzęt do likwidacji skutków awarii.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Państwowa Straż Pożarna, Samorząd gminny, Starostwo		Budżet Państwa, Budżet Wojewody, WFOŚiGW, Inne środki

Cel 14. Dobry klimat akustyczny.					
Zadania własne					
Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu dróg, budowa obwodnic	Wyprowadzenie ruchu komunikacyjnego tranzytowego z terenów najgęściej zaludnionych –(m. Susz)	Zadanie ciągłe 2004-2007	Zarządy dróg, Samorząd gminny		Środki Zarządów Dróg, Budżet gminy
Budowa tras rowerowych		Zadanie ciągłe 2004-2007	Samorząd gminny		Budżet gminy, Inne środki
Zastosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem drogowym i kolejowym (budowa ekranów akustycznych, tworzenie pasów zadrzewień, wymiana okien na dźwiękoszczelne).		Zadanie ciągłe 2004-2007	Zarządy dróg i kolei, Samorząd gminny		Środki Zarządów Dróg, Fundusze celowe, Fundusze UE, Budżet gminy
Cel 15. Poziomy pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych.					
Zadania koordynowane					
Eliminacja stwierdzonych zagrożeń spowodowanych przekroczeniem dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Właściciele urządzeń i instalacji		Środki własne właścicieli urządzeń i instalacji, Inne środki

III. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Cel 16. Wysoka świadomość ekologiczna.

Zadania (działania) podstawowe	Zadania szczegółowe (przedsięwzięcia)	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Szacowane nakłady	Źródła finansowania
1	2	3	4	5	6
Realizacja programów edukacji ekologicznej od przedszkola poprzez wszystkie poziomy nauczania.	Wspieranie wyjazdów dzieci i młodzieży do wyspecjalizowanych ośrodków prowadzących zajęcia zgodnie z programami nauczania „zielone szkoły”.	Zadanie ciągłe 2004-2007	Samorząd gminny, Starostwo	8	Fundusze celowe, Środki samorządów
	Wspieranie szkolnych kół zainteresowań o tematyce ekologicznej.		Samorząd gminny, Starostwo	4	Fundusze celowe, Środki samorządów
	Wspieranie organizacji szkolnych i międzyszkolnych konkursów o tematyce ekologicznej.		Samorząd gminny, Starostwo	8	Fundusze celowe, Środki samorządów
Tworzenie systemu infrastruktury służącej poznawaniu przyrody (ścieżki dydaktyczne, trasy rowerowe, muzea przyrodnicze, punkty widokowe, tablice informacyjne).		2004-2007	Samorządy, Wojewoda, Dyrekcja Parku Krajobrazowego, Nadleśnictwa, Inwestorzy prywatni		Budżet Wojewody, Budżet samorządów, Fundusze celowe, Sponsorzy
Opracowanie programu edukacji ekologicznej dla gminy Susz		Zadanie ciągłe 2005-2006	Samorząd gminny, Lokalne media	15	Budżet samorządu
Organizacja imprez i festynów ekologicznych.	Akcja „Sprzątanie Świata”	Zadanie ciągłe 2004-2007	Samorząd gminny	8	Budżet samorządu Sponsorzy
Działania wydawniczo-popularyzatorskie.		Zadanie ciągłe 2004-2007	Samorząd gminny		WFOŚ, Fundusze celowe, Fundusze UE, Sponsorzy
Działania przewidziane do realizacji w okresie perspektywicznym 2007-2012					
Poprawa gospodarki wodno-ściekowej	Dozbrojenie sieci wodociągowej na terenie gminy Susz	2007-2012	Samorząd gminny	3 800,0	Budżet Samorządu Fundusze celowe, Fundusze UE,
	Wymiana sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Susz	2007-2012	Samorząd gminny	1 300,0	Budżet Samorządu Fundusze celowe, Fundusze UE,
	Budowa kanalizacji deszczowej	2007-2012	Samorząd gminny	1 000,0	Budżet Samorządu Fundusze celowe, Fundusze UE,

VI. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI PROGRAMU

1. INSTRUMENTY PRAWNE

Do najważniejszych instrumentów prawnych należą: przepisy prawne, standardy środowiskowe, pozwolenia i odpowiedzialność.

Przepisy prawne

W związku z wejściem Polski do struktur Unii Europejskiej koniecznym zadaniem było dostosowanie norm prawa do unijnych wymogów. Działania te szczególnie istotne są w ochronie środowiska. W ostatnich latach prawo polskie w odniesieniu do tej problematyki, w większości zostało dostosowane do wymogów Unii Europejskiej. Ich idea sprowadza się do działań zapobiegawczych „u źródła”, tak by nie szkodzić środowisku.

Niezbędne są również działania związane z przygotowaniem instrumentów w zakresie prawa lokalnego. Zmiany w systemie planowania przestrzennego powinny uwzględniać wprowadzanie w szerszym zakresie problematyki ochrony środowiska do planów zagospodarowania przestrzennego.

Standardy środowiskowe

W polskim prawie powszechnie stosowane są standardy środowiskowe. Mają one charakter albo standardów jakościowych (jakości środowiska) albo standardów emisyjnych. Standardy jakościowe (określane też niekiedy jako imisyjne) ustalają minimalny, dopuszczalny poziom jakości środowiska, poprzez określenie dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających w środowisku (głównie z uwagi na potencjalny wpływ na zdrowie ludzkie). Standardy emisyjne określają, ile i jakich zanieczyszczeń można wprowadzać do środowiska z konkretnego źródła. Zwykle ustalane są w sposób indywidualny w pozwoleniach, tak aby zapewniały utrzymanie w środowisku stężeń zanieczyszczeń określonych przez standardy jakościowe.

W ślad za ustawodawstwem Unii Europejskiej wprowadza się w Polsce generalnie obowiązujące normy emisyjne. Punktem odniesienia do ich ustalania są techniczne możliwości ograniczenia emisji zanieczyszczeń (poprzez np. odwołanie do BAT, tzn. najlepszej dostępnej technologii, lub BATNEEC, tzn. najlepszej dostępnej technologii nie pociągającej nadmiernych kosztów).

Pozwolenia

Pozwolenia można podzielić na pozwolenia inwestycyjne i pozwolenia ekologiczne. Tak w jednym, jak i w drugim przypadku są to (z wyjątkiem wskazań lokalizacyjnych autostrad) indywidualne decyzje administracyjne podejmowane w trybie tzw. ogólnego postępowania administracyjnego regulowanego w k.p.a. W jednych i drugich konkretyzuje się ogólne zobowiązania prawne i ustala obowiązki danego podmiotu.

Pozwolenia mają charakter decyzji administracyjnych, z czego wynikają ważne konsekwencje. Kodeks gwarantuje szeroką ochronę praw wnioskodawcy, ale też i innych stron (np. właścicieli sąsiednich nieruchomości) oraz interesu publicznego (przez np. umożliwienie organizacjom społecznym udziału w postępowaniu). Wszystkim zainteresowanym podmiotom należy umożliwić udział w postępowaniu, zapewnić dostęp do akt sprawy, zagwarantować możliwość przedstawienia dowodów itp.

Odpowiedzialność

W praktyce funkcjonuje wiele rodzajów i form odpowiedzialności. Dla potrzeb ochrony środowiska stosuje się najczęściej klasyfikację odwołującą się do klasycznego podziału prawa, a zatem odpowiedzialność administracyjną, karną i cywilną.

Szczególne znaczenie dla ochrony środowiska ma odpowiedzialność administracyjna. Jako regulacja prawno-administracyjna stanowi podstawowe narzędzie, jakim posługują się w tej dziedzinie organy państwa, zarówno rządowe jak i samorządowe. Podmiotem zobowiązanym są najczęściej jednostki administracyjne, ale może to dotyczyć także innych podmiotów (np. osoby fizyczne usuwające bez zezwolenia drzewa). W polskim prawie ochrony środowiska można wyróżnić następujące formy odpowiedzialności administracyjnej:

- administracyjne kary pieniężne wymierzone za przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości i jakości wprowadzanych do wód lub do ziemi ścieków, ilości pobranej wody, poziomu i jakości emisji zanieczyszczeń do powietrza, naruszenie warunków dotyczących składowania odpadów oraz rodzaju i sposobu składowania odpadów, przekroczenie poziomu hałasu;
- zadośćuczynienie administracyjne polegające na ustanowieniu obowiązku ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia oraz przywrócenia środowiska do stanu właściwego;
- uiszczenie na rzecz właściwego gminnego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej kwoty pieniężnej odpowiadającej wysokości szkód wynikłych z naruszenia stanu środowiska;

- wstrzymanie działalności zakładu za podstawie decyzji wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.

Odpowiedzialność karna jest to najbardziej osobista (dotyczy tylko osób fizycznych) i jednocześnie najbardziej dotkliwa forma odpowiedzialności. Znajduje ona zastosowanie w przypadku najcięższych naruszeń porządku prawnego w formie czynów zawinionych (umyślnych lub nieumyślnych), w sytuacjach ściśle przewidzianych w ustawach. Polskie prawo karne odróżnia dwa podstawowe rodzaje czynów zawinionych – wykroczenia i przestępstwa. W sprawach o wykroczenia orzekają w zasadzie kolegia do spraw wykroczeń. W niektórych przypadkach jednak organy uprawnione mogą wymierzać grzywny w postępowaniu mandatowym (np. policja, straż leśna, straż parku narodowego). W sprawach o przestępstwa orzekają wyłącznie sądy.

Z punktu widzenia ochrony środowiska najbardziej racjonalnym instrumentem jest odpowiedzialność cywilna. Podstawowym celem jest tu bowiem albo zapobieżenie szkodzi, albo jej zlikwidowanie (bądź w formie przywrócenia stanu właściwego, bądź w formie rekompensaty pieniężnej). Zgodnie z tym rozróżnia się odpowiedzialność prewencyjną i odszkodowawczą. Zasady odpowiedzialności cywilnej regulują przepisy kodeksu cywilnego. Podstawową przesłanką powstania odpowiedzialności cywilnej jest zaistnienie szkody (lub jej prawdopodobieństwo). Rozróżnia się przy tym odpowiedzialność na zasadzie winy (trzeba udowodnić zamiar naruszenia przepisów prawa) oraz na zasadzie ryzyka (wystarczy związek przyczynowy pomiędzy działaniem a szkodą).

2. INSTRUMENTY FINANSOWE

Wśród instrumentów finansowych należy wymienić przede wszystkim opłaty za korzystanie środowiska, administracyjne kary pieniężne i zróżnicowane stawki podatków i innych danin publicznych służące celom ochrony środowiska.

Opłaty za korzystanie ze środowiska jest to rodzaj daniny pobieranej za działania zgodne z prawem (z nielicznymi wyjątkami). Pełni ona przede wszystkim funkcje prewencyjne i redystrybucyjne. Funkcja prewencyjna realizowana jest poprzez zachęcanie zobowiązanych podmiotów do wyboru technologii, lokalizacji produkcji, instalowania urządzeń ochronnych oraz oszczędnego korzystania z zasobów naturalnych w sposób najodpowiedniejszy z punktu widzenia ochrony środowiska. Funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu i przemieszczaniu środków finansowych przeznaczonych na cele ochrony środowiska. Opłaty trafiają do funduszy celowych (fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz fundusz ochrony gruntów).

Kary pieniężne pobiera się w tych samych sytuacjach co opłaty, lecz za działania niezgodne z prawem. Stawki kar stanowią zwykle wielokrotność opłat i trafiają również do funduszy celowych.

Zadaniem funduszy celowych jest gromadzenie i redystrybucja środków finansowych przeznaczanych na ochronę środowiska.

Fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej ma złożoną strukturę. Dzieli się na Narodowy Fundusz oraz fundusze wojewódzkie, powiatowe i gminne. Fundusze Narodowy i wojewódzkie mają osobowość prawną i związaną z tym większą samodzielność. Fundusze powiatowe i gminne są zarządzane bezpośrednio przez organy samorządu. Przepisy określają organizację funduszy i organy nadzoru, źródła dochodów i zasady podziału zgromadzonych środków pomiędzy poszczególne fundusze, zadania funduszy i przeznaczenie zgromadzonych środków.

Fundusz ochrony gruntów rolnych i leśnych został utworzony na podstawie przepisów ustawy o gruntach. Jego struktura obejmuje dwa szczeble – centralny i terenowy (w gestii samorządu wojewódzkiego). Zgromadzone środki przeznacza się na ochronę, rekultywację i poprawę jakości gruntów oraz na wypłaty odszkodowań przewidzianych w ustawie o gruntach.

Nowym instrumentem finansowym nie stosowanym dotąd w ochronie środowiska jest ulga podatkowa. W ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych i w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych przewiduje się dwa identyczne rodzaje zwolnień i ulg podatkowych.

Pierwszy dotyczy zwolnienia od podatku dochodowego części dochodów uzyskanych w roku podatkowym z działalności gospodarczej, w której wykorzystuje się odpady wytworzone na terytorium RP. Zwolnienie to przysługuje bez względu na rodzaj wykorzystania odpadów i nie zależy od intensywności prowadzonej działalności. Dotyczy to jednak 10 rodzajów odpadów „komunalnopodobnych”.

Drugi rodzaj zwolnień jest skonstruowany odmiennie. Są to ulgi inwestycyjne w postaci odliczania tzw. wydatków inwestycyjnych oraz „premii inwestycyjnej” na zasadach szczegółowo określonych w ustawach podatkowych. stosuje się je wobec wszystkich odpadów. Ulga ta wiąże się jednakże z prowadzeniem działalności określonej jako „zbiórka, skup i segregacja odpadów”.

3. INSTRUMENTY SPOŁECZNE

Konstytucja RP stanowi, iż każdy ma *prawo do informacji* o stanie i ochronie środowiska oraz że obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej, co obejmuje m.in. dostęp do dokumentów. Ustawa Prawo ochrony środowiska określa zasady

udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie, udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska oraz zasady postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko. Wymienia rodzaje dokumentów, które podlegają udostępnieniu każdemu, a także rodzaje informacji i danych, które podlegają udostępnianiu, m.in.: dane o jakości środowiska, zanieczyszczeniach do niego wprowadzanych, wpływie stanu środowiska na zdrowie i warunki życia ludzi, działaniach mających na celu ochronę środowiska.

Realizacja zapisów ustawy Prawo ochrony środowiska w zakresie zwiększenia dostępności do informacji o środowisku wymagać będzie podjęcia następujących działań w okresie do 2006 r.

1. Utworzenia w urzędach administracji publicznej (wojewódzkiej, powiatowych i gminnych) systemu udostępniania informacji o środowisku, w tym założenia i prowadzenia publicznie dostępnych wykazów danych o dokumentach, zawierających informacje o środowisku i jego ochronie.
2. Opracowania i wdrożenia elektronicznych baz danych o środowisku, dostępnych za pośrednictwem Internetu, a także w inny sposób (środki masowego przekazu, wydawnictwa specjalistyczne) przez Wojewodę i Starostów.

Bazy danych o środowisku powinny zawierać informacje dotyczące: jakości powietrza, jakości gleby lub ziemi, ochrony przed hałasem, ochrony przed polami elektromagnetycznymi, wyniki pomiarów jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Priorytetowym zadaniem wszystkich organów ochrony środowiska jest *edukacja ekologiczna*. Podejmuje się szereg działań: od głośnych kampanii edukacyjno – propagandowych, poprzez działalność promocyjną, do wspierania inicjatyw edukacyjnych innych podmiotów. Wspiera się finansowo edukacyjne czasopisma, projekty oraz centra edukacji ekologicznej. Wsparcie pochodzi ze środków budżetowych oraz z funduszy ochrony środowiska. Edukacja ekologiczna jest także ustawowym obowiązkiem szkół wszystkich stopni, organów nadzorujących badania naukowe oraz środków masowego przekazu.

Coraz większego znaczenia nabiera *komunikacja społeczna*, zwłaszcza realizowana jako współpraca z organizacjami samorządowymi. Z jednej strony jest to tworzenie biur komunikacji społecznej w urzędach, z drugiej strony – podpisywanie formalnych deklaracji współpracy z organizacjami społecznymi i wspieranie ich działań poprzez np. wprowadzanie przedstawicieli organizacji do różnego rodzaju ciał opiniotwórczych – doradczych, organizowanie regularnych spotkań z organizacjami, umożliwianie wynajmu lokali publicznych po preferencyjnych stawkach czynszu.

Im szerszy zakres strategii i związanych z nią działań, tym więcej jest grup i osób, z którymi wymieniamy informacje, od których czegoś oczekujemy lub które mogą wpłynąć na

proces, którym się zajmujemy. Odbiorcami i nadawcami informacji, rozmówcami, korespondentami, słuchaczami i widzami są ludzie o różnym poziomie wiedzy i wykształcenia, zróżnicowanym zaangażowaniu w przedmiot strategii i niekoniecznie życzliwym stosunku do zawartego w niej podejścia. Od sposobu i jakości komunikowania się z nimi może zależeć realizacja założonych celów.

W nowym podziale kompetencji ustawodawca nakłada na samorządowych i rządowych uczestników walki o lepsze środowisko obowiązek *wzajemnego informowania się i uzgadniania*. Obowiązek ten dotyczy w pierwszej kolejności wymiany informacji między przedstawicielami różnych szczebli samorządu i rządowych organów ochrony środowiska. Mniej jasno wygląda wymiana informacji ze społeczeństwem. Konstytucja zapewnia wprowadzić każdemu obywatelowi pełny dostęp do informacji, ale brak wystarczających narzędzi egzekwowania utrudnia (lub nawet uniemożliwia) korzystanie z tego prawa. Niemniej jednak pojawia się coraz więcej ustawowych wskazań do współpracy ze społeczeństwem, głównie za pośrednictwem organizacji pozarządowych.

4. MONITORING ŚRODOWISKA

Podstawowym źródłem informacji o środowisku jest państwowy monitoring środowiska, który stanowi system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku.

Zasady funkcjonowania państwowego monitoringu środowiska oraz zadania Inspekcji Ochrony Środowiska określają przepisy ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska.

Działalność państwowego monitoringu środowiska koordynują organy Inspekcji Ochrony Środowiska: Główny Inspektor Ochrony Środowiska oraz Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska.

Prawo ochrony środowiska i Prawo wodne wzmocniły system monitoringu poprzez zdefiniowanie zasad rządzących monitoringiem oraz wskazanie organów administracji i jednostek zobowiązanych do przeprowadzenia badań wybranych elementów środowiska w ramach państwowego monitoringu środowiska.

Państwowy monitoring środowiska, realizowany w sieciach krajowej i regionalnych (wojewódzkich i międzywojewódzkich), obejmuje uzyskiwane na podstawie badań monitoringowych, informacje w zakresie:

- stanu czystości powietrza,
- jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- jakości gleby i ziemi,
- hałasu,

- promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych,
- stanu zasobów środowiska, w tym lasów,
- rodzajów i ilości substancji wprowadzanych do środowiska:
 - emitowanych do powietrza
 - wprowadzanych do wód, gleby i ziemi
 - wytworzonych odpadów oraz sposobów gospodarowania odpadami.

Oprócz cyklicznie przeprowadzanych badań monitoringowych, państwowy monitoring zbiera dane o środowisku na podstawie, między innymi:

- pomiarów dokonywanych przez organy administracji, ustawowo zobowiązanych do wykonywania badań monitoringowych,
- danych zbieranych w ramach statystyki publicznej,
- pomiarów stanu środowiska, wielkości i rodzajów emisji i ich ewidencji, do przeprowadzenia których są zobowiązane podmioty korzystające ze środowiska (prowadzący instalację i użytkownicy urządzeń).

Konieczność przystosowania polskiego systemu ocen podstawowych komponentów środowiska do wymogów UE znalazła wyraz w zapisach ustawy Prawo ochrony środowiska i Prawo wodne, wprowadzających następujące ustawowe obowiązki w zakresie badań monitoringowych:

♦ monitoring powietrza

Ustawa zobowiązuje Wojewodę do:

- wprowadzania ocen jakości powietrza w strefach, których klasyfikacja powinna być dokonywana przynajmniej co 5 lat, w oparciu o poziom każdej substancji w powietrzu: dwutlenek siarki, dwutlenek i tlenek azotu, pył zawieszony PM 10, tlenek węgla, ołów, benzen, ozon.
- przeprowadzenia corocznej oceny poziomu substancji w powietrzu w danej strefie oraz dokonania klasyfikacji stref pod kątem przekroczenia wartości dopuszczalnych, oraz wartości dopuszczalnych, powiększonych o margines tolerancji.

♦ monitoring jakości gleby i ziemi

Ustawa obliuguje Starostów do:

- okresowych badań jakości gleby i ziemi,
- prowadzenia corocznie aktualizowanego rejestru, zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby i ziemi, z wyszczególnieniem obszarów wymagających rekultywacji.

♦ monitoring klimatu akustycznego

Przeciwdziałanie skutkom narastającej uciążliwości powodowanej przez hałas wymaga podjęcia działań naprawczych. Wstępnym etapem tych działań jest rozpoznanie istniejących zagrożeń.

Zgodnie z wymogami ustawy Prawo ochrony środowiska:

- Starostowie, w aglomeracjach liczących powyżej 100 tys. mieszkańców (Olsztyn, Elbląg), powinni sporządzać co 5 lat mapy akustyczne, które stanowią podstawę oceny stanu akustycznego środowiska.
- Po raz pierwszy mapy te powinny być wykonane w okresie do 30.06.2012 r.
- Na ich podstawie zostaną opracowane programy działań, których celem będzie dostosowanie poziomu hałasu do dopuszczalnego.
- Zarządzający drogami, liniami kolejowymi i lotniskami, dla potrzeb oceny stanu akustycznego środowiska terenów poza aglomeracjami, są zobowiązani do sporządzania co 5 lat map akustycznych dla terenów, na których eksploatacja tych obiektów może powodować przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.
- Programy naprawcze dla terenów, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu określi Wojewoda.

♦ monitoring promieniowania elektromagnetycznego

Ustawa Prawo ochrony środowiska nakłada na Wojewodę obowiązek:

- przeprowadzenia okresowych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku,
- prowadzenia corocznie aktualizowanego rejestru, zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych, ze szczególnym uwzględnieniem terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i miejsc dostępnych dla ludności.

♦ monitoring jakości wód

Realizowany dotychczas monitoring wód wraz z systemem oceny uzyskiwanych wyników został znacznie zmodyfikowany przez ustawę z dnia 18 lipca 2001 – Prawo wodne. Ocena jakości wód powierzchniowych i podziemnych dokonywana jest w ramach państwowego monitoringu środowiska. Badania okresowe jakości wód powierzchniowych i podziemnych należą do obowiązków Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. W przypadkach uzasadnionych specyfiką badań, badania jakości tych wód wykonuje Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Zakres zmian w klasyfikacji wód dla potrzeb ich oceny, w sposobie prowadzenia monitoringu i opracowania wyników oraz obowiązki spoczywające na organach administracji w zakresie badań jakości wód, określone zostaną w rozporządzeniu Ministra Środowiska.

VII. OCENA REALIZACJI PROGRAMU

2. KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU

Głównym koordynatorem realizacji „Programu ochrony środowiska województwa” będzie samorząd gminy. Realizacja tego programu będzie wymagała współdziałania z Wojewodą i podległymi mu służbami, samorządami wojewódzkim i powiatowymi oraz jednostkami gospodarczymi i społecznymi, które posiadają odpowiednie kompetencje, określone w przepisach prawnych, a także pozarządowymi organizacjami ekologicznymi.

Zgodnie z wymogiem art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, zarząd gminy powinien co 2 lata dokonywać oceny realizacji programu i przygotowywać raporty z wykonania zadań, zawartych w programie. Raporty te powinny być przedstawione radzie gminy.

Pierwsza ocena realizacji niniejszego programu powinna być dokonana pod koniec 2006 r., a druga pod koniec 2008 r.

Ocena realizacji programu powinna zawierać:

- kontrolę wykonania zadań gminy, określonych w harmonogramie realizacji programu na lata 2004-2007;
- ocenę realizacji celów i działań określonych w programie, opartą na wskaźnikach charakteryzujących stan środowiska.

Polityka ochrony środowiska gminy zawarta w niniejszym programie będzie wymagała aktualizacji co 4 lata. Zgodnie z zapisem art. 17 ust. 1 i art. 14 ust. 2 ustawy POŚ programy powinny być sporządzane na 4 lata, z uwzględnieniem działań w perspektywie na kolejne 4 lata. Tak więc, w roku 2007 powinny być podjęte prace nad nowelizacją gminnego programu ochrony środowiska na lata 2008-2011, z uwzględnieniem perspektywy do 2015 r.

Przy nowelizacji programu powinny być wykorzystane wyniki przeprowadzonych ocen realizacji niniejszego programu oraz uwzględnione nowe uwarunkowania zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne.

3. WSKAŹNIKI OCENY REALIZACJI PROGRAMU

Ocena realizacji programu powinna być przeprowadzona w oparciu o podstawowe wskaźniki obrazujące stan środowiska i dokonujące się w nim zmiany. Wskaźniki te zamieszczono w poniższej tabeli.

Cele	Wskaźniki	Jednostka miary	Stan wyjściowy 2003 r.	Źródło informacji o wskaźnikach
1	2	3	4	5
Cele operacyjne				
Wysokie walory krajobrazowe	% powierzchni obszarów objętych prawną ochroną przyrody - %	%		Urząd Statystyczny, Urząd Wojewódzki
Skuteczna ochrona przyrody	Sieć NATURA wdrożona do 2004r.			Urząd Wojewódzki
	Liczba parków krajobrazowych – 1 (rozważenie możliwości utworzenia 2 rezerwatów)	szt	1	Wojewódzki Konserwator Przyrody
	Liczba rezerwatów – 4 w 2011	szt	2	Wojewódzki Konserwator Przyrody
	Liczba obszarów chronionego krajobrazu – 1	Szt.	1	
	Liczba użytków ekologicznych – 3 w 2011r. (rozważenie możliwości utworzenia użytków ekologicznych)	szt	0	Wojewódzki Konserwator Przyrody
Lasy dostosowane do potrzeb i możliwości środowiska	Użytki leśne oraz grunty zadrzewione i zakrzewione –33 % w 2011	% powierzchni gminy	30,18 %	RDLP, Urząd Statystyczny
Racjonalne użytkowanie materiałów, wody i energii	Wodochłonność produkcji Materiałochłonność produkcji Energochłonność produkcji	W przeliczeniu na PKB, jednostkę produkcji, wartość produkcji lub wartość sprzedaną w przemyśle	Od 2004r.	Urząd Statystyczny
Udział energii z odnawialnych zasobów energetycznych co najmniej 8%	Udział energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii pierwotnej 5 % (2007) 8% (2011)	%		WIOŚ, Urząd Statystyczny, Urząd Marszałkowski

Dobry stan wód	Klasa czystości rzeki Liwy - II w 2011r.	Klasa czystości	NON (stan nie odpowiadający normom)	WIOŚ
	Ilość badanych jezior w II klasie czystości – 2 w 2011r.	Szt.	0	
	Ilość badanych jezior w III klasie czystości – 3 w 2011r.	Szt.	2	
	Ilość badanych jezior o wodach pozaklasowych 0 w 2011r.	Szt.	3	
	jakość wody podziemnej: wysoka – klasa Ib w 2011r.	klasa	Średniej jakości (klasa II)	Urząd Marszałkowski
	Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń wprowadzanych do wód powierzchniowych o 10 %	Ładunek (Mg/rok)	ChZT – 1,85 BZT ₅ -13,32 zawiesina ogólna –1,35	
	Udział ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków w miastach – 100 (2011) na wsi – 70 (2011)	% ogółu ludności	95 45	Urząd Statystyczny
Czyste powietrze	Emisja zanieczyszczeń z 10 największych kotłowni gminy w 2011: pył – 20 ton SO ₂ – 20 ton NO _x – 6 ton CO – 100 ton Sadza – 2,5 ton	tony	pył – 41 SO ₂ – 41,7 NO _x – 13,4 CO – 210,3 Sadza – 5,5	Urząd Marszałkowski, Urząd Statystyczny
Sprawny system ochrony środowiska przed nadzwyczajnymi zagrożeniami (awariami)	Procent zakładów o dużym ryzyku posiadających wewnętrzne i zewnętrzne plany operacyjno-ratownicze – 100	%	100	WIOŚ, Komenda Wojewódzka Straży Pożarnej
Dobry klimat akustyczny	liczba zakładów emitujących hałas o wielkościach ponadnormatywnych – 0 w 2011r.	przypadki przekroczeń norm krajowych stwierdzonych w trakcie kontroli WIOŚ	1	WIOŚ

* wyszczególnione wskaźniki będą wymagały zmiany po opublikowaniu rozporządzenia Ministra Środowiska zawierającego nową klasyfikację wód dla potrzeb ich oceny.

Powyższe zestawienie zawiera podstawowy zestaw wskaźników, może być ono uzupełnione w miarę pojawienia się odpowiednich informacji.

VIII. NAKŁADY FINANSOWE NA REALIZACJĘ PROGRAMU W LATACH

2004-2007

Zakłada się, że profesjonalne planowanie zadań ochrony środowiska umożliwi osiągnięcie odpowiednich wskaźników finansowych i ekonomicznych, a co za tym idzie - dofinansowanie ze środków akcesyjnych Unii Europejskiej. Środki te będą stanowić w ogólnej strukturze do 50% wartości zadań o charakterze ponadlokalnym i ponadregionalnym. Zakłada się również udział na poziomie ok. 25% środków z funduszy ekologicznych (głównie Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska), stanowiących udział państwa i uzupełnienie środków akcesyjnych. Pozostałe 25% (minimum) środków na realizację zadań ponadlokalnych stanowić będą środki samorządów - głównie gminnych.

Obecnie koszty rzeczywiste ponoszone przez gminy na realizację zadań ponadlokalnych, dofinansowywanych ze środków przedakcesyjnych Unii Europejskiej, jak i funduszy ekologicznych oraz instytucji finansowych wspierających realizację zadań ochrony środowiska, przekraczają 25%. Taka sytuacja wynika z konieczności realizacji ze środków samorządów gminnych fazy przygotowawczej, co pociąga za sobą koszty, które nie mogą być ujmowane w strukturze finansowania zadań (koszty niekwalifikowane). Ponadto, po zastosowaniu instrumentów wsparcia finansowego oferowanego przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, korzystnego dla gmin, w wielu wypadkach gminy zaciągają kredyty (najczęściej preferencyjne), od których odsetki również zwiększają koszty realizacji zadań ponoszone przez samorządy. W związku z tym, udział gmin w strukturze finansowania przedsięwzięć ponadlokalnych, związanych z realizacją programu szacuje się na 30%.

1. FINANSOWANIE PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Fundusze ekologiczne są najbardziej znanym i wykorzystywanym źródłem dotacji i preferencyjnych kredytów dla podmiotów podejmujących inwestycje ekologiczne.

Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Zakres działania Funduszu obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym. Podstawowymi formami finansowania zadań proekologicznych przez NFOŚiGW są preferencyjne pożyczki i dotacje, ale uzupełniają je inne formy finansowania, np. dopłaty do preferencyjnych kredytów bankowych,

uruchamianie ze swych środków linii kredytowych w bankach czy zaangażowanie kapitałowe w spółkach prawa handlowego. Dotacje udzielane są przede wszystkim na: edukację ekologiczną, monitoring, ochronę przyrody, ochronę lasów i zalesianie na obszarach szczególnej ochrony środowiska oraz wchodzących w skład leśnych kompleksów promocyjnych, ochronę przed powodzią, ekspertyzy, badania naukowe, programy wdrażania nowych technologii, prace projektowe i studialne, zapobieganie lub likwidację nadzwyczajnych zagrożeń. Rolą Wojewódzkiego Funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym.

Powiatowe i Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narzędziem ekonomicznym gospodarowania odpadami w gminie są gminny oraz powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Służą one do finansowania przedsięwzięć z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym także nowoczesnemu gospodarowaniu odpadami komunalnymi.

Środki powiatowych funduszy przeznacza się na wspomagania działalności w zakresie określonym jak dla gminnych funduszy, a także na realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi i inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na plany gospodarki odpadami.

Na dochód Gminnych Funduszy... składa się:

- Całość wpływów z opłat za usuwanie drzew i krzewów.
- 50% wpływów z opłat za składowanie odpadów na terenie gminy.
- 10% wpływów z opłat i kar z terenu gminy za pozostałe rodzaje gospodarczego korzystania ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian oraz szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych.

Dysponentem Gminnego Funduszu... jest Burmistrz gminy. Dochody te mogą być wykorzystane na m.in.:

- Dotowanie i kredytowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych służących ochronie środowiska.
- Realizację przedsięwzięć związanych z gospodarczym wykorzystaniem odpadów.
- Wspieranie działań zapobiegających powstawaniu odpadów.

Wójtowie, burmistrzowie lub prezydenci miast są zobowiązani do corocznego przedstawiania radzie gminy (miasta) oraz zatwierdzania zestawienia przychodów i wydatków tego funduszu. Gminne fundusze nie są prawnie wydzielone ze struktury organizacyjnej

gminy, a więc podobnie jak Powiatowe Fundusze.. nie mają osobowości prawnej i nie mogą udzielać pożyczek.

Ekofundusz

Fundacja EkoFundusz wydatkuje środki pochodzące z tzw. ekokonwersji czyli zamiany zagranicznego długu na krajowe wydatki proekologiczne. W momencie wejścia Polski w struktury Unii Europejskiej Ekofundusz zakończył swoją działalność.

Banki

Dzięki współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej Banki rozszerzają swoją ofertę kredytową o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne oraz nawiązują współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe). Kredyty preferencyjne pochodzą ze środków finansowych gromadzonych przez banki, zaś fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej udzielają dopłat do wysokości oprocentowania. W ten sposób ulega obniżeniu koszt kredytu dla podejmującego inwestycje proekologiczne. Banki uruchamiają też linie kredytowe w całości ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej i innych instytucji.

Szczególną rolę na rynku kredytów na inwestycje proekologiczne odgrywa Bank Ochrony Środowiska. Oferuje on najwięcej środków finansowych w formie preferencyjnych kredytów i dysponuje zróżnicowaną ofertą dla prywatnych i samorządowych inwestorów, a także osób fizycznych. Ważne miejsce na rynku kredytów ekologicznych zajmują także międzynarodowe instytucje finansowe, a w szczególności Bank Światowy i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

Fundusze inwestycyjne

Fundusze inwestycyjne stanowią nowy i potencjalnie ważny segment rynku finansowego ochrony środowiska. Oprócz dodatkowego kapitału są one w stanie wnieść wiedzę menedżerską, doświadczenie i kontakty do wspieranej finansowo spółki. Szerokie wejście ekologicznych funduszy inwestycyjnych na rynek finansowy ochrony środowiska, może okazać się przełomowe dla usprawnienia podejmowania decyzji inwestycyjnych oraz integracji ochrony środowiska z przedsięwzięciami o charakterze gospodarczym. Doświadczenie z łączeniem wymagań ochrony środowiska i rozwoju produkcji może być

przydatne do niedopuszczenia do zwiększenia obciążeń środowiska w warunkach wzrostu gospodarczego.

Leasing

Jedną z form wspomagania inwestycji proekologicznych jest leasing. Polega on na oddaniu na określony czas przedmiotu w posiadanie użytkownikowi, który za opłatą korzysta z niego, z możliwością docelowego nabycia praw własności. Leasing jest jedną z najszybciej rozwijających się form finansowania inwestycji w Polsce. Wkracza on coraz bardziej w sferę finansowania inwestycji proekologicznych. Zwykle z leasingu korzysta podmiot, który nie posiada wystarczających środków na zakup potrzebnego sprzętu lub który nie posiada wystarczającego zabezpieczenia potrzebnego do wzięcia kredytu bankowego. Z tego powodu leasing uznawany jest bardziej niż kredyt za uniwersalną i elastyczną formę finansowania działalności inwestycyjnej. Z punktu widzenia podmiotu gospodarczego największymi zaletami leasingu są możliwości łatwego dostępu do najnowszej techniki bez angażowania własnych środków finansowych oraz rozłożenie finansowania przedsięwzięć w długim okresie czasu, co jest szczególnie istotne przy wielu rodzajach inwestycji.

Fundusze strukturalne i Fundusz spójności

Wejście Polski do Unii Europejskiej z dniem 1 maja 2004 r. stawia przed Polską wyzwanie przygotowania się do wykorzystania pomocy finansowej. W momencie przystąpienia do Unii Europejskiej Polska straci możliwość korzystania z funduszy przedakcesyjnych, lecz zyska dostęp do znacznie większych funduszy strukturalnych Unii i Funduszu Spójności. Fundusze te będą pełniły rolę silnego instrumentu pomocowego, zapewniającego kierowanie dużych środków finansowych, m.in. na ochronę środowiska i zadania realizowane w tym zakresie szczególnie przez samorządy terytorialne.

Pełne uruchomienie i efektywne wykorzystanie w naszym kraju dostępnych po akcesji funduszy unijnych uwarunkowane jest m.in. wdrożeniem średnio- i długookresowego planowania i programowania rozwoju społeczno-gospodarczego, jakiego do tej chwili w Polsce nie mieliśmy. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwalił wymagane dokumenty strategiczne tj.

- „Strategię rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego”, gdzie ochrona środowiska jest uwzględniona jako jeden ze strategicznych obszarów
- „Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”.

Podstawowymi celami wszystkich programów pomocowych ze środków unijnych są :

- ogólna poprawa stanu środowiska naturalnego,
- dostosowanie polskiego ustawodawstwa oraz standardów ekologicznych do wymagań unijnych,
- wprowadzenie nowoczesnych technologii ekologicznych oraz schematów organizacyjnych stosownie do standardów europejskich,
- transfer know-how.

Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla Polski w latach 2004-2006 będą wdrażane za pomocą:

- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) - zarządzany na poziomie krajowym, ale wdrażany na poziomie zdecentralizowanym na poziomie wojewódzkim,
- Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności, który nie należy do funduszy strukturalnych, ale realizuje założenia polityki strukturalnej UE.

W ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Inwestycje w zakresie ochrony środowiska będą mogły uzyskać wsparcie w ramach priorytetu pierwszego - *Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów* oraz priorytetu trzeciego – *Rozwój lokalny*.

Rodzaje beneficjentów:

1. jednostki samorządu terytorialnego: gminy, powiaty, województwa lub działające w ich imieniu jednostki organizacyjne,
2. związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego stowarzyszenia i związki jednostek samorządu terytorialnego,
3. inne jednostki publiczne.

Projekty przygotowane do finansowania w ramach ZPORR będą musiały być przygotowane przez beneficjentów w formie standardowego wniosku aplikacyjnego ERDF i złożone do znajdującego się w Urzędzie Marszałkowskim Sekretariatu Regionalnego Komitetu Sterującego. Następnie panel ekspertów, powołany przez RKS ocenia kwalifikowalność zgłoszonych projektów oraz spełnienie kryteriów określonych dla danego typu projektu i przekazuje wyniki komitetowi sterującemu. Ostatecznie RKS rekomenduje Zarządowi Województwa projekty do zatwierdzenia. Na podstawie rekomendacji Zarząd

Województwa podejmuje decyzję o wyborze projektów z określoną kwotą dofinansowania. Wybrane projekty są przekazywane do Urzędu Wojewódzkiego, który podpisuje umowy finansowe z beneficjentami końcowymi.

Równolegle z realizacją ZPORR realizowane będą w Polsce duże projekty współfinansowane z Funduszu Spójności. Cel strategii dla Funduszu Spójności to wsparcie podmiotów publicznych w realizacji działań na rzecz poprawy stanu środowiska będące realizacją zobowiązań Polski wynikających z wdrażania prawa ochrony środowiska Unii Europejskiej w zakresie rozwoju transportu i ochrony środowiska.

Jednym z kryteriów uzyskania środków finansowych z Funduszu Spójności jest wielkość projektu, a mianowicie łączna wartość projektu powinna przekraczać 10 mln EURO. Projekty o takiej wartości są w stanie zorganizować głównie średnie lub duże miasta bądź np. związki miast czy gmin. Ze względu na w/w wymogi (związane z wielkością inwestycji) planowane działania proekologiczne w gminie Susz nie będą mogły być finansowane z Funduszu Spójności, gdyż nie osiągają wymaganej wartości projektu.